

M. Nyctiv-
52 et.
4 vol
46 2/2

M. Nyala
värsti
4
1852

Edes Sergy.
MAGYAR NYELV-MESTER

vagy-is

A' Magyar nyelv természetét előadó s tör-
vényeit tanító Mester.

M. ACADEMIA
KÖNYVTÁRA

I. Cikk (cikke-hely) §.

A' Nyelvmesterség felfedezé a Nyelvben lévő Módot, Rendet, Mértéket vagy Megegyezőséget. A' Nyelvmesternek vigyár-
ni kell főképp I. A' nyelv' hathatóságára v. erejére. 2.
Gazdagságára s terjedékenységeire. 3. Hajtható és akár,
melly tudományra is alkalmazható mivoltára 4. A' fülnek
tethő hangzására. 5. Milyen rövidem s világosan ejthető.
Részei lehetnek: I. A' Helyesírás II. A' FÖZTÉS (v. Szótag,
szókak, szóiz, szökötet), melly szerint legillendőbb fogácsolni. III.
A' Szófűzés (v. szórakás főrendelés v. helykeresés) IV. A'
Hangzat (Prosodia).

I. RÉSZ, A' HELYESÍRÁS Ról.

2 §. A' Helyesírás nem egyéb mint a' kök és betük
jól helykeresztése. A' betük azok a' jegyek, mellyel a' főbeli
hangok jelenteinek. Ilyen betük vagy jegyek a' mi nyelvünk
re mulhatatlanul kívántatnak legalábbis **33** Számmal
úgy mint: a, b, cz (c) cs, d, ds, dz, e, f, g, gy, h, i, k,
l, ly, m, n, ny, o, ö, p, r, s, sz, t, ty, u, ü, z, zs, j, v.
Ezek előttatnak I. Hangzókra (Vocales) mint: a, e, i, o,
ö, u, ü, a mellyek ismét rövidekre v. hosszakokra. Rövidek
eres.

ezek: a, e, i, o, ö, u, ü. hosszúak: á, é, í, ó, ő, ú, ü. Vágyanak
közéhangjuk is p.o. az e ebbenn: kez-ék; az u ebbenn: hár-
u-nk; az ü ebbenn kez-ü-nk s a t. U. Mássalhangzók
ezek: b, cz, cs, d, ds, dz, f, g, gy 's a t.

Jegyzetek

3 §. Nálunk minden betű tulajdon hanggal bír, hogy pedig
az idegenek előtt szavak ne történi tartasuk meg

1) A' b soha, mint a Németeknél, p hangvá nem lef
hanem így hangzik mindég mint emé Németjőlebam: butter; gabel,
sabel. p.o. box, nem por; boz nem pör. 's a t.

2) A' cz mint a Német y vagy z.

3) A' cs mint a Német sch.

4) A' d sem lehet t hangú, hanemha t közei, lásd alább

5) A' ds, dz egymástól kölcsönözik hangjokat.

6) A' h betűs keményen hangzik. Lásd a Poétiobam.

7) Az ny mint a gn emé Franciajóbam Seigneur.

8) A' gy mint a di emé Csehhangbam budiem (A' Totok
így is mondják: budiem e helyett: bugiem) és ebbenn:
diekem 's a t.

9) Az s mint a Német sch p.o. Schul.

10) Az sz mint a Német sz v. Franz s ebbenn: Saint.

11) A' zs mint a j emé Franciabam: Jean.

12) A' ty mint a t emé Franciabam: Kretien.

13) Az ly a j-től hangbam igen keveset különböz.

14) A' v mint a Német W.

15) Az ö mint a Franz eu p.o. dieu (djö) az ü
mint a Franz u p.o. Judee (Zsüde). A' több betűkre
nem szükség jegyzést tenni, mivel a hangjok egyez a foné-
dokival, hanem jegyzést érdemelnek ezek:

4 §. α) Hogy a cs betűt a kettős hangú ts betűkkel
soha sem kell felesezélni sem östeveravazni, az lehet rövid
sőt egy cs éppen rövid, p.o. peesenye, kovsonya, beveses 's a t.
de a ts soha sem rövid p.o. mulat-ság, esmeret-seg 's a t.
és áll a szók' végibenn a Ragasztványoknál. Így tanít-sa,
épit-se. s a t. neis forduljon hátt soholis elő, hanem csak az
öfvetett szókban, ahol olyan hangot adnak a t és s egyjütt
mint két cs. p.o. mulat-ság, mintha volna: mulaes-csag 's a t.
A' Gyökér-főre vagy Igéze kell mindég vigyázni. A' zs-ével
hasonló bajunk eshetik, mikor a z-ém végtődő főköz ság, seg
adódik p.o. szaraz-ság, idvez-seg 's a t. nem szaxa-zag,
idve-zseg, s a t. volna ilyenkor az s-et megkettőzteni így: szarazsag,
idvezseg, igazsag 's a t. mintha volnának: szarazsag, idvezseg
igassag, mert a z elenyézik a hangbam és s hangot ad a
ság v. seg előtt, de a Gyökéret nem hagyhatjuk csonkán.

5 §. β) Ha a gy, ly, ny, kettőztesnek is, elég egy lágyító
jel, melly az y p.o. egy, olly, szenny 's a t. de már kettős
sz helyébe nem jó sz-et írni p.o. as-szony, mert külön-
benn ez-is jó lenne: mász-szor, szász-szor, ezért: mász-szor
szász-szor. A' Gyökéretre kell vigyázni. Így a ty, ly-is (mint
a ts-is) nem lehetnek ty és ly helyett; mert kettős hangot
viselnek p.o. tanít-ja, talál-ja 's a t. A' Gyökéret 's nem a
hangra kell vigyázni; mintha volnának: tanity-tyaz, talaly-lyaz 's a t.

6 §. γ) A' td, zd, így hangzanak egyjütt mint két d,
p.o. láttd, hagyd 's a t. olvassd: ladd, hadd. A' dt, zt-is
mint két t p.o. eredt, haladt, hagyta, adta 's a t. mintha
volnának: erett, halatt, hatta, atta 's a t.

7 §. δ) A' d és t az sz előtt két cz-nek hangjával
érnek p.o. tudsz, latsz 's a t. olv: tuczcz, laczcz.

8 §. ε) A' j betűről az öfvetéselbenn tartasuk meg hogy
i b.

4
a b, f, g, k, m, p, r, j, v betűk valamint az önhangzók utánna
mindég változás nélkül marad. p. o. rab-ja, seb-je, csúf-ja, vág-
ja, xak-ja, tsáke-ja, ostrom-ja, nyom-ja, töm-je, kap-ja, kalap-
ja, pyp-je, tsír-ja, hor-ja, nyer-je, zaj-ja, tsír-ja s át úgy
hogy a fokott hangját elhanyagolva eme' Vers szerint:

„BaT SeKi MoPur ÖJüV mindég kitétem vezik a' j-ét;”
kivált az Igékben; mert a' Hívőkben a' Másalhangzók elis-
vethetik. p. o. keg-e, sem-e, kep-e sor-a, jaj-a, hav-a s át.
és sokam felse-vehetik mint: közep-e, jav-a s át. de elő az
itt tudni, hogy az itt kitétt betűkbe végződők, ha felvesszük, kité-
tém vezik. Egyéb betűk után olyan hangga változik a' j
a' onnyen megelőzi p. o. perecz-e, csucs-e, nagy-gya,
homály-lya, sárkány-nya, báty-ya, sas-sa, juhász-sa, mez-
ze, lavász-za s át. de azért lehet s illo' is vmi: perecz-
je csucs-ja s át. vagy csak egy lágyítóval kitétősterni így:
perecze, csucs-ja s át. hanemha elvesszük így: perecz-e, sas-a.

A' d, k, n, t után pedig gy, ly, ny, ty hangzóra lez. p. o.
nád-gya, tál-lya, katlan-nya, kózat-ya s át. de azért
kell vmi: nád-ja, katlan-ja, tál-ja (tál-a) kózat-ja s át.
hanemha ezek között is soram elvesszük, mint: halál-a, ... s át.
de az ilyenek Törvényeiről lásd alább a' 86. §. alatt, a' 95. §-ig

Különös sark-törvények.

9 §. I. Hogy a' Magyarban a' Hangzóbetűk a' Hangzó-
hasonló hangú betűket vonják a' Gyökérhez a' Ragafra-
nyokban és ösvetéselektben ahonnan minden Szó és Igék
két kiváltképpemvaló Csapatokra oszolnak. Az Elsőre
tartoznak, a' melyeknek Gyökereikben csak e, ö vagy ü
találhatik. A' Másodikra a' melyeknek Gyökereikben a'
o v. u találhatik, az i Hangzó Csapongó, az az most
az elsőre, majd az utolsóra megyen át és mind a' kétfőre
váltik, vagy egyiknek tartja fokát. Erre Szorosam Számot
kell tartani; mert ha a' Gyökérben a' vagy o vagy u lép
már

már a' söt vagy Igei aronnal magához vonja. p. o. kapu, ebbem s.
van a' van u-is; ebbem: higyo (angvis) van o, az i hangha sem
jön; ebbem: göre (tugurolum) van o van e-is; de minden erőt
magához vonnam az a, o, u, azon Csapatot ohajtják a' változás-
ban a' melyet 2 diteknek vezik. Majd kitétik utóbb még tovább.
Most lássunk röviden

10 §. II. RÉS Zben a' SZÓKÖTETÖL v. FOGÁCSÓL.
mellyet Fogaácnak legillőbb nével nevezünk; mert ez olyan fő
mint: forgacs, etöl: faragás, (faragás, majd fargás, forzás,
végre: forzás). A' Fogaács a' levett vagy kimondott főnek egyik
Szakafra, mely szerint arca vágásunk, mint kell a' Szókat fogaacs-
ként megszakítani vagy ösvetefoglalni. Regulái ezek:

I. Egy Másalhangzó mindenkor vonja magához
Két önként hangzók közt az utóbbi betűt. p. o.
se-re-tet, i-gécet, jóság ö-ci-zet. s át.
Jegyezd-meg: Ha a' Másalhangzó a' Gyökérhez tartozik, ahhoz illo'
kötmi p. o. hár-am, hár-ad, hár-unk s át.

II. Két Másalhangzó két Hangzó közt ha jön-ösvetve
Egyik az elsőhöz, másik utóbbihoz áll.
p. o. ol-tal-mar-mi, szógal-mi. s át.

III. Két Másalhangzó, ha Gyökérben áll, marad abbann.
p. o. rotok-abb, ald-hat, old-andó s át. Hálunk az olyan fő
mely két Másalhangzónál többet fogvedjen-meg hangban, ritka. Már
most az a' kérdés:

Hogy oszthatjuk fel helyesem a' Beszéd' Réteit?
F. I. A' NÉVSZÓ. II. A' NÉV' MŰLT. III. Az IGE. IV. Az IGE'
TÁR S. V. A' RÖTÖ-SZÓ. VI. Az UTÓL és ELŐL TÉTEL.
VII. A' KÖZBE-SÖVÖ. VIII. A' RÉZES. Latánál: Nomen,
Pronomen, Verbum, Adverbium, Conjunctio, Post et Prepositio,
Interjectio, Participium. Es így vezessük s Szakaszba
az egész Beszéd' Műjének rézeit

I. SZAKASZ A' NEVSZOKROL

II. §. A' Nevszó teszi a' Dekédnek azt a' vétet, mellyel vagy magok a' dolgok neveződnek és jelentődnek, vagy azoknak valami formájok és mineműségük adódik-elo; azért azok kétfélék

I. Főszó (Nomen Substantivum) a' melly mindig magát a' dolgot jelenti s nevez meg. p. o. ember, ház, kőr s a' t. *

II. Vezetékszó (Nomen Adject.) onely a' dolgnak csak formáját vagy mineműségét jelenti. p. o. nagy, szép, fekete s a' t. és ha rend szerint akarunk fölmi, a' Főszónak mindig elebe esik. p. o. nagy ember, szép ház, fekete tetta s a' t.

I. m. Ez a' mutató Névrássa: az, mikor mutatólágg fölünk, mindenkor megelőzi a' Főszót p. o. az ember, a' fa, az Isten, a' kőr, s a' t. és ennek így kell lenni meg akkor is mikor Vezetékszó járul közbe, mert a' mutató főszó annak is elebe kerül. p. o. a' jó embert; a' szép leányt, az édes és csipős italt meg lehet becsülni. Így van ez akkor is mikor a' Vezetékszó Főszó helyett áll. p. o. a' képer és a' jót ki ne keretné? az igen gyönyörűt becsülni tartják. A' jót és káprást kívánjuk s a' t. Egyébkor, mikor ily tárgy mutatható tárgy nélkül fölünk minden nyilvánvaló meghatározás nélkül; az az vagy a' elis marad. p. o. mi vagy? ember. Ha jó ember volna nem járnál orozva. Jó cselekedni illendő dolog. s a' t. És íyem ez az oka hogy többnyire Mondványaink is ez mutatató főszó nélkül jelennek meg. p. o. Káros bűnhődjon. Droglyis Bűnő barlangjában. Holtonak holló csikije. s a' t. A' ragafvályos s személyes Névfők előtt sem hűkedéppenn jelennek meg az az p. o. Ki tudná bűnnek számát s esetinek sokát ki mondhatná meg? En sok bűnemet s ritkos vétkeimet Uram nérem bocsásd meg. Így: Firkomat nem vihesem vásárra s nem árulhatom el jó barátomat s a' t. De mutatólágg és meghatározva fölünk itis előkerül. p. o. Az ebis banya az orvát, a' béka is a' dezet. Hol az öcséd? ahol a' fene ott az epe. s a' t. De ezöl világosabban a' Szófüzetben.

K. Hány tulajdonai vannak a' Névszónak?
F. Hat, I. A' Hasonlítás. II. A' Kép v. Forma. III. A' Szám. IV. Az Esz vagy határozatok. V. Az Egyeztetés. VI. A' Személyesítés.

12 §. A' HASONLÍTÁS v. Lépcsőzetetés az, mikor a' Vezetékszók fel vagy alá három rendszer lépcsőkön állanak, mellyek közül
1. Elso: A' Kézdő melly a' dolog fölöl együgyűen föll. p. o. szép, jó, nagy s a' t.
2. Középső melly a' dologról v. többet v. kevesebbet mond. p. o. jobb, jobbat, kevesebb s a' t.
3. Végso, melly legtöbbit v. legkevesebbet jelent. p. o. legjobb, legrosszabb s a' t.
I. m. A' középső formálódik a' Kézdőtől lett s kevesebb betűt adván hozzá p. o. termő-bb, gyenge-bb, furcsább s a' t. Ez a' bb kétféle kívül lett ebből: böv. mintha volna: termő-böv, gyenge-böv, erős-böv s a' t. és azután rövidebb: termő-bv, gyenge-bv, erős-bv s a' t. és könnyebb kimondásért a' v a' b-be olvadván: termő-bb, gyenge-bb s a' t. Mellyre jögyerünk meg ismét

1) Hogy az a és e végűeket, ha rövidek, Vonásosa teszi p. o. furcsa-bb, gyenge-bb s a' t. kétféle kívül, mert a' böv-nek beleolvadása neveli hangjokat.

2) Ezek: hoszú, könyű, főnyű, 3féleképpenn veszik a' kétdős bb-et p. o. így is: hoszú-abb, könyű-ebb, főnyű-ebb. Így is: hoszú-bb, könyű-bb, főnyű-bb. Így is: hoszú-abb, főnyű-ebb, könyű-ebb.

3) A' Másalhangzóba kimenő Vezetékszók, ha csak e, vagy ö, vagy ü Hangzó van benne, egy rövid e betűvel lágyul a' kétdős bb p. o. éles-ebb, szűz-e-bb, gödrös-e-bb s a' t. Ha pedig a, o, vagy u van benne, akkor könyűti magát rövid a-betűvel p. o. hamis-a-bb, rút-a-bb, gonosz-a-bb s a' t. mintha volna: éles-ö-bv, szűz-ö-böv, hamis-ö-bv s a' t.

4) Ezek pedig: sok, nagy, szép, rend kívül így lépcsőzetnek: több, kevesebb, nagyobb, noha kellene: sokabb, nagyobb, szépebb, ezeket is hallhatni, de a' szó amolyan erősítette meg.

5) Ez: bö, mindig kell írni: böv a' mit mutatják ezek: böv-ös, böv-ebb (böv-ö-böv, böv-ö-bv, böv-ö-bb, vég: bövebb) böv-em, böv-ülkém, böv-ül, böv-ebbül s a' t.

6) Gyakran az 'elő' állatok' s egyéb dolgok' nevei is lépcsőzetnek. p. o. már emberebb vagy mint valál. Nincs baromabb s vadabb állat mint

az ember csekélyes nélkül. Kárabb a jó ember ~~mint~~ az ő dijánál.
Kutyából természetű a tudós álnok ember a nyúlkezeső agjánál s a t.

D) A' Memóriajelentő Vezetékhók egyáltalánban nem, lépcsőzetnek p. o. újni, íznyi, tenyerényi, nyomnyi, lábnyi, arafny, ölyni, ezecnyi, könyöknyi, rófnyi, Singnyi, embernyi s a t. a fámálók sem ezekem s több illyekem kívül: első, felső, belső, felső, alsó, utolsó, tulso, hátulso s a t. de az illyenek illyenkor rendszer Vezetékhók helyett vagyvad.

E) A' Mineműségjelentők pedig más megelőző Vezetékhók által lépcsőzetnek. Illyenek az ü es ü végű Főhókából állók. p. o. lábü, fejü, orrü, szakáll-ü, haj-ü s a t. magokbann nem is mondódnak hanem más Vezetékhókkal p. o. nagy láb-ü, feles fej-ü, hosszú kez-ü, pisziny or-ü s a t. Következésképpem a megelőző Vezetékhókat kell lépcsőzetni ezeket így: nagyobb lábü, felesebb fejü s a t.

I. m. Hogy az ü vagy illő változással ü, amyi mint ö vagy ölyaten, és itt verődik raviteles értelemben. Mikor a Nőfőbann csak e, ö, v. ü áll, akkor ü marad, ha a, o, v. u van benne, akkor ü lef. p. o. fej-ü (átmenet feje ilyen v. olyan) láb-ü (kinek lába ilyen vagy olyan) s a t. az ü v. ü amyi tef. mint: olyanos, olyannal brcó.

II. A' Végso' Lépcső' lef. a Közepsőből ezt advam elébe: leg, minden változás nélkül. p. o. legjobb, legtebb, legnagyobb s a t.

I. m. Ez a leg, itt amyi tef, mint felülhaladva, mint más öfvetételekben is láthatni. p. o. legény, ez a fő lett ezektől: leg, ön, ö, leg-ön-ü, leg-en-ü, leg-en-i végze: legény. azaz: a kinek ön-je vagy en-je másokat felülhalad, vagyis: legnagyobb erejében van. Így: legel, azaz: azt miteli hogy evéssel előhaladjon s a t. Hanem azis igaz hogy ez a leg, valamint elől neveli az értelmet, és felülvalóságot jelent; úgy utólevőm gyengíti azt ~~valamint~~ p. o. melles-leg, oldalas-leg, fedő-leg, mulo-leg s a t. azaz: mellettdalal- fedő- omulo- formám. s a t. lásd illendő helyém alább.

13 §. I. m. Hogy ezen Lépcső helyett élhetünk a Kezdevelis, ha ezt vezük elébe: igen, p. o. igen jó, igen szép s a t.

2) Megjegyzése onlto' esis: Hogy mikor valamit törnyiteni akarunk, akkor egy IV. dik Lépcsőtis csinálunk így: legesleg, p. o. leges legjobb, leges leghebb s a t. azaz: hasonlíthatatlannal jó v. hej. Illyen formán esik ez is: igenigen jó, igenigen hej s a t.

3) Valamint a tifeahangzó betűbe végrődök, így az s, sz, g, ny, z, z. Magános Másalhangzóba kimenőket vehetik kitétem a bb öregbitöt p. o. helyesbb, gonofbb, öregbb, serénybb, kövérébb, nehérbbb forosbb s így a t. A' melly betűk emi' Versben vannak: Aso-szu-gé-nye-rö-zü-t, vagy bb vax, vagyis: abb, ebb.

Hámlald ide a lan s len-be végrődök. De ne ám az illy két Másalhangzóba kimenőket: gyors, nyers, rotár.

4) Az egyes sz és s-be kimenőket kettőztethetk az s-set, sz-set de atkor pufta bb-et nem vehetnek p. o. foros-abb, sebes-ebb, gonofok-abb s a t. ezektől: foros-abb, sebes-ebb, gonof-abb, vagy: foros-abb, sebes-ebb, gonof-abb s a t.

5) Mikor gyarorságot vagy folyó munkát jelentünk, akkor a Közepső lépso' kettőztetni szokott p. o. nagyobbnagyobb bajta veri magát, többiöbb gonof eselerefir s a t.

14 §. II A' FORMÁT v. KÉP szerint azt mériükki: Gyökere-a vagy aghó: törzsök-e v. faj? Egyes-e v. öfvetett? p. o. Gyökér ez: fa, aghó ez: faeska Magány v. egyes ez: fő, öfvetett: köfej s a t.

15 §. III. A' SZÁM vagy egyes v. többes tehát a jelentés-is. p. o. Egyes ez: kö, fa, kez s a t. Többes ez: kövek, fák, kezek s a t. I. m. Hogy a Magyar elbefélhet Többest jelentő Szám nélkülis, az illy különbenmis sokat befoglaló Vezetékhók segítségével: sok, több, legtöb, hány, mennyi, amyi, két három, négy öt, hat & ezer, két ezer, öt ház, hat ház, egy milliom s a t. s a t. p. o. sok embert megcsalt, két lo, hat több jót mint rosszat látott; hány dolgoz, amyi hibát tapasztalt; két lo, hat ökor, ezer forintot érő; egy vagy két milliom tallér a jövedelme s így a t. és zebbenn jön-ki mintha a Többesben kennek-ti, és inkábbis élünk ezzel az Egyes hámbann, a mint feltévenk.

16 §. Más Nyelvek szerint a Névszók' határozatai Eseteknek (Casus) mondanak, mi azokatis Ragafványoknak mondjuk; mert a Gyökér azok által nem változik. p.o. láb, láb-é, -nak, -at, -ak s'at. Ha nem a mint ejtegetődnek, mondatjuk Ejtegetvénynek.

K. Hányat mondatnánk ilyen Ragafvány?

- F. Ötöt. I^o a' Nevező, mellyel a dolog neveződik. p.o. fa, vas, fej s'at.
- 2^{dik} a' Jegyző mellyel a dologhoz tartozó valami jelentetik. fa-é, vas-é.
- 3^{dik} a' Tulajdonító, mellyel mintegy tulajdonítatik valami. fa-nak, vas-nak.
- 4^{dik} a' Vádos mellyel mintegy kiűn vádajtatik és vád alá esik a dolog. p.o. fát, vasat, lovat.
- 5^{dik} a' Hívó mellyel mintegy előszólítódik p.o. Oh ember! ember! tudod-e, se szolga, mi a parancs? s'at.

I. m. i. Hogy a' mit más Nyelvben Vivőnek (Ablativus) mondanak a helyett mi élünk a Nevezővel, hozzá kötveim akár mellyik Utolé- telt p.o. fa-tól, ház-ból, -ról, -hoz, -ra, -ba, -bann, -nál s'at.

2. A' Hívó sem egyéb mint a Nevező, hanemha e' tefi a különbséget, hogy a' Nevező-ételemben, mikor mutatólag állunk, az az v. a' mutató főszóka rend szerint megjelenik a' név előtt p.o. az ember okos áhat, az okos áhat magától függéssel mi neki tefjebb és mi a' jobb. s'at. de a' Hívó ételemben soha az az v. a' a' Név előtt meg nem jelennek, hisz így mint mikor meghatározás nélkül állunk. p.o. Ember kell a' gaten. Hozzás betegségnek halat a' vége. Ezekben s' több illyekben a' mutató főszókanak helye nincs, mint a' Hívóban is.

17 §. K. Hányféle az Ejtegetvények?
F. Kétféle: Magánosok és Remélyesek.

K. Mirt oktatnánk fel közönségesen?

F. Két CSPA Tra v. Osztályra. I^o A' Hangzóba végződő-
ké, II-dik A' Másalhangzóba kimenőké.

Az I^o CSPA bann lesz kettő, az egyikre tartoznak azok a' mel-

a' mellyekben a' o v. u' minen és tiszta Hangzóba végződnek. mint: elme, gölle, örü, csitke, tüdő, kegyü s'at. A' másika azok a' mellyekben a' o v. u' vagy on és ugyancsak tiszta Hangzóba mennek ki. mint: csübe, falma, hita, göcs, mésza, guba, rosta s'at.

A' II. CSPA bann is lesz kettő. Egyikre tartoznak azok, a' mellyekben a' o v. u' nincs, és mással hangzóba végződnek. mint: zék, verék, szereg, ököz, törvis, köz, csúz, ember s'at. A' másika azok, a' mellyekben a' o v. u' okoz, törvis, köz, csúz, ember s'at. A' másika ki, mint: zab, lánosz, vád, jószág, vagyon, és ugyancsak Másalhangzóba mennek ki, mint: zab, lánosz, vád, jószág, juh, zák, nyúl, ágy, apály, hal, villám, kalán s'at.

I. m. előze: 1) Hogy eddig állunk igazi és hűlelt Magyar Gyökér, vagy a' már régen elmagyarodottakról. Most vannak, mint minden nyelvben is, idegenektől vett szavunk is, mellyek ezen billyegéket viselni nem akarják, de könnyű kiösmenni. Illyenek a' kikben moha a' o v. u' vagy on, de mivel az utolsó Fogásbann (Syllaba) e, ö, ü találatik, tehát az első Ejtegetvénybe mennek át és nem maradnak a' Másodikkal. p.o. Kalab, Dabos, Hőz, Kormides, Montesio s'at. Rend szerint így ejtegetődnek: Kalab-nak, Kalab-ot, s'at. de nem, hanem: Kalab-nak, -et, s'at. A' mellyeknek utolsó Fogásfajtkában áll a' o v. u' azok maradnak a' második Ejtegetvény mellett p.o. Teresiás-nak, Rebeka-nak, Etelka-nak s'at.

2) Ha valamely Névszó kettőből lett eggyé, akkor az utolsónak kell vigyázni, mert az mutatja ki mellyik Ejtegetvényre tartozik, ahol adónak az Esetek ragafványai, az első változás nélkül maradann. p.o. árvíz nek, árvíz-et -ek s'at. fanyelűkes-nek, -ek, s'at. kefika-nak, könyvház-nak, -at, -ak s'at. Illyenek: kökörső, faedény, herencsefi, örömgaja s'at.

3) A' csupán csak i' hangzót viselőik közül az I. Ejtegetvényre tartoznak akár mellyik CSPA bann ezek:

- Cin, Sin, hiz, bibiz, litz, kincs, ki, kilincs, om, bilincs, ny, Lisat, tiszt, csiz, tiz, viz, gicz *) giz, him, ki, kiwisny, ibik, Pint, hiv, sziv, iv, nyit, mit, pikpis, pip, hit, isig, fsig, Sing, ti, micig, dikics, iz, pipis és pih. Csaponganak: iz, siz.

A' második Ejtegetvényre emezek:

- Hid, csik, gik, ij, dij, szij, hij, sik, szp, fi, nyil, in, hig, Vig, kein, csin, sziv, lik, sziv, ping, és így ih, ip együtt.
- Tartsd meg ezekre 1) gicz egy hitodalmas seces' neme a' Balaton körül. 2) hij e' helyett: hiu. 3) ip feleség' atyja. 4) ih ercsi: jab

hogy a k bizonytalan többsége v. fi. 3) Tietek (te-ö-tek) ekek-
 ből: dö-ö-dö-k, idővel: tö-ö-tök, te-ö-tök, te-é-tek, végre:
tietek és: tietek. hasonló értelemben mint az Eggyesbenn. 7) mienk
 Itt a mi Birtokos ebből: omink a középben az ö, mely a dol-
 got jelenti, lappang az é alatt; a kivétel az első v. Birtokosra
 a másik mink; mintha volna: mink-ö-mink, mi-ö-mink, idővel
 öfveolvadva: mi-ö-nk, végre: mi-é-nk v. mienk. úgy mint az
Eggyesbenn, az enyim. araz: ez a dolog másik mink v. ránk tartozik.

Vegyük máz a Ragasztvány-eseteket: Itt csak ezt kell tudnunk:
 1) Hol vette magát a Tulajdonító: nek v. nak azután könnyű az
 utánna eső Ragasztványokat előtalálni. Ugy látfik ebből csakházo-
 dott: mink, ~~mi~~ vagy inkább ebből: önk, mely lett az én-(ön)
 ből és a bizonytalan te ből a mint láttuk. Itt az első betű, mely
 az ö elenyészett és közbefőkött így: nök majd: nek, illő válto-
 zással: nak. Minthogy az önk máz tulajdonító erővel bír, innet
 a Csonkázat-is, mely az nk a közbejövő hangzóval vett különös
 tulajdonító erőt p. o. Peter-nak, Pál-nak araz: oly valami, a mi
Péterre v. Pálra néz v. tartozik. Innet: nek-öm, ~~nek-ö~~ nek-öd,
nek-öy, nek-ö-ö; nek-önk, nek-ötök, nek-ök v. nek-ök-ök. Idő-
 vel: nek-em, nek-ed, nek-i (nek-ü) v. nek-ie (nek-ü-ö) nek-ünk,
nek-tek (nek-tök) neki-ek (nek-ü-ök). Ki nem látja itt ezen
 személyesítő határozókat: öm, öd, öe, ünk, ötök, ök mint: bün-öm,
bün-öd, bün-e, bün-ünk, bün-ötök (bün-tök) bün-ök? s mint az
Igékben-is: gyöz-öm, gyöz-öd, gyöz-i (gyöz-ö gyöz-ü) gyöz-ünk
gyöz-tök, gyöz-nak s a t. Tudjuk pedig máz hogy az: öm, em v.
om, am, (a mint változik) lett ebből: en (ön); az ed (öd) illő
 változással, od, ad, ebből: dö (te), az i (neki) előbb ö majd
e, a s a t. ebből a mázkból: ö (ille:) az ünk v. önk ebből
én és k; a tek (tök, tök) ebből: tik (dök, tök, tük); az ök
 ebből: ö-ök (öjek, övek) s a t. a mint öktak változni. Mind en-
 dlatatosok ezek az ö jelentéseikben, székörtetéseikben és erőikben.

2. Vegyük a Vados Ragasztványát mindenik személyben. Vegyük
 a) ez.

a) ezt: ötet, mit tef ez máz mint: ö, te te. (ö dö dö, majd
ö-tö-tö, ö-te-te végre ötet) araz: ez a dolog máz arca
 hogy kétféreszemis mondjam róla hogy te te és hogy mintegy vádol-
 jam és rólad nyilvánvalóvá tegyem. Megörvidítve végre így is mond-
 juk ezt öt, a melyet a megszokásként a rövidség helyesem!
 Ennek többese: ök-et (ök-tete, ök-tet, ök-et) hasonló értelemben.

3) téged, mi ezis más mint: dö-dö-öd, majd tö-dö-öd, tö-gö-öd,
regöd tege-ed végre téged? Vagy a Nevők utóbbi módjok te-
 regöd teged-et? mintha mondanánk: te-te-ed (te-te-öd) araz:
 ez vagy amár, ez s ez teed tartozó, rólad hangzik, felőled van,
 és a vad vad esik. Szólhat-e máz ennél különbben maga a te-
 mézet? Többese titeket, mintha volna: tik-te-te s a t.

7) engem előjött en-de-en (ön-öd-ön) a d változással g-ve
en-ge-en majd en-ge-em végre engem v. engem. araz: az en
en-emet illő vagy vádoló valami. A d könnyen változhatott
 itt g-ve mint ezekben az Igékben is p. o. pend-ül, kond-ül,
zajd-ül, csendül s a t. melyek a Törzsökben: peng, kong,
zajg (zajog) cseng s a t. Itt a Többs: minket a mely ismét
 olyan mint ~~te~~ az ök-et, (ök-te-te, mink-te-te). Lehetne
 ezeket még világosabbannis, de nekem inkább tárgyam a helyes
 írás mint a ök történetének fejtegetése. Majd jönnék elé
 ihyek másuttis. Elég azt megjegyezni itt hogy az ö-ből költ-ki
 és garmazott minden egyéb hang. Látsunk itt már most

A' MAGÁNOS NEVSZÓKÉRŐL.

19. §. I. CSAPAT
 Melyis a Hangzóba végződöke. Az I^o helyet foglalja-el az, a
 melyben a, o, v. u nincsen. A' II-dikát a melyben a, o, v. u va-
 gyon. Imé mind a kettőnek egymás' ellenébe tett KÉP v. Formája:

I^o KÉP. II-dik KÉP.
 Az Eggyesbenn
 Nevező: Az elme A' fa
 Jegyző: Az elmé-é A' fa-é

kor a' Novást megtartják p. o. bél-t, fén-t, fél-t 's át mikor pedig a' Novást elvetik, akkor a' t-ét e-vel veszik p. o. bel-et, fél-et, fén-et 's át. ahonnan az egész Többsébbem, sőt minden származatok bannis elvetik. p. o. fél-ek, bel-ek, fél-el, fén-el, fél-es fén-es 's át.

I. m. α) Hogy a' bél megtartja a' Novást p. o. bél-em, -ed, -e 's át és: bél-elm v. bél-lem 's át bél-es 's át és ritkán hallatik rövidem, de a' dél szabaddal elis-ve; fél-s-vefi. p. o. dél-lem, dél-elm, dél-ló, dél-ló. Innét van ez a' hois: deli azaz: akkor a' nap legmagasabb, mikor dél-em van, deli hát teste javabammal embert v. affonyt.

β) Ezek: cseres, fenek, veres, keves, fedel, kötel, facer, sőt helyekem az egyes Nevezőbenn mondónak rövidem valamint a' származatokbann p. o. keves-elli, cseres-ül, fenek-lik 's át.

35 §. 3. Még különösbek ezek u. m.

- » Félek, ezek *) , vetek, berak és lélek, verak, étek,
- » A' köböl *) és öböl *) a' gödör *) a' kabel *) a' csöbör *) 's át
- » A' köröm, a' kölök, a' tüörök a' büörök, a' lepel *) , otkám
- » Tükör *) ökör *) méreg, kéreg, féreg, vedex *) és tegez
- » Vagy tegez *) és verem és ököl *) és selyem, és te komérem
- » És te kedex *) 's epex *) és a' mellyek lem-be kimennek.

Ugyanis α) az illy csillaggal *) kijelöltek az Egyes Vadosábann egifémis mondónak és akkor magános t-ét vesznek, p. o. ezek-t, köböl-t, öböl-t 's át. De ugyan ezek is mind, a' többsébbem eggye ugyanott öfveranditvais mondónak és akkor a' t-ét e-vel is v. ö-vel (a' mellyeknek t. i. végebenn ö vagyon) p. o. fétek-et, ezek-et, vetek-et, köbl-öt, öbl-öt 's át. És otkám az egész Többsébbem, a' származatokbann is öfverovva mondónak. p. o. fétek-ek, ezek-ek, öblök, köbl-ök, csöbr-ök (csebr-ek) 's át. fétek-elm, epz-elm, verem-elm 's át. Ritkán hallani hogy némelyek a' Többsébbem és a' személyezébbem eggyem mondójanak így p. o. tükör-ök, kölök-ök, ezek-ek 's át. és: tükör-öm, -öd, -e 's át. kivérem ezt: kebel-em, -ed 's át. és ezt: tegez-em, -ed, -e 's át. ezek helyett: kebl-em, tegez-em 's át. Oka; mert a' Gyökés: fétek, ezek, vetek, berak 's át és a' Hangzóbetü csak kömmel kimondásért lopta oda magát az utolsóbb két Másalhangzó betü közé.

β) A' lem-be kimenők; p. o. bezelem, gyötzelem, kegyelem, 's át.

így:

így: kegyelm-et, -ek, kegyelm-erm, kegyelm-es 's át. és ezek ugyan soha sem veszik-vitka a' kiegyező Hangzót.

36 §. 4. Ezeket: kehely, pehely, tehez, ígyis mondjuk: kehely, pehely, (rik) tezh v. tezeh és így kétképpem is ízegethetni. p. o. kehelyt, kehelyek 's át. kelyh-et, kelyh-ek 's át.

37 §. 5. Ezen Ejzegetvényre tartoznak az illyen idegen Nevék is: Dániel, József, Ivamides, Tótlax 's át. noha a, o v. u legyenis bennük, csak hogy az utolsó Fogásbann e, ö, v. ü legyen; mert ezek idegenből hozmáztak, is így, Vadon hók.

38 §. 6. Ezen Ejzegetvény herent kötetnek a' Nevezőkhöz emez Utótlelek:
» Böl, töl, röl, hez, nél, ért, ig, vel, ve, re, be, benn, m,

I. m. α) Mikor az m Utótlelet veszik fel akarmellyik Nevező, ha annak végibenn i v. e van; akkor azt e-vel veszik fel p. o. ember-e-m, tövis-e-m; emberek-e-m, tövisök-e-m 's át. ha pedig ö v. ü van abbann, ö-vel veszik fel p. o. bür-öm, tűz-ö-m, bünsök-ö-m 's át. és ugyan illyenkor a' hez-is köz-re változik p. o. föld-köz, büns-köz, tűz-köz 's át. bünsök-köz 's át.

β) A' vel és ve a' v betüt olyan hangba olvasztják a' millyen mag Másalhangzó követ emé herent:

» Oly a' v millyen Másalhangzó megelőzi, p. o. vár-vel, vér-re, tűz-zel, tűz-zé 's át. 's át.

39 §. 7. Mikor valamely Nevő végibenn ö 's ü van, akkor az különözik ebbenn is hogy az Egyes Vadosábann a' t-ét és a' Többsébbem a' k-át ö-vel veszi magához. p. o. dög-öt, -ök; ezüst-öt, -ök 's át. hanem az r, n, l, ly, s, végük magános t-ét veszik p. o. bünt, hönt 's át.

I. m. Ezen Jegyzés alól kivételnek ezek:
» Föld, rügy, ürügy, könyv, szüz, tűz, tölgy, völgy, köv, töv, öv, öl, rüh,
» szügy, fül, ügy, öz, de rög-et, rög-öt és rög-ök-öt bevest a' rög. ezek maradnak a' rendes Forma v. KÉP herent p. o. föld-et, -ek 's át. Már pedig a' miscodás az Egyes Vadosábann a' t és a' Többsébbem a' k előtt a' Hangzó, olyan jelenik meg a' származatokbann is. p. o. föld-es, tűz-es, tűz-elm 's át. föld-ös, föld-és, rög-ös v. rög-es 's át. dög-ölm, dög-lem 's át. Lásd a' 77 §. alattis.

40 §. 8. A' 2-dik és 3-dik Jegyzésben levők közt vannak emé' le-
 zések: kevés, nehéz, eleg, kerék, két, mikor ezek Főkök helyett áll-
 nak mindig megtartják az m előtt a Vonást az Egyes Nevezőjében.
 p. o. mit kap az em a kevés-em? négy kerék-em fordul az egész kerék-
 a könnyű kerék felváltja de nem kap a nehéz-em. Eleg-em megessz az
 már. Bőjtölök minden két-em kétféle 's' a t. de minden Vezékek helyett
 jelennek meg a Vonást nem fenyvedik p. o. kerék-em kimondva: ketem
 voltak. Kevés-em vannak a váltak nehéz-em fenyvedi. Eleg-em
 hallánk. ~~és is~~ De ilyenkor Ije társaivá lettek.

41 §. 9. Az ezen Ejzegetvényre tartozókból Apródi Névnek lefektet-
 emé' jövelékekkel: ecske, ke, cse p. o.

α) az ecske mindenikhez adódik, mint: kep-ecske, tur-ecske 's' a t.

β) „N, ny, l, ly, r, s, sz -hez adómi fokott: ke „
 p. o. kegyetlen-ke, szegény-ke, kötél-ke, kevelly-ke, ember-ke, büdös-ke,
kereszte-ke, 's' a t. némelyik megfenyvedi ezek közül is ecske.

γ) „A' cse ragaszkodó o, g 's' ke végükhöz adódik,
 p. o. vész-cse, meleg-cse, gyerek-cse, szék-cse 's' a t. de az ecske
 leggyakoribb.

Különös Jegyzetek a' II KÉP szerint valóiksa

42 §. I. A' II-dik KÉP vagyis a' Láb szerint ejzegetődnek ezek:

- „ Bog, fog, díj, fal, gát, gally, hid, had, hóld, hal, ajak, hár
- „ Haj, háj, has, hát, hárs, on, ól, kád, kút, aggar, agy, agy,
- „ Lud, lagy, lov, har, lyuk, már, mony, nád, Nap, nyak, arany, nyárs,
- „ Máj, nyáj, nyál, nyíl, nyúl, rosák, sark, sás, rut, valag, ág, ár,
- „ Kár, kárj, szarmy, hal, szar, szíj, szakar, sav, jav, m, Ip, Zár,
- „ Toll, talp, társ, táj, tárgy, tál, vad, vád, váll, fi, vas, új, új,
- „ Vax, vax, vaj, vár, ij, ut, hig, vig, férfi, szakáll - lal
- „ A' hany? és mind a' melly ezrel kötés - ökte.
- „ S húsz, harmincz, hatvan, nyoloz, nyolozvan, igaz 's' valamelyik
- „ A' főkötat egyéb helyhez kötik i -re tekerve.
- „ Ugy a' dax, fax, odx, hamx, fax, tax 's' a' halom-om 's'
- „ A' malom-om 's' gyalom-om kívül az alom-ba határozóko.
- „ I. m. α) Ez a' hog a' bimbo 'vegit' is a' mozgatom lévő comot is je

is jelenti p. o. az ag boga (völgül: buga) Innét: agas bogas. Bogat
 közt a' végice 's' a t.

β) Az itt előforduló Nap feleség' nyját jelent p. o. Nap-am, -ad, -a.
 mikor tulajdon Nap-ot jelent a' Vizag szerint ejzegetődik p. o. Nap-om,
 -od, -ja 's' a t. Illyen az Ip melly feleség' nyját jelent p. o. Ip-am, -ad, -a 's' a t.

γ) Az uj (novus) egy j-vel az új (digitus) két j-vel különb.

δ) A' mellyek a' Főkötat helyhez kötik i -re tekerve, ilyenek:
házi, Római, Kassai, mai, tegnapi 's' a t. mellyek az Egyes Vadosa-
 ban ugyan csupán t-ét vesznek de a' Többs ke-ja alibe a betűt.
 p. o. házi-ak, Római-ak az illyekről vala már ho másutt is.

ε) Alom-ba határozók, mint: katalom, jutalom, öltalom 's' a t. a' mellyek-
 ről lásd alább a' 44. §. alatt.

η) Ide tartoznak: vaxj, fatty, laggy, saxj, hamx, faxx, daxx, ifj,
 p. o. vaxj-at, -ak, fatty-at, -ak 's' a t. Lásd a' 27. §. alatt.

θ) Soha sem kell elfelejteni emé' Regulat:

„ L, ly, n, ny, s, sz, r 's' j Vadosa csak t „ p. o.

de a' feltettek közül csak emezek vehetnek egy csupán t-ét: Zár, szakál,
szakar, és az ökövetésben emezek ^{Var} fejérvár Kolosvár, 's' a t. szál,
 p. o. füzkál, Vizagkál 's' a t. szár, p. o. csizmakál, pipakál 's' a t.
 és ezek: hatvan, nyolozvan

ι) Idetartoznak az s-be és sz-be Vezékek is a' 32 §. alatt
 megjegyzettek szerint, akkor mikor az s-et és sz-et kettőztetik p. o.
goross-at, -ak, gonosz-at, -ak 's' a t. ezekért: goros-ok, gonosz-t
 -ok 's' a t.

43 §. 2. Minden egyéb ezen 42 §. alatt megem-nevezett v. jegyzett
Hévkök a' Láb-tól vagyis annak kejetől különböznek annyiban,
 hogy az Egyes Vadosabann és a' Többs benn is o betűt és nem a'
 hangzót vesznek. Vagyis, a' melly mindegy, az o Hévköst o-vá vál-
 toztatva veszik. p. o. vegyite ezt: Vizag.

	<u>Az Egyesben</u>	<u>A' Többsben</u>
<u>Nevező</u> :	A' <u>Vizag</u> ,	A' <u>Vizag</u> -o-k
<u>Jegyző</u> :	A' <u>Vizag</u> -e	A' <u>Vizagok</u> -e
<u>Tulajd</u> :	A' <u>Vizag</u> -nak	A' <u>Vizagok</u> -nak
<u>Vados</u> :	A' <u>Vizag</u> -ot	A' <u>Vizagok</u> -at.

I. m. α) Az olaj kétképpem is jó p. o. olaj-t v. olaj-at, olaj-ok, -ak.
 β) Ezek: agár, kosár, mosás, fonál, kalán (kanál) madár, hamár,
bogár az Egyes Vadosábam magános t-et is vehetnek és akkor
 a Vónástis megtartják p. o. agár-t, kosár-t s át. ahonnan a Töb-
 tesben így esnek: agár-ok kosár-ok s át a Vízag szerint. De a Vó-
 nást elis. vehetik, és akkor a Láb szerint ejtegetődnek p. o. agár-at,
ak, kosár-at, -ak s át. s ottam a Származatokban sem veszik fel
 többi. p. o. agár-áp, madár-áp s át. Hanem a Személyezőkben mind
 a két Módot megtartják. p. o. agár-om, -od, -ja s át. és: agár-am, -ad,
-a s át. Lásd a 81. § alatt. De bogár-ápmi amgi mint bogár
 utam kapkodni és járni, bogár-ozni pedig mint, bogár csipésé miatt
futkosni, galagálm.

γ) Ezek is: úr, nyár, sár mikor a nevezett helyekben elvontak a
 Vónást, a Láb szerint ejtegetődnek p. o. úr-at, -ak s át. Imét: úr-am,
-ad, -a, úr-unk, -atok s át. úr-almi, úr-azmi s át. De ezek így:
úr-om, -od, -ja, úr-unk, -otok s át. nem személyeződnek t. i. a Vó-
 nást itt ~~sem~~ és a Származatokban meg nem tartják. Hanem a sár
 leginkább a Vízag szerint változik.

44 §. 3. Különösök ezek is u. m.

- „Alom, alom, akol *) , átok, bagoly *) , bütyör *) (bütyör)
- „Barom, bátör *) , fogoly *) , czoboz, czizok, czukor *)
- „Dolog, csupor *) , bokoz *) , gyomor *) , három, hurok,
- „Határ *) , horog, kapos, kapos *) , korom, Szurok,
- „Lator *) , mocsok, marok, murok, piszok, malom,
- „Halom, Sulyom, torony, jokol *) , galyos *) , gyalom,
- „Takony, tulok, Sulyok, torok, járom, Szitok,
- „Nyirók, olom, jatszok *) , sarok, majom, titok

„ s mind azok a mellyek alom-ba kimennek
 A mellyekkel együtt sark, fark megjelennék.
 mert valamint a 35 §. alatt megjelöltek, a végső betű előtt álló
 Hangzó betűt az Egyes Vadosábam, a Töbtesben is kiölik, úgy,
 hogy azután a Származatokban sem igen veszik fel p. o. álm-ot,
-ok, akl-ot, -ok s át Imét: álm-ozni, átk-ozni s át. Oka, mert
 a Valódi Gyökér: álm, alm, akl, átk s át. és a Hangzó betű csak
 könnyebb kimondásért csúfolt oda, a Gyökérben. Azomba ne
 felej-

felejtseik-el itt is ezt: α) Hogy az
 „ L, ly, n, ny, s, sz, j, z Vadosa csak t,
 és így az illy *) villagosok itt is vehetnek egy majaros t-et
 az Egyes Vadosábam, de egészem kimondva p. o. akol-t, bagoly-t
bütyör-t s át. ezeket: akl-ot, bagly-ot, bütyr-ot s át. A Töbtes-
 ben mind csak öfvevónva lehetnek mondani.

I. m. β) A sarok mikor fekrevaló helyet jelent öfvevónva rit-
 kéam mondóik p. o. ott van a sarok-ban, tudd a sarok-ba. s át.
 ezek pedig: sark, fark. ritkém mondónak így: sarok, farok.

γ) A váfony-is ide tartozik de leginkább a Láb formájú viseli.
 p. o. váfony-at, -ak, váfony-am, -ad s át. ritkém: váfony-t, -ok s át.

δ) Az alom-ba kimenők a halom, gyalom, malom kivételvém
 ezek: katalom, oktalom, irgalom, jutalom s t. ilyek. a mellyek csak
 az Egyes Nevező Jeggző Tulajdonító s Hívó Eseteiben viselik
 az utolsó betű előtt a Hangzót egybűtt soha sem meg a Származat-
 okban sem.

45 §. 4. Ez az Ejtegetvény emez Uoltséleket fedi fel u. m.

„ Ból, tól, ról, hoz, nál, ért, ig, vá, val, ra, ba, bann, om „
 I. m. α) Hogy a val s vá a v betűt olyan hangzó olvaszják
 a minő betű megelőzi p. o. ház-zal, ház-za, nyúl-lal, nyúl-la s át.

β) Az m mindig o betűt veszel. p. o. ház-om, malom-om,
gyalm-om, láb-om s át.

γ) Ezek: ból, tól, ról így is mondónak röviden: bül, tül, rül.

46 §. 5. Apródi lef belölök a cska, csa, ka hozzáadások

által. De úgy hogy a Láb szerint valóhoz a-val, a Vízag szerint-
 valóhoz o-val a cska p. o. Láb-acska, ól-a-cska s át.
vízag-o-cska, malm-o-cska s át.

A ka Ragasztvány v. hozzáadásról ez a Regula:

„ B, n, ny, p, s, sz, cs, z, x -hez esik: ka,
 p. o. galamb-ka, keatlan-ka, leány-ka, kealap-ka, tudós-ka, hamis-ka,
csupasz-ka, keulacs-ka, darázs-ka, maíz-ka s át. Imét az
 I. KÉP szerint: legény-ke, keisény-ke, keedves-ke, ember-ke s át.

A van

A' csa hozzáadásról ez:

"A' b, g, k-hoz jó móddal adóhatik a' csa.

p.o. nyaláb-csa, hasáb-csa, virág-csa, tyúk-osa, zsákosa'sát. Vágnak ilyenekis: háziko, kardiko, pálciko. De leginkább az: acska, ocska, csa, ka foglalmak.

47. §. 6. Tulajdonosok lépnek az s-sel melly a' Lab' fésent, a' s a' virág fésent o' Hangzót fésent. p.o. ház-as, virág-os, malm-os, gond-os 's' a't. A' milyent kíván. Fesztek lépnek az: atlan v. talan által p.o. ház-atlan, zálog-talan, világtalan 's' a't. Igéink vagy kettős v. egyes l-lel p.o. ház-all, jár-all, vas-al, váll-al, sark-all 's' a't. I-vel p.o. had-ar, nyak-ar, út-ar, 's' a't. sz-fel hal-ás, agar-ás 's' a't. A' Tulajdonos Vezérekjök ből sokképpem p.o. ház-as-úl, -odik, -it 's' a't. ágas-kodik, agaskodhat 's' a't. Igy: bolond-it, -ül, -oskodik 's' a't. 's' a't.

Juggelék
Rövidleges Jegyzetek mindenik Névfőra.

48 §. I. Mindenik Névfőnak Jegyzője kopcsú é' külömbseg nélkül. mindenik Számban A' Tulajdonos ha a o v. u van benne nak, ha nincs, nek. A' Vados mindig t de ha Mászálhangzó előzi-meg Hangzót kíván még pedig a' Törzshöz vagy Gyökérhez válto hangzót p. o. föld-et ház-at, virágot, vagy ha a' Hangzógy Mászálhangzó fenyvedhet elkozis egyes t-et p. o. ember-t, lovast 's' a't. emé fésent s, l, ly, n, ny, z Egyes Vadosa csak t.

A' Többsz formálására k betű kell de a' melly olyan hangú Önhangzót kíván a' milyen hang a' Gyökérben uralkodik a' mint láttuk, 's' ahöz fedi-fel az Egyes Ragozományait.

49 §. 2. Ezek: jövet, menet, végett, tapott nem változnak. Imé előjör értelmük ezekben: Menet Pestfele jó utam volt, de jövet mindig esős és sáros. Quando venissem bonum iter habui Pestinum versus, sed reditu (quando rediissem) semper pluviosum et lutosum. Tapasztalás végett akartam menni de egy tapott sem

sem ereftett a' betegség. Experientia gratia volui venire sed ne unum vestigium quidem procedere sivi agrimonia. Menet alig ha váérnek, de jövet majd csak betérek.

50. §. 3. Nekünk mincsenek affonyi, fészfi v. Eggyiksem értelmü Esereink, de látta ert a' jó természet hogy nemis fűkeség; lévén oly más jelentésűek, a' mellyek azt helyre hozzák és elkerülvetik azt a' végzetlen alkalmatlanságot a' mellyel az olyan nyelvek terhelvönek a' mellyeknek o' y To, hie, hae, hoc, sex, die, das, a' Vezérek. Ilyenek többnyire azok a' nyelvek a' mellyek erőtelenek volnának az ilyek nélkül, holott a' Gyökérben is mőgnak. Mindalunk a' külömbseg ezekben nyugfik: fészfi affony; Fészfi Nő (Nij) kean, artány, nőstény, emse, kos, jérke bika, ököz, sehen; men, kanca 's' a't. Király Királyné Pap, Papné 's' a't. Maradvat a' hie bonus, hae bona, hoc bonum, oftann hie felix hae felix hoc felix, hie fortis hae fortis 's' a't. Oftann minck az a' fészfi 's' affony nemis jelentő assumptio rávonás? mit sejt vagy semne nekem az ha a' hold-ot mondanám affonynak? a' földes is annak a' feketis, a' mellyem ülök és az ágyat fészfi nemünke? máz pedig így esik Latánul: luna hae, terra hae, sella hae, lectus hie. a' kacsacs v. fészfi, affony-e vagy fészfi bizonytalan, de a' konyha bi Zonyosam nőstény mest coquina hae. Némestül a' Tempel die. nőstény, de Latánul: Eggyiksem, vagy inkább kívülváló. Haponta-lan külömböztetés! Nálunk minden beszűbe kimerők a' fók, p. o. fa, kecske, lakzi, ló, sato, daru, kő, erdő, fű, öcű, zab, kőcs, vadocz, vad, csuf, virg, lágy, juh, vak, zúlk, hiel, fem, len, kisp, gör, hie, sas, süket, ház, haj, hie hasonlóképpem az Igéink is, még pedig kettősök. p. o. adok ady adol, ad adunk, adok adnak, és adom, ados, adja 's' a't mit csinalnánk vellek ha még azok is házmáznának? Szexensis nyelv a' mellyben a' külömböztetésük fűkeségesek 's' a' fűkeségtelenekkel semmi baj. De van itt a' mi más nyelvekben ritka, és ha vanis nem oly elmes és tökéletes, mellyis a' Névfők Megszemélyesítése. Lássunk azokból - - tudnillik - -

32. ö-vö-ük, övö-ik végre: övéik (res ista ad ipsosmet pertinen-
tes) kajók tartozó dolgok. Lea hátt

53 §. I. Eggy Birtokos Eggyese
Enyim Tied Övé (A Dalaton körül: öjeje).
Eggy Birtokos' Többese.

Enyeim (Emyimek) Tied, Övei (öjejei)

II. Több Birtokos Eggyese.

Mienk Tietek, Övek (öjejek, üjejek)

Több Birtokos Többese

Mienk Tietek Övéik (öeik, üeik)

és ennek formájára memek a személyezett Névfők. Mint
Bakadosznak pedig ezek a Névfőkert ismét ~~kegyesek~~ kétségfele,
legjobbann láthatni leírt Peldázatban. Végük fel ezt: az én
böröm, vagy ezt a mutató főveket az elhagyvám: én bözöm p.o.

54 §. I. EB' Eggyese *

Nevero: én-bör-öm, te-bör-öd, ő-bör-e

igy: én-keg-em, te-keg-ed, ő-keg-e

EB' Többese

Nev: én-bör-eim, te-bör-eid, ő-bör-ei

igy: én-keg-eim, te-keg-eid, ő-keg-ei, v.-jei

II. TB' Eggyese.

Nev: Mi-bör-ünk (-önk) ti-bör-ötök, ő-bör-ök

igy: mi-keg-ünk, ti-keg-etek, ő-keg-ök v.-ék-jek.

TB' Többese

Nev: Mi-bör-eink, ti-bör-eitek, ő-bör-eik

igy: mi-keg-eink, ti-keg-eitek, ő-keg-eik

Hányd-ki máx az egész Peldázatból a bör és keg Névfö-
ket.

*) I. m. Hogy ezután edert: Több Birtokos tejem: EB,
ezert ismer Több Birtokos ezt: TB szaporább icás' akábet.

kat nem ott találod-e maradvány, a fehébb felbonczolt Névmás-
sait? p.o. en-öm v. eny-em; te-öd te-ed v. ti-ed; ő-e
ö-vé v. ő-je, öje; en-eim enyeim (emyimek) te-eid ti-eid,
ö-ei ö-véi v. öjei. Mi-ünk (-önk) mi-énk; ~~ti-ünk~~
ti-eid ti-ötök, ti-etek, ti-étek ö-ök v. ö-ek ör-ék.
Mi-eink ti-eitek, ő-eik ör-ék. Nem látod-e itt mondani
a felbonczolt Névmásait? ugyanitt

55 §. EB' Eggyese: én-öm v. én-em, te-öd v. te-ed, ő-e.

EB' Többese: én-eim, te-eid, ő-ei

TB' Eggyese: Mi-ünk, ti-ötök v. ti-etek, ö-ök v. ö-ek.

TB' Többese: mi-eink, ti-eitek, ő-eik.

De elmaradvány az első Névmással mely a személy helyett áll, az
utolsó idővel változást személyzett p.o. tejem

I). A' Bör-t. EB' E. bör-öm, bör-öd, bör-e

EB' J. bör-eim, bör-eid, bör-ei

TB' E. bör-ünk, bör-ötök, bör-ök

TB' J. bör-eink, bör-eitek, bör-eik.

II. Képet. EB' E. Kép-em, kép-ed, kép-e

EB' J. Kép-eim, kép-eid, kép-ei

TB' E. Kép-ünk, kép-etek, kép-ök v.-jek

TB' J. Kép-eink, kép-eitek, kép-eik

III. Lábat. EB' E. Láb-am, láb-ad, láb-a gyuk

EB' J. Láb-aim, láb-aid, láb-ai

TB' E. Láb-unk, láb-atok, láb-ok

TB' J. Láb-eink, láb-aitok, láb-aik

IV. Virágot. EB' E. Virág-om, virág-od, virág-a v.-ja

EB' J. Virág-aim, virág-aid, virág-ai v.-jai.

TB' E. Virág-unk, virág-otok, virág-ok v.-jok

TB' J. Virág-eink, virág-aitok, virág-aik

56 §. Máx ha tovább nem mennénk is mutogatásunkban, láthatja
az okosság, mint és miből lettek személyezett "Ragafva"
nyamó

nyáink még pedig igen terméketlen és keskenyem! T. i.
a II. C. S. A. P. T. barm van feltéve három forma ugyan a Kép,
Láb, Vízag, Itt pedig előjött még egy nyugedikeis t. i. a
Bör, (mellynek különösége a 39 §. alatt csak jegyzet ex-
demelt) a mellyekis minden követőikkel együtt, mint fedi-
fel a Ragasztványokat m. most látánk. De Kérdés
az I. C. S. A. P. T. belickekhez mint ilenek azok?

57 §. Az I. C. S. A. P. T. belickekhez mint ilenek azok?
Fel. Mondhatnánk hogy a Ragasztványokat azok is a feltett Mod
szent fedik-fel és nemis hibáznánk vele p. o. így:

EB' E: elme-öm, elme-öd, elme-e v. -je

EB' T: elme-eim, elme-eid, elme-ei

TB' E: elme-ünk, elme-etek, elme-ök v. -ek

TB' T: elme-eink, elme-eitek, elme-eik

58 §. És oftám illő változással így:

EB' E: fa-am, fa-ad, fa-a v. -ja

EB' T: fa-aim, fa-aid, fa-ai v. -jai

TB' E: fa-unk, fa-atok, fa-ok v. -jok

TB' T: fa-aink, fa-aitok, fa-aik v. -jaik. 'S így a t.

és oftám a két hangzó betű öfzolvárdáim Vónással jövöl-
dött-ki az egyiknek hívja. Mondhatnánk mondom ezt, ha-
nemha volnaok olyanok is a mellyekben az önnön hangzó
rövid marad. p. o. falu-m, falu-d, falu-ja, falu-im, id' s a t.

így: gözü-m, gözü-d 's a t. így: wafi-m, wafi-d, wafi-ja 's a t.

mellyre azt mondhatná valaki: hátt ezekben kova lett a Vónás?
Mondjuk hátt inkább hogy ezekben: öm, öd, e; eim, eid, ei, ünk,
ötök, ök v. ek 's a t. az első betű valaha hofjú ö volt min-

denütt így: elme-öm, elme-öd, elme-öe, elme-öim, elme-öid 's a t.

mint: en-öm, te-öd, ö.öe 's a t. és az első hangzó enyészvám-

ki, maradt meg az a s e végű fok Ragasztványaitk előtt, a
többikem is pedig idővel rövidült meg az ott lappangó hofjú
ö igen keskenyem. 'Es így úgy láthik egifem átestünk a f-

mellyesítő

mellyesítő Ragasztványok' terméketi Módokom 's annak törté-
netet megmutogatásom. De minthogy még ezeken kívül, a
mellyekről láttunk, több változások is kerülnek elő, a mellyek
mindegy parancsolják hogy ezeket illendő renddel kezdjük elő:
szükség hogy m. e' következendő Törvényes rendet kövessük
a mellyet mindegy magok kimutatnak és egymásból folynak.
Lássuk hátt előfőris az I. C. S. A. P. T. belickek azon Ejegetvénye-
ket, mellyek önnön hangzó betűbe mennek-ki. Itt is hátt mint ott

59 §. I. C. S. A. P. T. belickek két Kép v. Példárok az: elme és fa.
K. Mint kemélyesítetnek?

F. Mondhatnám vedd eme' Névmásait: EB' Egyesének: öm, öd, e

v. je EB' Többsének: eim, eid, ei. TB' Egyesének: ünk, ötök,

-ök TB' Többsének: eink, eitek, eik, De mivel hogy az első

betűjök ezekenek, melly az ö-ből lett, kiengedzett; azt mondom:

vedd ezeket; EB' E: m, d, e vagy illő változással: a vagy

az e 's a helyett könnyebb kimondásért: je, ja. EB' T. im,

id i vagy, ji. TB' E: nk, tek (illő változással: tök és tok)

ert pedig: ök egy j-vel így: jek (illő változással: jök és jek)

T. B' T: ink, itek (illő változással: itok) -ik vagy könnyebb

kimondásért még egy j-vel így: jink, jitek (jítok) jite. 's ragaszt-

gafld az ide tartozó Névmásokhoz 's meglek a mit akarja p. o.

EB' Egyesé.

60 §.

I. KÉP. Elme.

Név: Elme-m, elme-d, elme-e v. je

EB' Egyesé Többsé.

Név: elme-im, -id, -i v. ji

TB' Egyesé

Név: elme-nk, -tek, -ek v. jek

TB' Többsé

Név: elme-ink, -itek, -ik v. jik

vagy: elme-jink, -jitek, -jik,

II. KÉP. fa.

Fa-m, d, -a v. ja.

Fa-im, -id, -i v. ji.

Fa-nk, -tok, -ok v. jek

Fa-ink, -itok, -ik

Fa-jink, -jitek, -jik 's így a t.

Közönséges Jegyzetek mind a két KÉPre.

61 §. 1) A máx most kezünk alatt forogó Ragasztványok, a mint az 52-dik §. alatt láttuk valóba Nivmáslai; mert Személyre ille nek s a Nézőt bizonyos Személyre viták a kinek ~~személyre~~ ~~személyre~~ az azon Nézőt alatt észlelt dolog tulajdonítatik. ~~személyre~~ ~~személyre~~ világos hogy ezekből fakadtak-ti: enyim, tied, övé, enyem, tied, övei s át. a mint az 53 és 54 §-ek alatt láttuk, a melyek valaha így is mondhattak: én-öm, te-öd, ő-e (öje) én-öm, te-öd, ő-e (öje) mi-önk, ti-ö-tök, ő-ö-ök, (öik) mi-önk, ti-ö-itek, ő-ö-ik (öik) a mint exotikus vala máx fog. Imét mondják máis a Dalaton kiöül: Kieje? (te ö-je) öje (ö-ö-e) Kiejek? (te ö-ök) öjek (ö-ö-ök) Kiejek? öjek v. üjek. s át. Vajon nem fáj ez az exotikus: az a gyermek az én öm! az a kép a te öd? s t. eff.

62 §. 2) Látnivaló az is hogy az Önhangzók a hasonló hangúkat helyzetem elváltoznak. A változás esik e a az EB'E. 3-dik szemelyében, ahol az e v. je a II KÉP szerint lép: a v. ja B'E TB'E 2 és 3-dik szemelyében ahol a tek és ek v. jek lép: tok és ok v. jok. TB'T 2-dik szemelyében, ahol az itek lép: itok.

63 §. 3) Itt is a Ragasztványok előtt a rövid a s e végűek Vonatossá letének, a mint láttuk; oka; mert az ott lapangó ö betű olvadt oda. De az i, ö, ü, és ó, u, az ö előbbani hang-jokat megtartják. p.o. fa-m, fa-d, elmé-m, s át. és: sem-mi-m, semmi-d s át.

Különös Jegyzetek az I. KÉPre.

64 §. 1) Az ö és ü-be végződők különböznek az I. KÉP-től annyiban hogy a TB'E Eggyesének 2. és 3-dik szemelyében eredeti- képpem megmarad a tök és ök v. jök Ragasztvány p.o. öcü-tök, öcü-jök; tüdő-tök, tüdő-jök, s így át.

65 §. 2) Különböznek pedig egyszébbem is mezek: stöllo, exdó, mezo, idó, tüdő, felső, mezo, vedatzo, teüfo, ero, essó, belső,

üfo

Üszö, kettö, felsö, külsö, ernyö, való, Széru, Szexü, küllö, efrendő és elo.

Hol és mikem különböznek megmutatja ez a Rajzolat v. Kép:

- EB'E: szöllo-m, szöllo-d, szöllo-je v. szölle-je.
- TB'E: szöllo-nk szöllo-tök, szöllo-jök v. szölle-jek
- EB'T: szöllo-im, szöllo-id, szöllo-ji vagyis szölle-im, szölle-id, szölle-ji
- TB'T: szöllo-ink, szöllo-itek, szöllo-ik v. jik vagyis: szölle-ink, szölle-itek, szölle-ik v. jik s így át.

Látni imét hogy az EB' és TB' Eggyesiek a 3-dik szemely-ben a hosszú ö-t, rövid e betűre cserélvém, a Többséik-bem is azon változás alá vethetik.

66 §. 3) Ezek: Vö, fö, Nö (marita) elo (elje más az elo) teto (culmen) más a tetu (periculus) hogy helyesebbem mondhatna-nak így: Vej, fej, Nej, elej, tetej, mutatják a Szarmazatok. p.o. fej-em, -ed -e s át. elej-em, -ed, -e s át. de hogy mind a két- képpem jól mondódnak ismét a Szarmazataikból tudhatm. p.o. előzm, teter-m, tetöz-m; fej-erm és: Vej-em, -ed, -e s át Vö-m, -d, -je s át. elo-m, -d, -je, elo-nk s át.

67 §. 4) Ezek pedig: teö, tö, bö, me, é, cze, rü, ke ezeket: köv, töv, böv, meh, eh, czeh, rüh, keh, valójába a II-dik C.A.P.A.Tra tartoznak; mert noha a kimondásbann a v és h a Gyökénnél elmaradis, de visszajönnék azok minden Önhangzóm kezdődő Ragasztványok előtt. p.o. köv-et, -ek; meh-et, -ek s át. Imét: köv-em, -ed, -e s át. meh-em, -ed s át így: köv-es, meh-es, köv-erm, meh-erm s át. keh-es, keh-ölm v. keh-elm s át.

Különös Jegyzetek a II. KÉPre mely a: fa.

68 §. 1) A ~~40 §~~ 27-dik § alatt megjegyzett: saxju, varju, borju, fattyü, faggyü, ifju, fiu, hofju a mikor az utolsó betűt ~~met~~ ~~met~~ mely az ü, a Ragasztványok előtt elenyésztetik akkor itt is a Láb szerint hadik-fel a Ragasztványokat és a II-dik C.A.P.A.Tba mennék-átal, noha itt is megmaradhatnak a mikor az ü betűt megtartják, mind a két Mózsa felsőfén egyiket példaul.

EB'E.

EB'E: Saxju-m, -d, -ja.

EB'J: Saxju-im, -id, -i v. ji.

TB'E: Saxju-nk, -tok, -jok

TB'J: Saxju-ink, -itok, -ik v. jik

Saxj-am, -ad, -a

Saxj-aim, -aid, -ai

Saxj-unk, -atok, -ok

Saxj-aink, -aitok, -aik

Láthatja itt kiki az utóbbi példából hogy a Gyökér volna: Saxj s.
amint más formázatok is mutatják p.o. Saxj-am, ifj-odni, fi-am,
's a t. No de meg kell tartani hogy más értelmet adnak a Gyökér öfve-
rándításában, mást érdelem kimondva p.o. keisaxj-azott a lecsónkagott
fa. és: nem Saxju-zól többé az én keféllómom. Amott új nevére
itt vele élett jelent. 's a t.

69. §. 2) Ezek-is: daxu, hamu, odu, faxu mikor az u betű a Pa-
gafsványok előtt v betűvé változtatják a II. CAPITULUM memek.
p.o. daxu-am, -ad 's a t. a Lab szerint, ezért: daxu-m, -d 's a t.

70 §. 3) Kétképpem kemélyeztetnek ezek is: ajto, csiko, tino, hordo,
hinto, mint hite a 65 §. alatt megjegyeztek is. Jelöltek egyet
például, hogy kisésten hol és mint kétoznek. p.o.

EB'E: ajto-m, -d, ajto-ja v. ajta-ja

TB'E: ajto-nk, ajto-tok, ajto-jok v. ajta-jok

EB'J: ajto-im, -id, -i v. ji. Vagyis: ajta-im, -id, -i v. ji

TB'J: ajto-ink, -itok, -ik v. jik. Vagyis: ajta-ink, -itok, -ik v. jik

71. §. 4) Ez a Föld: Bira, mikor Város 'Előjáróját' s Igazgatóját je-
lent, akkor az ő betű, a Többséggem, már Magánosam-is 'a-vá
változtatja p.o. Bira-k, Bira-k, Bira-k 's a t. Következésképp-
jem a kemélyeztetésben p.o. Bira-m, Bira-d, Bira-ja,
Bira-im Bira-id Bira-i, Bira-nk 's a t.

72 §. Egy Különös Jegyzet ezekre: Néne, öcse, atya v. apa, anya, batya.
Kétség kívül ezek eredetképpem volnának: Nén, öcs, aty, v. ap, any,
baty, a mint az EB' Eggyesének 3-dika mutatja Feltehetően kétoz
példaképpem, a többi helyett

EB'E: Néne-m, Néne-d Néne-je vagy: Nén-je
Atya-m, Atya-d Atya-ja vagy: Aty-ja

TB'E: Néne-nk, Néne-tek, Néne-jek v. Nén-jek
Atya-nk, Atya-tok, Atya-jok v. Aty-jok.

Az utolsó

Az utolsó v. 3-dik kemélytől és a két elsőől fokasban vannak
ígyis: { EB'J. { Nén-jem, Nén-jeid, Nén-jei Aty-jaim, Aty-jaid, Aty-jai
és { TB'J. { Néne-im, Néne-id Néne-ji Atya-im, -id, -ji
Nén-jeink, -jeitek, -jeik Aty-jaink, -jaitok, -jaik
Néne-ink, -itok, -ik Atya-ink, -itok, -ik v. jik.

II CAPITULUM beliek; a: Kép, Lab, Bör, Vicág.

73 §. K. Mint lesz ezekből kemélyes?

F. Hogy EB' Eggyese legyen, ragadj az I. KÉP v. Példa szerint
valókhöz eme Ragafsvány-Névmásait: em, ed, e v. je. Hogy
EB' Többsé legyen, ezeket: eim, eid, ei v. jeim, jeid, jei. Hogy
TB' Eggyese legyen, ezeket: ünk, etek, ek v. ék és jek. Hogy
TB' Többsé legyen ezeket: eink, eitek, eik v. jeink, jeitek, jeik.

A II. KÉP szerint valókhöz illo' változással így:
EB'E: am, ad, -a, v. ja. EB'J: -aim, -aid, -ai v. jaim, jaid, jai.
TB'E: unk, atok, ok v. jok. TB'J: aink, aitok, aik v. jaink, jaitok,
jaik. Hanem a Bör és Vicág szerint valókhöz nemely esetekben
külömböznek, a mint alábbka megfogjuk látni. p.o.

I KÉP. II KÉP

74 §. EB' Eggyese.

Név: Kép-em, Kép-ed, Kép-e v. je Lab-am, -ad, -a v. ja

EB' Többsé Lab-aim, -aid, -ai
Név: Kép-eim, -eid, Kép-ei

TB' Többsé Lab-ünk, -atok, -ok v. jok
Név: Kép-ünk, -etek, -ök v. ék v. jek v. jek.

TB' Többsé Lab-aink, -aitok, -aik v. j-vel:
Név: Kép-eink, -eitek, -eik v. j-vel: Lab-jaink, -jaitok, -jaik.
(Kép-jeink, -jeitek, -jeik)

Közön séges Jegyzetek mind a két KÉP-re.
75 §. I) III-dik KÉP leh a Bör azon különbözése névre a mely
találatik az EB' Eggyesének első és 2-dik kemélyében és a
TB'

TB' Eggesének 2-dik és 3-dik szemelyében p.o.

76 §. EB' E: Bőr-öm, bőr-öd, bőr-e

TB' E: Bőr-ünk, ~~haz~~ bőr-ötök, bőr-ök v. jök.

együtt mindenütt egyeznek az I' E' Peldával, mely a Kap.

77 §. Ennek a Peldáját követik azok a Névök melyeknek utolsó Fo- gácsaikban ö vagy ü vagyon. Kisevém azokat, a melyek a

39 §. alatt jegyzésbe jöttek, mint:

" Föld, rügy, ürgy, kinyr, süz, tűz, tölgy, völgy, kör, tör, ör, öl, ruh,

" Sügy, fül, ~~ü~~ üg, öz és rög. Rög-öm-et 's rög-em-et fizes a rög.

Ezek valamint ott az Egges' Többségben et a Többségben ek Ra- gacsvánnyal tartanak; így itt is a Ragacsvánnyokban e betűt vesznek fel, míg ott is ahol a kijegyzettek magtatják az ö betűt.

78 §. Nem kell feljírni ezeket is: u.m.

" Tükör, ökö, kööm, üöm, öböl, köböl, ütek vagy übög 's még

" Illyek: ököl gödör és köök és tüök és büök együtt.

Ezek is akár így kimondva, a mint leírám, akár öfövére, de a Ragacsvánnyokat a Bőr fizeset fides-fel p.o.

EB' E. Tükör-öm, -öd. Öfövére: tüker-öm, -öd

TB' E. — Tükör-tök, -jök Öfövére: tüker-ötök, -ök.

együtt, az ö betű, változást nem szenved. Hanem hogy az öfö- vonásbann a j-nek helye nem lehet.

79 §. 2) A' II-dik KÉP, mely a Lab, követik a 42 § alatt österevett Névök, a melyekből ott világosam. Szóltunk a 43 §-ig. Hanem meg- kell tartani

80 §. Hogy valamint ott is különbözik és új Eggesés' Mődjét csínál a Vízg és az azt követők rende, így itt is különbözik emez Eserekben p.o.

EB' E: Vízg-om, -od, -a v. -ja

TB' E. — Vízg-otok - 's így a't.

81 §. Ezekis pedig: agár, kosár, fonál, mozsár, madár, gamár, bogár, sár, mikor a Vonást magtatják a Vízg fizeset o-val fides-fel a Ragacs- ványt a leírt Eserekben p.o. agár-om, -od -ja. Agár-otok 's így a't. mikor pedig a Vonást elcsitke mindenütt a Lab fizeset p.o. agár-am, -ad, -a agár-atok 's így a't. Kivált a Vonással együtt a j-betűtis fizeset a két Többségben p.o. agár-jain, -jain, -jai, -jaink, -jaink, -jaink 's így a't.

Különös

Majd minden szemelyes Névök de kivált a Többségük megfenyvedik az öfövére, a) A' TB' E: 2-dik szemelynek Ragacsvánnyában p.o. ember-tek, szokás-tok, fegyver-tek, jéhol-tok 's a't. de emel a Egyfogatának kivérendek. b) Mind a két Többségben, a Magában hangzó betűbe kimano Névök' mődjé fizeset p.o.

EB' T: ember-im, -id, -i. ezert: ember-eim, -eid, -ei

állat-im, -id, -i. ezert: állat-aim, -aid, -ai.

TB' T: ember-inte, -itek, -erint: ember-eimk, -eitek

állat-inte, -itok - ezert: állat-aink, -aitok. így a't.

és fok egyfogatuk-is p.o. tett-im, -id, i, -ink, 's a't. ezert: tett-eim, -eid, -ei, -eink 's a't

83 §. KÖZÖNSÉGES JEGYZETEK A' SZEMÉLYES NÉVSZÓKRA.

I. Jóllehet az illy szemelyesített Névök Birtokot jelentenek, de a Ragacs- vány által magokba foglalják a Birtokot-is p.o. föld-em földed 's a't. amikha volna: föld-en, föld-te 's a't. a mint feljebb az 52 § alatt láttuk: mindazáltal mikor erősebb jelentéssel akarunk föllani, emé Birtokosert álló Névmaidat-is: én, te, ő, mi, ti, ö (ök) elikbe borsátjuk p.o.

EB' E: az én-bőr-öm, a te-bőr-öd, az ő-bőr-e

EB' T: az én-bőr-eim, a te-bőr-eid, az ő-bőrei

TB' E. — a mi-bőr-ünk, a ti-bőr-ötök, az ő-bőr-ök

TB' T: a mi-bőr-eimk, a ti-bőr-eitek, az ő-bőr-eik 's a't.

Igaz hogy ezek elmaradhatnának p.o. Isterem áldmeg munkámat, ezösítsd kezejaimat, esendesítsd elmém, világosítsd észlelmemet 's a't. vagy a mutató az-t is elebe borsátván: a munkámat, a kezejaimat, az elmém 's a't. Így: a fiam elment és elhagyta a házámat 's a't. noha intem: fogad (a) hámat ne keserítsd (az én) atyá- dívenet, tégy eleget fiam közeleségednek, lezeto jó atyád 's a't. mindazonal az én, te, ő, mi, ti, ö Névmaidat nem veszi meg.

84 §. a) ezert mert ezek erősebbé sefik a mondást p.o. mikor ezt mondom: az én bőr-öm itt az első én ezösiti azt a mit a másik én, mely az öm-benn nyugzike; nem különbem

mint

i-vé. Illyenek ezek:

- » Kép, tók, bál, bér, lyp, fél, kéks, gúk, góz, hegy, öl, ing, fep,
- » Cúx, gúz, hóz, bór, kécs, csec, becs, vécs, gócs, hit, ügy, él, róf,
- » Vég, ir, s'ez, nepe, búz, tüz, köz, szék, kécs, szex, ör, üst, jör,
- » Szek, csök, feltt, ültt, felett, mentt s több illyek ha lehetnek.

A Vádos Esetben a Többfogásúkéis jobban jönnek ki. p. o.
 En az ö dicsegetit éneklek és huzateit magafralom, felid
 mulaját teccsülöm s a t. De kívált az Eggyfogásúkat nem
 feltehetjük a csapongó estelemtől p. o. A' fepit válogatja,
 a maga rēpit kinyitja, alig várja vigit a dolognak s a t.
 Igy: A' fepit látom; a madarat reptibe ellyatja; fel sültebe
 megette, feltibe nyargalt, ültibem álmódott nem felettibem s a t.

II SZAKASZ

A' NÉVMATSAIROL

96. §.

A' NÉVMATSA olyan vagy személyt jelentő, vagy annak tulajdonára mutató fő, mellyel ugyanannak neve helyett élünk. p. o. én, te, ő; enyim, tied, övé; miénk, tied s a t.

I) Az Eggyesben

1 személy: <u>En</u>	<u>Magam,</u>	<u>Én magam,</u>	<u>ennenmagam</u>
2 személy: <u>Te</u>	<u>magad,</u>	vagy: <u>te magad,</u>	vagy: <u>tennenmagad</u>
3 személy: <u>Ő</u>	<u>maga,</u>	<u>ő maga,</u>	<u>önnönmaga.</u>

A' Többesben

1 <u>Mi</u> v. <u>mi</u> nk	<u>magunk</u>	<u>mi magunk</u>	<u>minnenmagunk</u>
2 <u>Ti</u> v. <u>ti</u> nk	<u>magatok</u>	vagy: <u>ti magatok</u>	v: <u>tinnenmagatok</u>
3 <u>Ők</u>	<u>maguk</u>	<u>ők maguk</u>	<u>ön-v. önnönmaguk.</u>

97 §.

II. Az Eggyesben:

- 1 Er, emez (e, eme,) ezen
- 2 az, amaz (a, ama) azon

A' Többesben:

- 1 Ezek, emezek, Ezenek
- 2 Azok, amazok, Azonok.

98 §.

Fegyverek

I) Vigyázm kell hogy ezeket: ezen, azon, két n-nel írni nem kell, hogy magne-zavartastanak emez Utoljévalasékkal: er-enn, ar-omm (Super, in vel per illum, illum, illud). Mind a kettő íjvetett fő amaz ebből: er-ön (er-ömmön) ar ön (ar ömmön) ahol az ön újra felvett Nevmássa mintha volna: er maga a dolog, ar maga a dolog. Emez is mind a kettő íjvetett ebből er, ar, és mm (melly ezt sefji: per, in, super)

- Illyen különbséget találunk emezekben is p. o.
- Jussón, Ige — Jussón az epebe mit fogadál
- Juss-omm, Névfe — Micsoda juss-omm bírod ezt?
- Kölesön, Névfe — Kölesönt kölesömmel fizetmi.
- Kölesömm, Igetársa — Kölesömm adni valamit.
- Pereren, Ige — Alig pereren egyet az óra
- Perer-enn, Névfe — Csak egy pererem múlt hogy —
- Ezen, Névma — Ezen ember az a két kezestem
- Er-enn, Név. — Er-enn a dolgom felakadtam.
- Azon, Név. — Mais azon ember a ki segny volt.
- Az-omm, Név. — Az-omm a dolgom bammulhatmi.
- Jelen, Ige — Ha megjelenis ha nemis mind egy.
- Jel-enn, Névfe — Ezen a jellem épít.
- Közön, Vezetékefe — Közön akaratból esett.
- Köz-ömm, Föfe — Itt a közömm ment-átal.
- Hason, Vezetékefe — Hason fele roff.
- Has-omm, Föfe — A' kigyó hasom esüf. s t. eff. t.

Igy: Vadon (buzbasz hybridus) Vad-omm (super-fan)
Stajdon (Capillata) Stajd-omm (super-toman)
Bakom (budo) Bak-omm (super-ogor)

99 §.

2) Ezek: er, ar, közelebbvaló tárgyakat, ezek pedig: emz amaz, még azoknális közelebbvalókat mutatnak. p. o. Tefek kettőt egymás mellett, de úgy hogy a kettőm innenis túl-is van oneg a mit mutathatok, a két közelebbvaló közül az egyike: er a másike ar, a kettőm innen lévő: emz, a túl lévő: amaz. Világossáig okáért sefjek negy személyt: igymint

így mint tölem egyenes irányban; az elsőközepső ez
az utámmavaló az, ha még az elsőközepsőm innen látol
mást az lef: emek, ha a másodikközepsőm túl veszek e
még-is mást, az lef: amak. Tehát mikor Eva állott Isten
és férje irányjában a távolabb lévő kígyóól v. Sátánól
méltaim mondhatta: ama kígyó esalt meg 1. Mós. 3.

100 §. III. Már volt elég fő ezektől: az én, a te, az ő; a mi,
a ti, az ő, itt ezt jegyzem-meg még hogy jó volna így írni
a Névfők előtt öfvekötoe, mint van ezekben enyim, tied s a
p.o. az ékejem, a tekéjed, az ökéje, a mitekijunte, a titekij
ek, az ökéjek, az enkéjem s a t. miért? mert itt a
kép csak úgy áll a két Névmással között, mint az ö
ezekben: enyim (én-ö-én) tied (te-ö-d, te-ö-ed)
övé (ö-ö-e) miénke (mi-ö-nk) tiétek (te-ö-tek)
övék (ö-ö-ök, ö-e-jék) s a t. De van erre még más okom is,
a miért ezt kívánám t. i. ez: hogy lenne különbség e'
kettő között: a mi (quod) p.o. a mi engem illet; a mi
rád néz (quod ad me attinet, quod te cermit) és e' közt:
a mi, p.o. a mitekijunte, a miatyánk. A' miéletünk
mésteke rövid s a t. Vagy legalább illy kötés-jellel (-) kü-
lönböztetnénk: a mi-életünk, a te-beféjed, az én-fom s a t.
Jóllehet ezt s más illyet mi effe sem vesünk, de egy úragentek
nem tudom nem lehet-e valami tévedésnek észését.

101 §. IV. Névmásai helyett állanak a személyesben ezek is:
EB'E: öm, öd, e. illó változással: em, ed, e v. je.
EB'T: öim, öid, ei. i. v. eim, eid, ei v. jeim, jeid, jei.
TB'E: önte v. ünke, ötök, -ök, i. v. ünke, etek, -ek v. jek
TB'T: einte -eitek, -eik. s, további változással:
EB'E: am, -ad, -a v. ja v. om, -od, -a v. ja s a t s a t.
a mint ezektől is már eléggé világosam láttunk fejtett.
Ezekkel

Ezekkel ugyan már ma nem élünk illy különös képpem: Ki ö e ⁷⁹
én-öm, te-öd, ö-öe (egyedül a Balaton körül: öje neje s a t.)
mi-önk, te-ötök s a t. mert már elváltoztak így: enyim, tied s a t.
De megmaradtak a keményes Névfőkben sőt az Igékben is p.o.
» Névfő: Böz-öm, -öd, -e Böz-ünke, -ötök, böz-ök
» Ige: Tör-öm, töröd, töri Tör-ünke, -ötök, nek, tör-itek, -ike
a mint változásait feccent láttuk a Névfőkönál s fogjuk látni
az Igékben is alább elég bőven. Lassuk itt

102 §. Hány tulajdonságok illetik a Névmásait?
F. Hat. I. A' Jelentés. 2. A' KÉP. 3. A' Személyzettség 4. A' Szám.

5. Az Eset 6. Az Egyeztetés módja.
- I. Jelentése I. Kérdések, mint: ki, kicsoda? mi? micsoda? mivő?
micsodás? hollyan? milyen? v. mily? kifele? mifele.
 - 2) Mutatók: az, az én, a te, az ő, a mi, a ti, az ő (ök) ez, eny, amak.
 - 3) Emlékeztetők: a tei, a mi, a melly, a mivő, a mifele s a t.
 - 4) Birtokosok: enyim, tied, övé, miénke, tiétek, övék, miénke s a t.
 - 5) Felelőzetes jelentők: miféle, kiféle, öféle s a t.
 - 6) Rávitelések: a mi, a melly, a mifele s a t. s a t.
- II KÉP: Törzsökök; mint: én, te, ő, mi s a t. ágaratok; mint:
enyim, tied, övé s a t.

III. A' SZÁMRA; Egyesek, v. Többségek.
IV. Itt is öt úgy nevezett Esetek vannak. Nevező, Jegyző, Adó,
Vádos, Hívó. Az Utoljételek itt is a Nevező höz adódnak. p.o.
Ki-től, ki-vel s a t. Kik-től, kikkel s a t. de csak akkor, mikor
Kérdéssel állunk; mert a Feleletben már úgy van a beféd
az Utoljételekre nézve, valamint a Névfőkra nézve. p.o.
» én-től-em, te-től-ed, ő-től-e, mi-től-ünke, ti-től-etek, ő-től-ök,
» én-vel-em, te-vel-ed, ő-vel-e, mi-vel-ünke, ti-vel-etek, ő-vel-ök.
s így a t. vagy az első Névmásai elmaradván így:
» Től-em, -ed, -e, -ünke, -etek, -ök, Vel-em, -ed, -e, -ünke, -etek, -ek.
» Hál-am, -ad, -a, -ünke, -atok, -ök, Horzá-m, -d, -ja, -ánke, -atok-jok.
De ezektől majd az Utoljételek alatt bővebben. Lásd a 116. §-t.

V. A' Személye néve, itt is kell három különös icány mint a Személyes Névfőkbann. p.o. én, te, ő, enyim, tied, övé s'at

VI Az Ejtégetés kétképpem megyen, vagy Magok fezent vagy a Névfők fezent. Maga fezent csak egy megyen s. m.

102 §. I Az Egyesbern

<u>Hw.</u> En,	Te,	Ö
<u>Jegyző.</u> Enyim	tied,	övé
<u>Tul:</u> Nekem, v. emmekem,	néked v. tenéked,	néki v. önéki v. nékie.
<u>Vád.</u> Engem v. engemet	Teged v. tégedet,	Öt v. ötöt.

A' Többsbern

<u>N.</u> Mi v. mink,	Ti v. tik,	Ök
<u>I.</u> miénk	Tiétek,	Övék
<u>T.</u> nekünk v. minkünk,	néktek v. titek, nékik, nékiek	v. önékik, önékiek.
<u>V.</u> minket,	titeket	öket v. ököt.

α) Im. Hogy ennek mind a két Jegyzői szemelyzetnek. Lásd a 18 §-t a 19 §-ig.

β) Im. Hogy itt sinus Vitales (Ablativus) hanem a helyett az Utoljéslelekkel élünk p.o. én-től-em, te-től-ed s'at. Lásd alább a 114 és 116. §§-nél, a magok helyénn.

103 §. A' többi a Névfők fezent ejtegettetik. Azon kevés változást mely némelyikem esik felteszem ezeket:

1) EB'E: A' mi-m, a' mi-d, a' mi-je
TB'E: A' mi-nk, a' mi-tek, a' mi-jek

Több része nincs; mest p.o. mi-eim, mi-eid, mi-ei lehet de máz ez: mi-eink ezt seji: (nostates) hozzánk tartozók. p.o. Nem láttad a' miemket? non vidisti nostates? Illyen esetekben sokszor fordulnak elő ezek is: tiétek, övéik. Hanem az ettől lejövők p.o. semmi, holmi, valammi, minden Ezeket kiállanak.

104 §. II) Ezek: mellyik? némelyik, valamelyik, ollyik, így fejeztessék. EB'E: csak a' 3-dikebann: mellyik-e v. mellyik-je?

TB'E: Mellyik-ünke, -tek, v. -erek, -éke v. -jék. s' így a' többi.
III. Ez: melly, Melly-önke, melly-ötök v. melly-itate

105 §. LV. Minden Szamokból az ik harafőcska' segítségivel lefnak Névmásai, de csak ezekben az Esetekben szemelyzetnek p.o.

EB'E: a' 3-dikebann: eggyike-e v. -je. Másike-a v. -ja
TB'E: Eggyike-ünke, -tek, -jek Másike-unk, -tok v. -otok, -jök.
Illyenek, 2-dike, 3-dike s'at. háradike s'at. eszedike s'at. s'at.

106 §. V Ez: féle, és minden ettől hármazottak p.o. kifele? mifele? künnifele, szűkifele, Papifele, Luterifele, Kalvinifele s'at. így szemelyzetnek:

EB'E: Félé-m, félé-d, félé-je (vagy csak: félé)
TB'E: Félenk (felönk) félé-ink, félé-ek v. jök. Kétség kívül immet vett eredet a': fel-em, -ed, -e Fel-eim, -eid s'at. Fel-eink, -eitek -eik. Fel-em (ittől fel) media pars mei s'at.

107 §. VI,3, Emé Névmásai: ez, az, eméz, amadz, az Egyesbern a Tulajdonító Ragafőcskát, mely a' nek v. nak, így vesztefel, hogy a' z betűt elváltatják. p.o. en-nak, an-nak, eménnak, aman-nak, ezest: ez-nak, aznak, eméz-nak, amadz-nak.

A' Nadosbann nem csak t betűt, hanem segid hangröt is vesztetnek-fel p.o. ez-t, est-et (est-öt) s'at. noha elég volna: est az-t de nem lehet kárhözjutni est-is: est-öt, est-ot, eméz-et s'at. α) mest hokásbann van, β) mest est ictjűk erősítve: estt, -öt, estt-öt s'at. De meg az is különös

2) Hogy eméz Utoljéslek: ből v. bül, böl v. bül; ről v. rül, röl v. rül től v. tül, töl v. tül, sz v. szem, sz, szem adóznak ezekhez; aköz is a' z betű változhat p.o. eb-ből, ab-ből, ez-ről s'at. Egy hóval a' z eméz előfőmből Utoljéslekre hallgat s' adóznak azja hangbeli szólalataj. Ellenben

horzák, -nk, -tok, -jök közel vagy képezt s át Ez a horzák
két z-vel kétség kívül azért mondódik mert e kettőtől nőtt.
öszve: hoz és vá mintha volna: hozva ahonnan így kell ge-
melyeztetni: horzák-m, -d, -ja; -nk, -tok, -jök. a Fa hecent,
nem pedig hozz-ám, -ad. s át különbözm így esnie kellene: horz-
om, -od, -a s át a Virág hecent vagy így: horz-ám, -ad, -a
a Lab hecent. E' pedig képezt amnyi mint: relate ad me, te &

5). Ezek vége: nézve, tekintve, olyan Névfők után mon-
dódnak, a mellyekhez ra, re, rajot p.o. ezen Gemelyre nézve
vagy tekintve s át. Vagy Gemely helyett ezt Gemelyre ra p.o.
ra-m, -d, -ja; -nk, -tok, -jök nézve v. tekintve.

114 §. A' 109 §. alatt említették közül Gemelyzetnek ezek:
alatt, alá, alól, felett, felé, felől, mellett, mellé, mellől, előtt, elől,
közül, kívül, bele, belől, között, közül, miatt v. miá, körül,
ellen, nélküül, által, helyett, izánt, rajt (az m helyett) közepet,
után p.o.

EB'E: alatt-am, -ad, -a EB'T: alatt-unke, -atok, -ok
és: alá-m, -d, -ja alá-nk, -tok, -jök.
és: felett-em, -ed, -e felett-ünke, -etek, -ek
és: felé-m, -d, -je felé-nk, -tek, -jek. s át.

A' Gemelyes Névfők hecent és mellyik mellyikre tartozik
maga magát kimutatja. Hanem Im. hogy csak az EB' Eggyese-
bem és a TB' Többsébbem; mivel csak ott élhetni velük.

115 §. K. Mellyek az Elválhatatlanok?

F. Azok a mellyekről már feljebb a' 21. 38. 45. §§. alatt elég
világosam föllottunk és mindig a' Nevező esethez köttetnek. u. m.

» Ból, tól, ról, hez nél, ért, ig, vel, vé, re, be, benn, m.
v. Ból, tól, ról, hoz, nál, ért, ig, val, vá, ra, ba, bann, m.

Add ezekhez emert. is ott vagy att és ött, ütt p.o.
Komárom-ott, Fajervár-att, Győr-ött, egyéb-ütt & 4. eff.

Ezen ott, att, ött, ütt segítségével képfülnek emert Uoltsé-
lekis: al-att, fel-ett, mell-ett, el-ött, meg-ött (v. meg-ett)
köz-ött, mi-att, (mi-ott) hely-ott, közep-ett, vég-ett.

116 §. I. m. Személyzetnek ezek közül is ismerek: 1) rend hecent
u. m. töl, ért (érett) val, benn, ról v. rül, nál. p. o. EB'E.
töl-em, -ed, -e EB'T. töl-ünke, -etek, -ök; Vel-em, -ed, -e
-ünke, -etek, -ik, ról-am, -ad, -a, -unk, -atok, -ok s át De
csak az ED' Eggyesébbem és a TB' Többsébbem, mivel csak
ott használhatni. Hanem tartjuk meg; hogy az ért két t-vel
Gemelyzetesem mert e helyett áll: érett p. o. értt-v. érett-em,
-ed, -e, értt-v. érett-ünke, -etek, -ek. 2) A' ből helyett
rend kívül Gemelyzetnek ez: belől p. o. belől-em, -ed, -e s át.
3) A' hoz ezzel öfveköve: vá p. o. horzák-m, -d, -ja
-nk, -tok, -jök. Következnek az ELÖLUTOLTETEK.

117 §. K. Mellyek azok a mellyek Igékhez addódnak?
F. Emert Nersék mutatják, a mellyek mivel előlis ejtődnek nem
csak utol, nevezetnek Elölutoltételeknek. Ezek azok:
» Öszve, felé, meg, elé, fel, alá, ki, reá, be, bele, rá,
» Átal, utol, feljül, hanafet, hyljel, le, kecsfjül,
» Ellent, hátra, körül, vagy környül, viffa, felül, fenn,
» Mellé, hecse, ~~al~~ közöskörnyül, el, elő, vagy elől s át. (átal).
» 3 csaknem mind a' többi Gemelyek' harmadikában.

Jegyzetek

118 §. 1) Ezek közül Gemelyzetnek ezek: felé, alá, reá v. rá, körül
v. környül, valamint az elől es mellé p. o. felé-m, -d, -je -nk, -tek,
-jek, alá-m, alá-d s át. v. em-felé-m, te-felé-d s át.
2) Megjegyzünk már feljebb est hogy az elő emert Uoltsé-
Gemelyzetnek: be p. o. elő-mbe, elő-dbe, elé-be (alibe, elibe,
elejbe, elajébe mind egy) elő-nkbe, elő-tökbe, elojkbe,
v. elő-jökbe.

- 8. Tiltók: ne, se, neis, se ne, sehogyse 's át.
 - 9. Bizonyítók: biz' bizony, bizonyjal, igazam, igazaca, bizonyosa, így, úgy, így is 's át.
 - 10. Mutatók: im' imé, ehon, ihon, ahun, ehen, ni, nini! 's át.
 - 11. Kívántatók: vajha, óhha, óh bár, bár csak 's át.
 - 12. Intők: no, nota, rajta, rajtarajta, no csak! 's át.
 - 13. Kérdők: hol, hogy? hogyan? miéért, miként meddig 's át.
 - 14. Felelők: így, így, emígy, imígy, addig, eddig 's át.
 - 15. Hasonlítók: mint, valamint, jöttehet, ámbac, ámbatör, noha 's át.
 - 16. Hívők: héj! ujjn haj! hajhaj! hü! 's át.
 - 17. Rákanyók: hadd, hadgyan! no hiszen, nojsten, no de 's át.
 - 18. Ujítók: úgymin, meg, megent, megentlen, ismét, ismétlen, visszont, visszontag, visszontag, visszont, visszontan, újra 's át.
 - 19. Memoriesjelentők: sokat, elege, többé, váltig, untig 's át.
 - 20. Mimósegjelentők: jól helyesem, tudósam 's át.
 - 21. Csilapítók: halkan, lassam, melleleg, oldalaslag, távolag, Illyer lefűre minden Befes Igékből p.o. futólag, hallatólag, mulatólag adólag, kedőleg, dülőleg, keletkedőleg 's át.
 - 22. Kétségjelentők: tám, talam, netalam, ugyan.
 - + 23. Hagyítók: igen, felette, kiváltságem, fölényem 's át.
- I.m. a) nemelyek lépészetnek p.o. alant, alantalt, fentebb, tovább, tovább, tovább 's át. b) Igazaró helyett vehetjük ezt is: szeta p.o. szeta szeta befelük.

V. SZAKASZ
A' KÖTÖ = SZÓKRÓL

117 §. A' Kötő olyan rife a befűrete, mely a dolgokat 's mon-
dásokot összeköt: vagy foglalja.
K. Flampéle estehműk?
F. I, Ragatók: és, is, vagy, vagyis, meg. I.m. Hogy ez a meg

- a) meg mikor Elölutólseál az Igékekkel valami tökéletességre ment cselekedetet fejar-ki p.o. megülte, megadta, megfizet 's át. Itt pedig e' helyett fogjal: és p.o. én meg te különbözünk.
- 2) Választók: sőt, de, mind, vagy, avagy, sem, se, különbem 's át.
- 3) Ellenkeztetők: de, úgyde, ám, ámde, pedig, pediglen, hogysen 's át.
- 4) Okolók: mert, minthogy, mivel, mivelhogy, tehát, azért, hát 's át.
- 5) Felelők: minekokaéért, azért, annakokaéért, azértis 's át.
- 6) Rendelők: mikor, midom, ottam, továbbá, azontúl, végre 's át.
- 7) Feltételesek: ha, hogyha, mihez képest, minál fogva 's át.

VI. SZAKASZ
A' KÖZBE-SZÓKRÓL (Interjecto).

- 118 §. Ez oly rife a beszédnek, mellyel az elmének különös indulatai csaknem kircharatlan hangom adódnak-ki. Nemei ezek:
- 1) Csúdalók: ejnye! ejha! ejh! jeh! ümhi! ümh! aha! oho! ejhejh! hju! berzeg! jujh! jujha! soha soha! abah! 's t. eff.
 - 2) Bánkódók: óh, ah! jaj! hajh! ahajaj! hja! 's át. ij! ajh!
 - 3) Felösök: jaj! juj! hju! ahha! ehhe! ejhaj! ajaj! 's át. ajh! aj!
 - 4) Örülősök: ujjn! utfu! ih! ihit! ihhu! hajja! hajjahaj! hipp-hopp! hopp hopp! haphaphap! hehehehe! hepp hepp! ihhuhu! 's át.
 - 5) Nevetősök: hahaha! hehehe! hihiki! hohoho! höhöhö.
 - 6) Szósók: jaj! jajjaj! óh! óhóh! jaj nekem!
 - 7) Böszönködők: ümhiümh! ejh! ejhejh! ijh! uh! kihhen!
 - 8) Fenygetődők: deihen! nojsten! no no! no csak no! váj ra! hajhij! uh mert! 's át.
 - 9) Hallgattatók: csitt! pifsz! csitpatt! hallga! a! a! na! halljink!
 - 10) Úrálósök: pih! piik! pih! piü! piha! pfü!
 - 11) Pizongatók: ehhe! ehhe te! ahha! heh! he! te!
 - 12) Csúfolódzók: óh jeh! a! ejha! ümhi! berzeg! ni ökeme! ugyan no! no bizony! no berzeg! 's több ef.
- Ezeket előre boisatvam, nézzük az Igéket! —

VII SZAKASZ
AZ IGEKRÖL (De Verbis). [melly]

Igének nevezük a beszédnek art a kizet, vagy Cselekedetet, vagy Cselekedtetést, vagy Személyt vagy Önkéntesét jelent, vagy csak Lélet erősít vagy bizonyít. Tehát az a Kérdés előfőis csak Lélet erősít vagy bizonyít.

130. §. Hányfélek az Igék erejére s természetére néve?

F. III. felik: I) Határozók Mutatók v. Irányozók a mellyek a Névfőket emé határozó v. mutató Névmassával kívánják: ert a v. art a; vagy (a melly mind egy) ert az, és art az, és a Jelentő Időzetnek a Jelentős Módban az első személy mindig m-be megyen-ki, vagyis a Ragasztványja m-mel jár. p. o. Szeret-em az (ert az v. art az) embert. Utál-om a (ert a v. art a) bünt s át.

II. Nemhatározók (vagy Nemmutatók s Nemirányozók) a mellyek semmi bizonyos dolgot nem határoznak, nem mutatnak s nem irányoznak, és az említett helyem ke-ba mennék-ki vagy ke-vel veszik a Ragasztványt, s. ezekeket a Mutató Névmassait: ert az és art az v. ert a és art a, utánok mondani nem lehet. p. o. Szed-ek, ad-ok, de mit? nem határozzák meg. p. o. kedek v. adok pénzt, xabot, akármit.

III. Allitók v. Lélet jelentők. p. o. Vagyok, lefek, letélek

I. m. a) Határozó (Determinativum seu Demonstrativum). A Nemhatározó (Indeterminativum). Allató (Existentiam denotans).
b) Határozó lehet minden Nemhatározó, míg az úgy nevezett Ridogek-is (Nentca) De a Személyesök és Önkéntesek nem.

K. Hány Tulajdonát említheted az Igének?

F. Nyolczat. I. A' MÓD. II. AZ IDŐ. III. A' SZÁM. IV. A' SZEMÉLY. V. A' NEM. VI. A' FELTÉTELES. VII. A' FELŐZTÁS.

VIII. A' KÉP v. forma, példázat.

131. §. Lássuk mi a MÓD?

F. A' melly kézent a dolgok körülvaló mivéinket jelentjük. Ez kétféle.
I. VÉGES, melly ismét 3-féle a) JELENTŐ b) PARTIKULÁRIS c) FELTÉTELES, mellyet Shajronakis fogtak mondani.

II. VÉGETLEN melly nyolcz 3-féle. a) Az első ni-be végződik és sem időt sem személyt nem határoz meg. p. o. Érni, adni.
b) A' másike sem határoz meg semmi bizonyos időt, de a Ragasztványok ereje kézent bizonyos személyekre tartozik. p. o. Érni-nem, -ned, -nie; -niink, -nerek, -niek. Adni-om, -od, -ia, -unk, -otok, -iok. Gyözn-öm, -öd, -ie, -ünk, -ötök, -iek. s át. Lásd alább a 170. §. alatt. Ide tartoznak a ve, va, és vém, vámm végűek is.

132. §. K. Mi az IDŐZET? (idő Tempus)

F. A' mellyel v. Jelentő v. Múlt v. Jövendő időt jelentünk. mert minden Időt így határozhatunk meg és az Alligmúlt és Régmúlt csak a gondolatban találunk megkülönböztetést és helyet.
Ugyanis: I) A' Jelentő az időnek art a pontját adja-elő, a mellyben valamit most mielőnk. 2) Jövendő az a mellyben még ezután akarunk valamit. 3) A' Múlt az a melly már tökéletesen elrepült. De ezt mindazáltal megakarnánk különböztetni a) Alligmúltra, melly a gondolatot még nem igen megtette veti. p. o. Szedek, adok. b) Régmúltra, melly már velünk régi dolgot akar szemléltetni. Ha úgy van, legyen így! —

133. §. K. A' SZÁM tudjuk mi, de Ké. Hány?

F. Kettő I) Egyes, mellyel egy 2) Többes mellyel több mivék jelentetnek. Hanem van a Határozó Igéknel még egy 3-dik is, mellyet Másodos-nak nem ok nélkül nevezünk; más vagy egy második vagy több de másod rendben lévő személyeket határoz meg p. o. add-lak v. fecet-lek tegedet v. titeket. Különös állás! de ugyan gypis a körülvalókat így határozni meg! —

134. §. K. Mi a SZEMÉLY?

F. Az Igének 3 Ragasztványok által 3 különös személyek névelő

revaló alkalmattatások. p. o. Szed-ek, -sz v. -el, fed, -ünk 's a t.
K. Mi a NEM?

F. A' mellyel a Cselekedetek v. Szemvedések' módja adódik-elő'
és má' emé' VII. Változások Szerént; mellyek szerint az Ige-

134 §. I. CSELEKVŐS a' melly egygyüjtem a cselekedetet jelent.
p. o. Szed, ad, köt, keres. 's a t.

I. m. 1. Hogy minden Igének Gyökere a JELENTŐS MÓDnak
Jelentvő Időzetében a' 3-dik Személy, azis a' Nemhatározó Szóban.

2. Hogy ezután ezt Jelentős MÓD, rövidségnek okiért ezzel:

I. M. ezt pedig: Jelentvő Időzet, ezzel fogjuk keizeni: II.

135 §. II. CSELEKEDTETŐS, a' melly ha a' II-dik Formára

tartozik a' Cselekvős Gyökerehez at v. tat öregebédést ve-

szén 's ahöz szed-fel a' közönséges Ragasztványokat. p. o.

adat (curat v. jubet duci) hallgat-tat (curat aut jubet taceri)

Ha pedig az I. Formára tartozik a' Gyökér et v. tet öre-

bédést veszen. p. o. Szed-et, keres-tet. curat colligi, -quasi.

I. m. I) Hogy valamint a' Névőkben úgy itt is, Sőt min-

denitt van tekintet a' Magánhangzókra. Tehát a' II-dik

Formára tartoznak azok, a' mellyeknek Gyökereikben a' o, v. u

vagyon, mint: ad, hoz, húz, indul 's a t. Az I. For-

mára tartoznak azok, a' mellyekben a' o, v. u nincs, mint:

Szed, köt, üt, kéret. A' mellyekben csupa i van, azok

Csapongók itt is. Lásd a' 223 §. alatt.

2) Hogy ezeknek, mint formálódtak, bizonyos Törvények

vagyunk. Illyen ez az - -

136 §.

I. Törvény: Az Egy Fogású Igék vesznek: et v. at öre-

bédést, a' mellyben más által veszes menő cselekedetnek ese-

je vagyon. p. o. Szed-et, ves-et, főz-et, hoz-at, ad-at, vall-at 's a t.

II. Törvény: A' Több Fogásúké tet v. tat öregebédést ves-

nek. p. o. keres-tet, ööl-tet, üldöz-tet, hallgat-tat 's a t.
De kivételödnék ezen két Sarkalatos Törvény alól ezek

α)

α) A' mellyek ugyan az I Törvény szerint csak et v. at
öregebédést tartoznának venni, de minthogy

Nincs Törvény mellynek valamely kifogása ne lenne,

úgy ezek is a' II. Törvényrel tartanak. úgy mint: kop-tat, hop-tat,

fut-tat, jut-tat, al-tat, áll-tat, lok-tat, szök-tet, lök-tet v. lük-

tet, él-tet, ül-tet, gún-tet, bün-tet, tün-tet, süt-tet, üt-tet,

ás-tat, füj v. fiur-tat, ér-tet, gyűjt-tet, hány-tat, vet-tet, köt-

tet. Ennek okának lenni gondolom ezt: hogy a' mellyek az I. Tör-

vény szerint: et v. at öregebédést vesznek, azok is az első t beüt

csak könnyebb kimondásért vesztették-el. A' minthogy ez majd

kei-is fog tetfezni a' 128 §. alatt ahol ezt fogjuk vitéteni:

Hol vette magát ez az et v. at; tet v. tat, öregebédés? Most

jegyezze meg

β) Hogy ezek: jár, von, foly, hány, az említett öregebédést két-

képpem is veszik, de am az értelmük is különbözővé lesz. p. o.

jár-at (curat ambulare vel frequenter venire) p. o. nyújt

járat 's a t. de máé; jár-tat, ezt teszi: járását gyakoroltatja

p. o. megjártatom a' lovamat. Így: von-at (curat trahi v. trahi)

azonn van hogy vonják. de von-tat hogy segítlek a' vitelt p. o.

vontatom a' fekeret, kiwontatom a' szóból. Innét: vontató lovak.

Foly-tat (facit ut fluat) p. o. folytatja az útját. de folyat

(facit ut coeat) folyat a' telen. Hány-at (curat jactare) p. o.

kihányatom a' gányt. de hány-tat (curat evomi) p. o. hány-tatni

a' gyomorból az emiyyetlen elédelt. Innét: hánytatót adni-be 's a t.

γ) Ezek pedig: híz, visz, tesz, lesz, vedz (híz-en, visz-en 's a t.)

az sz-et t-vé változtatják p. o. hit-et, vit-et, tet-et, let-et,

az sz-et t-vé változtatják p. o. hi-tet, vi-tet 's a t.

vet-et, vagy csak az sz-et emiyytetvén-ki: hi-tet, vi-tet 's a t.

δ) Ezek ismét: cselekezt (-ik) dicsékezt (-ik) nyugodt (-ik) eskiézt (-ik)

az igazabb Gyökéret veszik-elő, mellyis: cseleked (-ik) dicséked (-ik)

az igazabb Gyökéret veszik-elő, mellyis: cseleked (-ik) dicséked (-ik)

fehiz

ked-het, ad-hat, keres-het 3 at. Ez a hat, (mellyből i. v. lett a het) magais élő Gyökör, ahonnet ismét felis-vasfi magát p. o. hat-hat (potest penetrare) mint: tettet (tet-tet potis est simulare). Hanem I. m. itt

1345. I) Hogy minden Rendes Igéből lehet Önkéntes-is Hathatos-is. De megkehl-tartani hogy az Igazi Fenék-Gyökör csak a Cselekvősöké az öreghedettekét mondhatni: Gyökör-ágaknak vagyis Törzsisököknek p. o.

+ I^o A' Cselekvős vagyis Fenék-Gyökör; mint: Szed, ad, köh, hoz 3 at.

+ II° A' Cselekedtetős. 1. Törzsök: Szed-et, adat, köh-et, hoz-at 3 at.

+ III. A' Szemvédős. 2. Törzsök: Szedtet-ik, adattat-ik 3 at.

+ IV. Az Önkéntes. 3. Törzsök: Szedöd-ik adód-ik 3 at.

Ezekből lesz HATHATÓS

+ 1. Cselekvősből: ad-hat, ked-het, köh-et, keres-het 3 at.

+ 2. Cselekedtetősből: adat-hat, Szedet-het, keresetet-het 3 at.

+ 3. Szemvédősből: adattat-hat-ik, Szedettet-ik, keresettet-ik.

+ 4. Önkéntesből: adódhat-ik Szedődhet-ik, keresődhetik 3 at.

Ezekből ismét Önkéntes.

+ A) CselekvőHathatosból: adhat-ód-ik, Szedhet-öd-ik 3 at.

+ B) CselekedtetőHathatosból: adathat-ód-ik, Szedethet-öd-ik 3 at.

+ C) SzemvédőHathatosból: adattathat-ód-ik, Szedettethet-öd-ik 3 at.

+ D) ÖnkéntesHathatosból: adódhat-ód-ik, Szedődhet-öd-ik 3 at.

De úgy vélnem hogy ezek utolsó Rendbeliek nélkül igen ellehetünk, úgy sem igen élünk velek. Lehet-is kezülni, de nekem itt felkellett tenem, hogy e hijával selegyen ez a Könyveske. Hanem ugyan csak megkehl tartani hogy ezek szép tulajdonságok. Azomba-

1355. II) Hogy csak a Cselekvős és Cselekedtetős értelemben lévő Igék mehetnek-átal a Hatarozó Formába. A' Szemvédős értelemben lévő is csak úgy ha Cselekedtetős értelemben vétetük. Az Önkéntesek pedig semmi módorn nem. Tudós Ivo' ebbeem nem hibáhat; hiile-
tet Magyarznak legyenére válna, ha ezt nem érzené.
A' Hatarozó Formába tehát átalmennek I, A' Cselekvős,

2) A' Cselekedtetős 3) A' CselekvőHathatos 4) A' CselekedtetőHathatos Igék. A' többi éppen nem. Peldák e' négy Igékre:

I. A' Nemhatarozó Formában.

II. A' Hatarozó Formában.

- 1) Ad-ok, ad-t v.-ol, AD Szed-ek, szed-t v.-ol, SZED.
- 2) Szedet-ek, -sz v.-al SZEDET. Adat-ok, sz v.-ol ADAT
- 3) Szedhet-ek, sz v.-el SZEDHET. Adhat-ok, -sz v.-ol ADHAT
- 4) Szedethet-ek, -sz v.-el SZEDETHET. Adathat-ok, sz v.-ol ADATHAT

- Ad-om, ad-od, ad-ja Szed-em, szed-ed, szed-i. Szedet-em, -ed, -i Adat-om, -od, -ja Szedhet-em, -ed, -i Adhat-om, -od, -ja Szedethet-em, -ed, -i Adathat-om, -od, -ja 3 igy at.

1365. Miért a Szemvédős és Önkéntes Igék nem mehetnek-átal a Hatarozó Formába?

F. Mert semmi bizonyos tárgyat nem irányoznak, nem mutatnak és megnem-hataroznak. Nem mondhatni sem érhetni utámmok eme' Mutató Hívóssáit: ert ar, art ar v. ert a, art a, ha szinte átalvinnerés. p. o. Ezt mondhatjuk mondjukis: adom (adatom, adhatom, adathatom) ert a v. art a könyvet, de soha sem ert adódom v. adattatom mert itt én vagyok szemvédős alatt.

1375. Ezek a Gyökerek pedig: letz, tetz, vetz, hiz, vitz, men v. megy, úgy ezek is: jöv, gyöv, löv, fov, hiv, xiv, ahz, mikor eme' lehetőség jelentőt: het v. hat felveszik, az utolsó betűjüket elrögzítik. p. o. lehet, te-het, ve-het, hi-het, vi-het me-het, jö-het, hjo-het, löhet, fö-het, szí-hat, ri-hat, al-hat. És ezekből az önkéntes-is az I. M. Aligmáltja szerint leh p. o. tev-öd-ik, vetödik, hivödik, virödik, fovödik, lovödik, fovödik, hivödik. A' többi ezek közül Önkéntes nem lehet; mivel az értelen nem enged. De im nichol ert-is Szedhet így mondják: keh, ert pedig alkudhat, leginkább így: alkhat. Nézzük más A' Hatarozó (Hatar) igékkel.

1385. VI. RIDEG Igék azok, a' melyek a Többi Rendes Igéktől valami kevesbeem külömböznek. Az ő bélyegjek, melyről megör-mezhetni, ez: Hogy a' I. M. II. benn az Egyes harmadikához, mely a Gyökör

az Igékre alkalmaztatni. p.o. I, öm, öd, e így; a Határozó-
bann: Tör-öm, -öd, tör-i. Gyöker tör. mint: bör-öm, tör-öd, tör-i (-e).
2) em, ed, e p.o. ked-em, -ed, -i mint: kép-em, -ed, -i (v.-e).
3) ünk (önk) öök, ek p.o. Tör-ünk, tör-tök, nek. mint: bör-
ünk, -ötök, -ök. ked-ünk, -tek nek. mint: bör-ünk, -ötök -ök.
és: kép-ünk, -etek, -ek. Illő változással: om, od, a v.-ja.

p.o. ad-om, -od, -ja mint: vicag-om, od, -ja. Így: unk, otok, ok.
p.o. ad-unk, -tok, -nak, mint: vicag-unk - tok (-otok) -jok.

De ezt csak azért borsátottam előre, hogy legyen képreletem az
Igék Ragafványa felől. Mikor majd illő renddel felvesszük, an-
nál könnyebb megfogásunk legyen felőlök. Tefünk pedig egy-
más ellenében két példátat, mind a Nemhatározó mind
a Határozó Formában, ahol mindenik Időzetben az Egyes
3-dik személyt tesszük talpkövvül.

I PÉLDÁZAT.

JELENTŐS MÓD

1485. JELENVALÓ és első JÖVENŐ IDŐZET.

Nemhatározó		Határozó.	
I. FORMA	II. FORMA	I. FORMA	II. FORMA.
E: 3. <u>ked</u>	3. <u>Ad</u>	3. <u>ked-i</u>	3. <u>Ad-ja</u>
2. <u>- ked, -el</u>	2. <u>- ked, v.-ol</u>	2. <u>- ed</u>	2. <u>- od</u>
1. <u>- ek</u>	1. <u>- ok</u>	3. <u>- em</u>	3. <u>- om</u>
Másodos: - - - - -	- - - - -	<u>ked-tek</u>	<u>Ad-lak</u>
J. 1. <u>- ünk</u>	1. <u>- unk</u>	1. <u>- j-ük</u>	1. <u>- j-uk</u>
2. <u>- tek</u>	2. <u>- tok</u>	2. <u>- i-tek</u>	2. <u>- j-á-tok</u>
3. <u>- nek</u>	3. <u>- nak</u>	3. <u>- i-k</u>	3. <u>- j-ák.</u>

1487. §. I. Jegyzések a Nemhatározó Formára.

I) Itt a Valódi Gyökér ked és Ad. Az Egyesben a 2-dik
személy Formálására veszi sz v. l Ragafványt az első For-
mában e a másodikban a segéd betűvel; az l-et, az sz-et
magán. Az sz annyi mint bizonytalan cselekedetet jelentő

te; láthatni nyomát az illyekben: addsz, hozzá v. hozzá
(accusa, adore, hozzá, hozzá) nérdsz s a t. Ez a sz v. sz
előjött a két Mássalhangzóba kimenő Igékben megfordítva
p.o. önt-ész, ont-ak, sért-ész, árt-ak s a t. Hanem az l betű
höz vette magát néhezett megfűdni. Tudom azt hogy dolog
munkásságát módosít, mint ezekben: fü-l, é-l (ö-l) fé-l,
szü-l, szö-l s a t. ~~szü-l~~ p.o. fü-l; az meg ~~szü-l~~ néhez fü;
mert a ki megfűl a sz így: fü. Így: él v. öl a kinek meg
ö-je van s dolgozik. fel, a felink sz így: ff! v. uff. szül, a
szülő így: szü. szü: szü a foga között. szöl, vagy szöl s a t.
de ide mint jöhetett, nem tudom, de ezem hogy 2-dik személy
cselekedetet jelenti, míg pedig megrem határozó értelemben.

Ők Ők (dolog) de bizonytalan jelölés k-nak
 Ők Ők (dolog) bizonytalan jelölés m-nak mely lehet az Ők Ők

2) Itt az első személy ök ^{ek} ök, az első Formában e a másik-
bann o segéd betűvel. Ez a k-is bizonytalan és megremhatáro-
zott értelemben jelenti az első személy cselekedetet p.o. ked-ek
ad-ek valamint a Névfők Többséges p.o. kép-ek, vicag-ok.
Hogy pedig itt Egyes értelemben jö-be, az nem csoda. Többis
van illyen az Igékben p.o. ked-ik önt-ik és add-ik
adattatod-ik, kedettet-ik s a t. amott a Többsében itt az
Egyesben. Noha mindenik ebből lett: ök, iük mint: öket,
iüket, iket, eme két valódi a Galloközi névvel leginkább
mondódik valamint ezek is: ütet, itet, ü, iük s a t. effélek.

3) A Többsében ott az: ünk, tek illő változással: unk,
tok, mint: kép-ünk, láb-unk, kép-tek (-etek) láb-tok (-otok)
a nek v. nak ezek helyett: ék, ok v. ök.

159

1488. §. II. Jegyzések a Határozó Formára.

1) Itt az I Forma Egyesben ott az em, ed, i mint: kép-em,
red, -i (v.-e); i.v. om, od, -ja mint: vicag-om, -od, -ja.
ezzel időt sem váltók hogy ezelmeket vintassam, láttuk a Névmások
bann hanem 3) A Többsében az I Formában az ünk, etek
ek elváltak valamennyire, mert így esnek: iük, itek, ik.
a II Formában i.v. -iük, -iátok, -iák vagy trömyebb
és

E: 3. <u>ked-ett</u>	3. <u>Adt-ott</u>	3. <u>kedt-e</u>	3. <u>Adt-a</u>
2. <u>kedt-él</u>	2. <u>Adt-ál</u>	2. - ed	2. - ad
1. <u>kedt-em</u>	1. <u>Adt-am</u>	1. - em	3. - am
Másodos: - - - - -		kedt-elek	Adt-alak
1. <u>kedt-ünk</u>	1. <u>Adt-unk</u>	1. <u>kedt-ünk</u>	1. <u>Adt-unk</u>
2. - etek	2. - atok	2. - etek	2. - atok
3. - ek v. enek	3. - ak v. anak	3. - ék	3. - ák.

163. 152. §. I. Jegyzés a Nemhatározó Formára

1) K. Hol vette magát a t v. segédbetűvel ött, ett, ott? a mely-is veghez mentt eselkedeset jelent? Fel. Eppem az ez itt a mi a Névhok' Vadosának t-jek. Ott-is mintegy olyan értelmet ad, a mi felől azt mondhatni: meglett. p.o. Mi-
kor ezt mondom: fát v. lovat, már átessem gondolá-
tomnak azom, a mit mondtam. Itt-is így van, mert mi-
kor azt mondom: adott, talált, v. lett, már akkor
túl estem a eselkedetenn gondolatombam. És ennek emel
jobb kimagyarázása nincs, nemis lehet. Hanem különös
az hogy: Azok-is a melyek eme' Regula szerint:

„ L, ly, n, ny, r, és j tisztán veszik a t-ét,

nem magános t-ét hanem segédbetűvel veszik a Nem-
határozó F. Egysz B-dikában, de a több Ragosványok
előtt a segédbetűt elhagyják. Tehát való hogy azokis
csak könnyebb kimondásért veszik-fel a Gyökéhez, de
már a más hogy nem egy, hanem két tt-vel. 2) A'
2-dike hemély l-je az, a mi az 1° Aligmúlt-bann hason-
ló Hangzóval 3) Az első hemélye ugyan az, a mi a Határo-
zó Formában. 4) A' Többsben ott van az önt, ötök, ök
v. ön-ök de illő változással, a mint láthatod.

164.

153 §. II. I. A' Határozó Formára.

Itt láthatni az -öm, -öd, -e (i.v.) -em, -ed, -e, -am, -ad, a
Hermásait az Egyszben. A' Többsben is az önt, ötök

ök, hanem hogy az 1° hemélybann az önt v. önk helyett
ük (i.v.) ük vagyon.

II-dike MULTT lejt ha az 1° Aligmúlthoz ezt
adod mindenütt: vala p.o. adék vala, fedék vala, fedél vala s at.
RESMULTT lejt ha az 1° Múlthoz adod ezt: vala
vagy volt. p.o. fedett, -adott, -vala, -adtal vala s at.

165.

154. §. Az 1° Jövendő az, a mi a Jelenvaló II-dike vagy
Bizonytalan Jövendő lejt ha a ni-be kimenő Végetlenhez
ezen Iger adod: fog. p.o. fedni v. adni-fog, fogok, fog, fogunk,
fogtok, fognak s at.

J.m. Nemalylek ezt a Múltbais átvizik p.o. fedni fogtam
fogtal s at. De így ezen Igerék és ismit emek Segésséjével:
kerdeke egész új Igeretis formálhatni p.o. fedni fogék, fogtam
v. kerdeke, kerdetem, kerdeni fogote s at. fedni fogtam volna s at.

PARANCSOLO MÓD

A' melyben a Nemhatározó Formabeli Gyöker j-vel a Ha-
tározó F-beli d-vel öregbedik. p.o.

E: 2. <u>ked-j</u>	<u>Ad-j</u>	2. <u>ked-d</u>	<u>Ad-d</u>
3. <u>ked-en</u>	<u>ad-on</u>	3. <u>kedd-je</u>	<u>add-ja</u>
1. <u>kedj-etek</u>	<u>Ad-atok</u>	1. <u>kedd-jetek</u>	<u>add-jatok</u>
2. <u>kedj-enek</u>	<u>ad-anak</u>	2. <u>kedd-jek</u>	<u>add-jak.</u>

166.

155 §. J.m. 1) A' j betű a' P.M.bann, valamint a hemélyes
Névhok' bizonyos Ragosványcaiban is (Ládd a 8. és 95 ss-t)
az Önhangzó és b, f, g, k, m, p, r, j, v, Másalhangzóké után
mindég tisztán hangzik mindenütt eme' szerint:
„ Baf ge ki mo pur öjüv, mindég tisztán veszik a j-ét „
p.o. hab-j, rag-j, kegy-j, rak-j, nyom-j, kaj-j, kez-j, vaj-j his-j
s at. így: hab-ja, rag-ja, kegy-je, rak-ja s at. Hanem J.m.

meg

még itt ezis: hogy nekünk Önhangröba és f-be kimenő Gyökér-Igék minc, mindazáltal a többlezés feltett Regula helyes; mert ott vannak a több j betűt megfenny-vedő Másalhangrök is belefoglalva.

167. 156 §. 2) A' d, gy, l, ly, n, ny betűk után itt is elváltak hangja a j-nek; mert a d's gy után mint gy, az l és ly után mint ly, az n és ny után mint ny, így hangzik eme' szerint:

"A' j-et a d's gy mint gy-et, mint ly-et az l's ly,
"Mint más ny-et az n's ny vefi hangja szerint.
p.o. sed-j, hagy-j, gondol-j, foly-j, von-j, hany-j's at. így mondjuk ki: sedgy, hagygy, gondolyly, folyly, vonny, hanygy's at. de az a kincásban a Gyökérce kell vigyázni. Lásd a 8. §-t.

168. 157 §. 3) az s után s-sé, a z után z-vé az sz után sz-pe változik a j. Az ft után is sz-pe, de úgy hogy a t-betűt előfő kiöli. A' t végű Igék t-jét pedig előbb s-sé változtatja s úgy változik magais s-sé. Az st után is előbb s-sé lép, de előbb a t-et kiöli. A' tpe után is kiöli előfő az sz-et és úgy változtatja optam a t-etis magais s-sé eme' Versek szerint:

"s, z, sz, mindég s, z, sz-pe tekik a j-et.
"T-et pedig s-re cserél a j's úgy változik s-sé.
"Így ha van sz-fel t-é, kihal a t-é's sz-re meg sz jö.
"És mikor s-et te vagy t-et követ sz; kienyébrvém
"Mind a té mind sz, ott ismét s jön az s-re.

p.o. a) s, z, sz: mos-s, keres-s, főz-z, epész-sz, agorász-sz's a
b) a T-re: arat, aras-s, keret, keres-s's at. γ) sz-re: erest, eresz-sz; támaszt, támasz-sz's at. d) A' st-re: fest, fes-s e) tpe-re: metiz, mes-s's at. ezekert: mos-j, kecs-j, főz-j, epész-j, nyúlász-j, arat-j, keret-j, fest-j, metiz-j. de a könnyebb kimondás megváltoztatta.

169. 158 §. A' t végűk közül különválnak az it-be kimenő és mind azok a mellyek nem magais t-be nemek ki mint: ep-it, tan-it (ep-ijt, tan-ijt)'s at. és ront, önt, bont's at.

a) Az it végűk nem engedik a t-et elváltakon eggyem, hanem az j betűt s-sé változtatvám, úgy hangzanak eggyütt mint két cs. p.o. épít-s, tanít-s, exösít-s's at. ezeket így mondjuk ki: epies-cs, tanicses, de a kincásban a Gyökérce néjünk. Erce tett emlékeztető Versek:

"It kíván s-et nem j-et, t-s pedig eggyütt
"Úgy hangzik mindég mint két cs. vifkafelelve.

b) A' nem magais t-be végrődök, azaz: a mellyekben a t előtt még másike Másalhangrök is áll, mint: ront, dönt bant, kiált, felejt's at. a mellyek hasonlóul megtartják a t-et és a j-et is s-sé változtatják de a t-s eggyütt benne csak úgy hangzik mint eggy cs p.o. önt-s, ront-s, bant-s, kiált-s, ölt-s, vált-s, tölt-s's at. mintha volnának: önts, rons's at. eme' vers szerint:

"T-s' hangja, midőn a t nem ilyta, marad cs.

170. 159 §. 4) Különös ez az Ige: veszt (másképpem: veszt vagy vesztet) mert a j-et nem vefi a 3-dik Jegyzés szerint, így: vesz-sz, mert úgy más értelme lenne, melly a vesz Ige Pa-ransoloja, hanem így: veszes-s v. veszesz-sz, mintha volna a Gyökérben: veszet v. veszetet és valóis hogy a veszt ebből rövidült: vesztet (perdit, perire fait) Melk ezeket ki-lömböztetni p.o. 1) vesz (emit) ettől a P.M. végű, venni's at. 2) vesz (perit) ennek P-ja: veszt, veszt, s at. veszt (perire fait) vesztet, veszteti's at. Lásd alább a 223. §-t, b).

Ezeket főcosam megkell-tartani, amál inkább hogy az Ohajtó MÖD' Serkentője is (melly a Jelenvaló és Jövendő Idő) íjtem eme' Nemhatározó F. PÁRÁCSOLÓjától vefi a formát p.o. mos-sal, -sál, -son, -sun, -sator, -sanar's at. ettől: moss. Így: fosz-sak, -bál's at. ettől: foszi; eret-ker, -szel's at. ettől: erest. Így: főz-ek, -él's at. ettől: főz-s' így a t.

Ezek a Jegyzetek illettek addig leginkább a Nemhatározó Formát a Határozóca tartoznak ezek.

170 §. α) Láthatni itt hogy a 2-dik Személyben az egyik d aon j betű helyett van, mely a Nemhatározóban ah, s ugyan azért a 3-dik Jegyzet alatt levők az egyik s, z, sz betűs kiölik hirt a d előtt. p.o. mos-d, főz-d, for-d s a t. ezeket mos-s-d, főz-z-d, for-sz-d s a t. Az it végűek t-s-jék pedig az egyik erős hangot elveszi és csak egy cs-nek hangja marad-fel p.o. épít-s-d, tanít-s-d s a t. mintha volna épít-s, tanít-s s a t.

171 §. ÖHATÓ MÓD. Jelenváló és 1° Jövendő vagyis: Serkentő, a P.M. j-betűjével.

E. 3. bedj-en	adj-on	bedj-e	Adj-a
2. - -él	- -ál	- -ed	- -ad
1. - -ek	- -ak	- -em	- -am
Másodos: - -	- -	bedj-elek	Adj-alak
J. 1. bedj-ünk	adj-unk	bedj-ük	Adj-uk
2. - -etek	- -atok	- -étek	- -átok
3. - -enek	- -anak	- -ék	- -ák.

172 §. I. Jegyzetek a Nemhatározó Formára.

α) It az Egyes 3-dikában az en (i.v.) on, mely ebből lex: on v. en. (ego); a 2-dikében az l hofjú segédbetűvel, az I. benn a k rövid segédbetűvel β) A Többszem em Ragasztvány-Névmásai: önk, ötok, ön-ök (i.v.) ünk, etek, enek és unk, atok, anake.

173 §. II A Határozó Formára

It az Egyesben jellemzőnek-elő emé Névmásai: öm, öd, e (i.v.) em, ed, e és am, ad, a. A Többszem az: önk, ötok, ök, de változva, mert az első: ük, v. uk, a 2-d. s 3-d. Donásos v. hofjú

175 §. FELTÉTELES Jelenv. és Jövendő

A melyben a Gyökér egy n betűvel öregedik, mely ebből lex: ön v. en, a melyis tompám v. rövidítve előjön a két Másodlagosba kimerő Igéknel p.o. önt-en, kont-an s a t. de itt csak az n marad-meg p.o. ked-n, ad-n s a t.

E. 3. kedn-e	adn-a	kedn-é	Adn-a
2. - -él	- -ál	- -éd	- -ad
1. - -ek	- -ék	- -ém	- -ám
Másodos: - -	- -	kedn-élek	adn-álak
J. 1. kedn-ének	adn-ának	kedn-ének	adn-ának
2. - -étek	- -átok	- -étek	- -átok
3. - -enek	- -ának	- -ék	- -ák.

J.m. Itt éppen azok a Ragasztványok állanak, a melyek a JM' 15° Aligmúltjában. Lásd ott a 149 § alatt. És az énk, s 176. énk Ittis felváltódnak ezzel: ök, v. ök p.o. feem-ök, adn-ök.

176 §. FELTÉTELES-MÉLTJ Lefen a JM' 15° Múltjából

ezt advam annak mindenik Személyeihez: volna. p.o. fedett-v. adott-volna, fedtet-v. adtal-volna s a t.

177 §. Erősítő v. Allító Múlt lef ugyanabból ezt advam, a volna helyett, mindenik Személyeihez: legyen. Ezt így nevezem; mert ha élünk vele (noha ritkán) akékor élhetünk mikor állítóképpem állunk így: azt erősíti (vallja, mondja, állítja v. tagadja) hogy én adtam- legyen okot a vesdengésse, hogy én látom- legyen a tolvajt s a t.

178 §. JÖVENDŐ mely a Gyökérhez end (i.v.) änd öregbedés

E. 3. ked-énd	ad-änd	ked-énd-i	ad-änd-ja
2. - -ék v. -el	- -ap, -ol	- -ed	- -od
1. - -ek	- -ok	- -em	- -om.

vesz p.o. ked-énd, ad-änd, s a t. s ahhoz fed-fel a JM. jelen-való-jának a Ragasztványait. p.o.

Másodos: - - - - -	Bedénd-erek	Adánd-alak
1. Bedénd-ünk	Adánd-unk	Bedénd-jük
2. -tek v. -etek	-tok v. -otok	-jüket
3. -nek v. -enek	-nak v. -anak	-jüket

168 §.

I. m. Itis azon Ragasztványok jönek-elő a melyek a I. M. Jelen-
valójában; hanem külömbéig van e kettőben & Hogy a Nem-
határozó Forma Egyesinek 2. dikében az sz segédbetűvel
jelenik-meg. p. o. adánd-afz, bedénd-efz s a t. β) Ugyan an-
nak Többségben a 2. és 3. személyben nem csak, tek és nek
hanem: ettek és enek a Ragasztvány i. v. pedig: otok és ának,
a mint láthatni. De Kérdés:

169 §.

Hol vette magát az: énd az ánd? Fel: Az Elaboratione
Grammatica más okát adja. De segítségel mi csak a miénket.
Igaz felelet: Az énd, nem egyéb mint: én-ed, azaz: az
én fokáson hezent. vagy: én-gyanant, mint ebbem: enged.
Lásd a 132 §-ben. Ez: ened (ön-öd) két főből áll.
az első: én, megtompítva: en, a második: ed, amnyi mint:
ad. Itt az ed (i. v. ad) így jö-be mint ezekben: más-od,
harm-ad, negy-ed, öt-öd, hat-od, het-ed s a t. azaz: a
megnevezendő hármak amnyi része, a mennyről sz vagyon. Két-
ség kívül ebből az ed-ből lett az eggy-is. Először: ed-n,
majd: ed-i, majd: ed-j, végre: eggy. Más-od, harm-ad,
negy-ed, tíz-ed s a t. tehát amnyi tek, mint: kettőből-eggy,
háromból-eggy, négyből-eggy, tízből-eggy s a t. vagy-is hogy
eggyet vegyük például: negy-ed. azaz: oly negy a melyet a
sokból negyenteint kivállyva eggynek mondunk. p. o. A
hold változása negy negyedekre osztódik: első, második, 3-dik,
negyedik negyed. azaz: eggyike a felosztott részeknek. s a t.
Itt is hátt az énd (i. v. ánd), amnyi mint: feltett valami, a mi
talán könnyem meglehet p. o. adánd v. bedénd azaz: lehet hogy
ad, vagy bed; mert én-ed v. ön-öd, hajlandóságot határoz-meg.
vagy-is feltételes Jövenő-cselekedet foglal magába. De lássuk mi a-

VEGET-

170 §. VEGETLEN MÓD? Fel. a mely semmi időt nem ha-
tároz-meg. Mely-is mind a Nemhatározó mind a Határozó F-ban
a Feltételes-ből ered és kétféle

1. személy nélkül p. o. bedn-i. Adn-i, főzn-i s a t.
2. személyesítve: { sz: bedn-em, -ed, -ie T: bedn-ünk, -etek, -iekt.
Adn-om, -od, -ia Adn-unk, -otok, -iokt.

I. m. Hogy az n a Gyökér mellett itt is az a mely a Feltételes-ben,
és hogy az öm, öd, öe; önk, ötök, öök i. v. előjött.

171 §.

RÉSZEK (Részesező) melynek sz v. sz a Ragasztvány,
mindenik Formában. p. o. bed-ő, ad-ő.

172 §.

I. m. Hogy itt az sz v. sz, amnyi mint: a ki. Ahonnet így is fok-
tukt mondani: a ki bed, a ki ad s a t. azaz: személy. vagyis sz.
MELLESEGES: bed-ő-leg, ad-ő-lag

I. m. Itt van már helye hogy a Másodosokban is előforduló
lek, vagy lak, Ragasztványról szóljunk. A melyis nekem úgy sejtik
nem egyéb mint elváltozott és g helyett k-val módosított leg.
azaz: felülhatárolva v. különösen kivállyva. Hogy pedig a Másodos-
nak jelentésére k-vá változott a g, az úgy esett meg mint ezek-
ben: csúsz-gál, fütes-gál, s a t. ezelért: csúsz-gál,
csúsz-gál, fütes-gál, s a t. oftann sokat felt arra az illy
hasonló k-ba kimenő füveg, ek, ok p. o. szedek, ad-ok, s a t.
Azis meglehetett hogy a leg lett a lekből; mert bizonyos hogy
valamint itt könnyebb k-val mondani, így másutt p. o. A lep-
csöztetésben nehezeltben esne illy formámn lek-első, lek-na-
gyobb s a t. Itt ugyan csak amnyi sejt mint: mielőlag v. formámn
De a Másodosokban: különösen kivállyva. Misoda edes
és felséges értelmet ad ez a közelőbbvalóknak: szert-letek szert
v. titeket (benneteket)? kivánlak látmi s a t. ítélji-meg az
174 okosság. - - De kár hogy rövidem kell írnom! - - - !

173 §.

Időnélkülvaló: bed-ve, ad-va. Es ugyanettől: bed-
vám, ad-vám. I. m. ezekre -
1) A ve (i. v.) va Ragasztványal mintegy Igetárisa
helyett

90. ador, ingador, irzador, hajlador, farador, hervador, omlador, romla-
doz, s többek. Lásd illyeket a 182 §. alatt bővebbem. De
178 §. K. Mit kell hátt az ö s ü végű Igékhez megírattam?

F. I.) Hogy a I.M. II.-ben az egyes Mássalhangzóba kimenő gy esnek:
Nemk. E. 3. Föz-ök, -s, v. öl föz Hat. 3. Föz-i, 2. öd, öm
Föz-lek
M - - - - -
T. 1 Föz-ünk, 2. tök, 3. nek. Föz-zük, -itek, ik.

II.) Az I^o Múlt Egyesének 3-dikában: Föz-ött nem föz-ett. s a t.
III.) Az O.M. Serkentőjének 3-dikában Föz-ön nem föz-en s a t.
IV.) A 'VEGETLEN' személyezője: Föz-öm, -öd, -ie, Föz-ünk, -ötök
-iek, nem pedig Föz-en, ed, föz-etek s így a t.

176 §. Vagyak illyen két Mássalhangzóba kimenő is, mint: gyűjt, fűjt,
hűjt, dönt, önt, köpfönt. Add ezeketis hozzájuk: süt, köt, üt.
A' mellyek ebbem különböznek a szed Formájától és a feljebb emlí-
tetektől is hogy a) A' I.M. II.-nek 2-dikában az sz-et e-vel végző
fel p.o. dönt-öz v. öl s a t. b) Az I^o Múltban az ött min-
denütt megmarad p.o. E. dönt-ött, -ött-el, -öttem, T. dönt-öttünk,
-öttetek, -ötték v. -öttenek. Es: dönt-ött-em, -ötted, -ötte, dönt-ötte
lek, dönt-öttük, -öttetek, -öttek. s így a t. γ) Az O.M. Serken-
tőjének 3-dikában: dönts-ön. ~~szed~~ s a t. δ) A' Vegetlen sze-
mélyezőjében: ~~dönt-öm, -öd, -ie, dönt-ünk, -ötök.~~
Együtt t.i. a I.M. II.-ben a Föz helyett, s emez említett helyekem
kivül a szed helyett. Hanem a Vegetlent emerek: dönt, önt,
köpfönt, hűjt, fűjt, gyűjt, így is ejthetik: dönt-en, ed, ie, -ünk, -etek,
dönt-en-iek. Ezek pedig: üt, süt, köt a dönt helyett csak az
I^o Múltban, együtt a föz helyett s ahol az egyszer a szed

188. Formával, ezek is.
177 §. Minden it-be s minden két Mássalhangzóba kimenők akár a
szed akár az szd módját kövessék különböznek ebbem: a) Hogy
a I.M. II.-nek 2-dikában az sz-et Segédbetűvel végzik p.o. épít-öz,
ment-öz, önt-öz, tanít-öz, ront-öz s a t. A' Többsé 2-
dikában és 3-dikában pedig kétfélem így is: épít-tek, tanít-
tök, épít-nek, tanít-nak, ment-nak s a t. de legintébb így:
épít-ettek, tanít-otok, épít-enek, tanít-anak s a t. b) Az

150 Múltban a Segédbetűs Ragasztványt, mely az: ött, ett, ott min- 91.
denütt megírattam p.o. épített, épített-el, -em, ünk s a t. tanít-ott,
tan-ott-al, -am, -unk s a t. Számlálá ide de csak az I. Múlt-ra ezeketis:
vet, hat, vett, lottut ött (azint: ölt) fut, üt, süt, köt.

γ) Az O.M.-ban a 'feltételes' formálására minden it végű s minden
szed Mássalhangzóba kimenők, az n helyett en i. v. an övegből vég-
nek p.o. épít-en, -el, -ék, -énk s a t. tanít-an, -a, -al, -ék, -ánk
s a t. dönt-en-iek, ront-an-a, -al s a t. Mára, kivált az it végűek
az egy n-et is megfenyvedik, ahomint a Vegetlen-is kétfélem esik
p.o. épít v. épít-en, -ed, -ie, ünk s a t. tanít v. tanít-an, -i
tanít-an-om, -od, -ia, -unk s a t.

188 §. B) A' Többségű olyan Igékhez jegeztük ki a mellyek a
utolsó Fogásban öfvevővel végződnek. Lásd a' 182 §. alatt. De
csak azon végeket vessük fel itt, a mellyek a szed és szd For-
májától eltérőnek látnak, kivált mikor öfvevővel mondanak.
I) I.M. II. és első 'Fövendő' a Nemhatározóban. I^o s II F.

E. 3. Enekel 2. -sz, 1. -ek
— 2. enekl-esz, -ek
T. 1. Enekel-ünk, 2. -tek, 3. -nek
Enekel-ünk, -etek, -enek
A' Határozóban
3. Ostromol, 2. -sz, 1. -ok
— 2. Ostroml-asz, -ok
1. Ostromol-unk, 2. -tok, 3. -nánk
Ostroml-unk, -otok, -anak

E. 3. Enekel { -i, 2. -ed, 1. -em.
Enekel { -i, 2. -ed, 1. -em.
Ostromly-a, ostroml-od,

190 §. I. m. Másodszor erőseket nélkül öfvevővel nem lehet. A' Többsé-
ben, sem az első Formának 2-dik és 3-dik személyben kívül p.o.
enekl-itek, -ik, hanemha így megtagyítva: enekly-ük és k
vált a Vastagabb Formában így: ostromly-uk, -ások, -ak s a t.

II.) Az Alig múlt-ban mind öfvevővel mind kiterjedve azon Ragaszt-
nyókat fedik fel a melyek a szed minden változás nélkül.

III.) A' Múlt-ban is; hanem öfvevővel a 177 §. alatt meggy-
eztetek kövessék.

IV.) A' P. M.-ban is így az O.M. Serkentőjében is az öfvevő-
nise megren öfvevődik.

180 §. V. A' Feltételes-bem, mikor öfvevonna mondódnak, ak-
kor a Gyökérhez nem magános n, hanem en v. an öregebbedés
járul s ahhoz fedi fel a Ragasztványokat. p. o. enekl-en, ostroml-
an, döng-en, forog s át. enekl-en-e, -el, -ik s át Innis a
Végstelenbenmis: enekl-en-i, -em, -ed s át. ostroml-an-i, -om, -od, -a
-unk s át. ezert: Enekel-n, ostromol-n, s át. Es így van ügyök
az olly öfvevonnható Igéknek is, a melyeknek végstelenben ö v. ü uval
kodik, csak hogy öfvenem-vonna a 175 § alatt levők fevint fevint fel

181 §. VI. Az ezektől pármalókat t. i. sem a Csellekedtörös sem Heng-
vedős, sem Hathatos sem Önkéntes Igék, egy fővel az új horra
adás által bővültteket ide nem kell érteni; mert a Csellekedtörös
és Hathatos Igék mindeig allandók a feltett két Példa mellett, A' Heng-
vedős, Önkéntes és Rideg Igékről pedig alább lép fel.

182 §. Az öfvevonnható Igék lajstroma melyek az utolsó Fogásbann
Örhangzot kiejthetik

I. A' h végűek vagyis segédbetűvel: öh, el, ol, ezek: Verérel, emberel,
erdemel, fecserél, ümmel, pecserél, csejel, perel, bérel, Vasfegyel, medvetel,
sezejel, estekel, *) szinel, fesel *) csejel *) felemel *) fenekel *) méretkel
v. méretkel fejnyel, édekel, Orvosol, ugazol, igazol, gyakorol, udvarol,
fontorol, kealmárol, köborol, Csufamol, vásárol, sikamol *) méltárol, morá-
zol, ábrárol, tékozol, ólsárol, Gázol, gazol, gyáfol, darábol, vastagol,
makacsol, orvágol, vádol, bakol, tagol, Márol, kotol, papol, csapol, rapol,
rabol, bagol, csapol márol, huztatol, keztabol, tanácsol, lovagol, gya-
logol, gyakorol, Hajol *) sikol *) botol *) vásol *) porol *) ostol *) bajol, gu-
zol *) torol *) rajol *) omol *) foszol *) hárcamol *) kóhárol, hanyatol *)
vándorol, Abárol, góllamol *) haldokol *) büjdokol *) tolmácsol, villámol *)
másol, romol *) bomol *) Vonagol *) bikacsol *) nyakol *) ötöl *) hatol, torol *)
kánol (hant-ik) csevelbotol, ötölhatol. Tündököl *) könyököl, eraközöl,
csönöröl *) öröl (öel) töröl (törül) dögöl *) ötöl *) züröl *) közöl, jöröl
(perel), öldököl.

2. A' g végűek, vagyis segédbetűvel: ög, eg, og, ezek: kömpölyög
gyügyög, memyög, göbög (v. gömbög) füstög, nyöfög, hög,
dög, zög, csög, jög, (pereg) dübög, könyög. kesereg,
ténfereg, didereg, cseregeg, enyeleg, gyelegg, vereg, csereg,
füng

csapol
rajol

pereg, ferreleg, Riedeleg, vézeleg, pitereg, hifereg, Csorg, forog,
mozog, homog, nyomog, csikog vesog, igog, nyog, tan-
tozog mosolyog, paralog háborog, tébolyog nyavalyog, fintog
copog, andalog, korályog, ázalog vánorog, kuzorog, zaborog,
csugorog, kodorog, dudorog, bodorog, korog, burog.

3) Az r vagyis segédbetűvel: ör, er, or végűek: gyötör,
söpör (seper) sodor, koror, ugor *) tipor, hidor (tenyeri-
vel hársítgát)

4) A' z vagyis segédbetűvel öz, er, oz, végűek: öröz (öriz)
xögöz *) körmegéz, cserez, vérez, hegez, jegez, hegez, kérez, gegez,
örvedez, serkez, vérez *) érez *) ellenéz, (ellenz) haboz,
irányoz, katároz, sároz, sugároz *) csillagoz *) bojáröz *) vízjöz *)
Hámlald ide az illyeket: melegéz (-ik) fehérez (-ik) cselakész (-ik)
igyekez (-ik) unaskoz -ik

183 §. I. m. a) Ezek a Gyökérbem volnának igazam az utolsó Fogás-
bann levő Örhangzó nélkül így: verérel, emberel, worg, forog nyomog.
gyötör, örz, vögr södör, korz s át. a minthogy sokam a nélkül se-
gédbetű nélkül is mondódnak, mint: csömöröl, öröl, verérel, erdemel,
segyezel, ellenz, örvedz, cserez, hegez, vásárol, ólsárol (ólsárol) abírel
(abál) s át. A' segédbetűket tehát csak a könnyebb kimondás
fülle. A' minthogy ezektatis: peng, weng, weng, kong, dong, weng
a' Duna mellékiek így mondják: peneg, cseneg, weneg, (ettől van ezis:
weneg) kongog, dongog, weneg.

184 §. B) Az illy *) csillag-jelt viselőök öfvevonna leginkább ik pó-
tolékkal mondódnak p. o. tündökl-ik, ugr-ik, fest-ik, zür-ik
s át. Söt ezek: zür-ik, sik-ik, hanyatl-ik, háml-ik, fajz-ik,
vajz-ik, hasonl-ik, csukl-ik, szem-ik, wem-ik v. wiml-ik, vagy
igen ritkám vagy nemis mondódnak másképpem mint csak öf-
vevonna. Kivált ez: wem-ik soha sem. Kivált a Parancsol
p. o. züröl-j, sikol-j, fesel-j s át. Athovét a Serkentöbennis:
züröl-jön, -jél, s át.

Csaknem hasonlók ezekis: wemz (wemez) ellenz (ellenez)
185 §. V) Ez: terem (term) csak a Gyökérbem és P. M. bann
is P. M.

és az O. M. Sextentöjében mondódik Segedbetüvel. A Fel-
tetelesben pedig és az attól jövo Végeslenben kétségemmis
p.o. terem-n - v. term-en - e, -él, -ék, -énk, -étak, -énck. Immet
terem-n - v. term-en - i, -em, -ed, -ie, -ünk, -etek, -iek.

197.
180. §. S. Ezek pedig: sávoz, csillagoz, képez, poroz, határoz, hal-
moz, fenekel, öldoz, böroz, vérez, érez, vásol, olyanok a melly-
mást jelentenek öfvevova, mást ismét kiterjeszve. p.o.

» Sávoz (sáez) araz: sáezal kem, máozol, rapaszt. Sáozom, rapasztom.
» Sáez-ik - sáezal burzog, sáezal fordul-fel p.o. majd elsáezozod
a ruhátat, sáezod be a kemenetre repedést s át. Sáezik az
útha, sáezanak az utak, araz: sáezok terednek lemni.

» Csillagoz - csillag formával jegyez, csillagosit.
» Csillagz-ik - csillag modjára ragoz, szüenem csillag p.o.

A bokszájat baglarcokkal csillagozta ki, és: a víz a naptól
csillagzik, a vét úgy vízit hínte csillagzik benne a vízág.

» Képez - képet formál, rajzol, ez vagy gondol elméjében.
» Képz-ik - képet mutat, láttat, a helyett: xémzik v. xémlik

p.o. Leképezek magammal egy xórsát, hírat, termőfát s át.
és: úgy képzik mintha xórsát látnék s át.

» Poroz - v. porol - port csinál, midit, tárapaszt, hány.
» Porz-ik v. porl-ik - por modjára omol, porra valik p.o.

mit porozol v. porolj? mindent beporozolj v. porozol s át. és:
mást mindenféle porzik (porlik) az út. Porlik a port s át.

» Határoz - határt vet, valamit megállapít, köt v. erősít.
» Határoz-ik - (határozódik) határ gyanánt jön-ki.

» Halmoz - (halmoz) halmot hoz, zak, halomba gyüj valamit
» Halmoz-ik - halomba gyül, halom gyanánt talacodik öfve.

» Fenekel - Feneket képfít, csinál p.o. befenekeli a hozdot.
» Fenekl-ik - Fenedem arad (p.o. a hajo) fenedre üledite, háll.

» Öldoz - valamit feljél bont, valaszt, bed.
» Öldz-ik (öldzik) magától bomlik, öldödik, foszol.

» Vérez - vért midit, borsát, v. valamit vérrel benoestkol.
» Vérez-ik - magától vért erőf (p.o. a seb) vérrel burzog, terjed.

» Érez - van érez tehetése, nem hiboz érezése.
» Érez-ik (éreződik) érezése hat.

» Vásol - dörögölés által koptat, halkal fogyat valamit.
» Vásol-ik - dörögölés által kopite, halkal kopite. Immet van

ez a fois: vásik p.o. elvásolta a fogamat, nem vásik benne
a fogad s át. Kétség kivül mindenike ebből lett: was (hexamin)
de hol kapták a vonást nem fuldom. De itt feldával győtem minden
hót nehéz elég ha issem adjuke. A többinek hótár a helye.

198.
187. §. Ez is: panasztol, különös mest nehá ert sejü: panasztol
adni. p.o. megpanasztolad artis a mit adál, nem panasztolom (panasztolom)
de jól, ugyan jól hozza latsz az eréshez; nehá e helyett elink vele:
panasztokodni v. panasztokodni p.o. Noha iffennek hivemben pa-
nasztok nagy inségemben M. A. a 177 Solt. 2-dik Rithmusában.
egyéb arant az ostromol v. ostroml peldáját követi.

II. dik PÉLDIATJ.

mellyet itt a Szemvedősök Önkentesek és az ügy re-
vezett RIDES Igékert tefünk fel.

199.
188. §. A Szemvedős Önkentes és Rides Igékis azon Ragaszt-
ványokkal járnak, mellyekkel a többi. De mégis négy Időzet-
ben valami változást és mintegy a többitől különfakadást mu-
tatnak. p.o.

I, A J.M. Idéjének ári Eggyesében
E. Szed-ettet - em, -el, -ik Szed-öm, -öl, -ik
Ad-attat - om, -ol, -ik Ad-od - om, -ol, -ik.

De én megvallom hogy nekem jobbam teszik azoknak szokások
a teik xendesebbem az I. PÉLDIATJ szent ig éjtik:
Szedettet - ek, -sz v. -el, -ik Szed-öd-ök, -sz v. -öl, -ik
Adattat - ok, -sz v. -ol, -ik Ad-öd-ök, -sz v. -öl, -ik.

miért? mest valamit a Többsében megtartják a törvényt
úgy ittis kár nélkül sőt haszonnal megtartatják, kivívem
a 3-dik személyt, ahol az ik, mintegy önöm Ragasztványok.

95. 206. §. S) A' 191 §. szerint; Ha jö'ek: hedn-ék, -él, -e, adn-ék
-ál, -a, miért ne volna ez is: Igen megvalódnék v. csabat-
tatnék ha a föllöm idő előtt megkadettene mivel a boros-
savanyú leme. A' Ridegekötés egyet, est: esik. p. o.
Nem jól esne nérem, ha most egy éhes vendég vetődne
hozzám holott semmi étel a konyhámon; ha valóba éheznie
megnem elégkedhetne s' a't. Mi nincs itt Magyarul? Jó a'
mi szó! minde engedniék törvényes Ragasztványainkat kü-
lömböző eszelemre hivatlaton? s' az általás nyelvünk az
idegenek előtt nehezebbé semmi? Minden nyelv idővel jött
helyre. Mi volt a' Cicero' nyelve, a' ~~előtte~~ egynehány század-
dal a' XII Tablák törvények' ideje tájám? Nem akarok én
senkit kényszeríteni, mert tudom azt hogy a' állónak a'
szokás parancsol a' nyelvem és hogy
"A' valóságos szab törvényt, amial az erő és
"Regula, melly nélkül a' állás módja hibázik.
De csakugyan okos Izonak kötelessége hogy a' jobb és felebb
helyesebb és törvényesebb beféd' módját kövesse, mellyet maga
a' tezonéhatás kíván, tanácsol és parancsol. Így a' nepris a'
felebb és könnyebb kimondások utam engedi magát vonattatni
a' mint ezt csak az én időmbeli tapasztalásis bizonyítja.
Az én fületádem' helyem em' fejtevéseket kis koromban
hallani sem lehetett másképpen mint: "Ides löthöm! késem
szívem, gyűjsem-ee. Kee a' főszó állómot segitemyi beka-
pányi! Szíem, nem mehetök mert nyitnya köö. Föltáte
dicsőö keginnek haagatnyu tummy. ~~Te!~~ Te! csak befér,
beér! de beggugom ma a' kiadot' s' a't"; de máz most meg-
lehetősem a' jó könyvek szerint befillenek. Sokat se az okola
a' jó Predikáló. s' a't. De vesztünk ennek véget. Lastunk
asokhoz az Igékhez, a' mellyek első tekintettel Rendelnek-
nek láthatnak. A' mellyek is vagynak máz mintegy tízezer, de
kevésbé különböznek.

150 FORMA: Lef v. lef-en. Legyeklik-meg.

207. §. 1, Hogy a' következő Igéknek is csak azon kérik írnodnak le,
a' mellyekben valami különbözés láttatik, és a' mellyek az 150'
Példázzal egyeznek, rövidség' okáért elhagynom azokat.

208. §. 2) Tudnivaló hogy nem minden Ige megy-át a' Határozó
Formába, de csak azért hogy nincs rá hűkeség. Ilyen ez a' lélek
jelentő Ige: lév. Jóllehet ebből nem hűkeség formában Határozó,
mindaráltal jöhet ilyen: lév-e, lév-e, lév-e. És ilyen:
lév-e, lév-e, lév-e s' a't de azok rendesek lefnek. E' pedig
lév, így formálódik:

209. §. 150' JELENTŐ M. Jelent. és 150' Jöendő

E. 3. Lév v. lefen 2. lév-fz, lév-ék, v. lév-el, 1. lév-ék.
I. 1. lév-ünk, 2. -tek, 3. -nek.

I Aligmúlt mellyben az sz változik v-vé.

E. 3. Lév-e 2. lév-él, 1. lév-ék
I. 1. Lév-énk 2. -étek 3. -ének.

I Múlt: itt az sz változik d-vé v. t-vé s' úgy vft-t-er.

E. 3. Léd-t (let-t) 2. ledt-él (lett-él) 1. ledt-em.
I. 1. Ledt (lett-) ünk, 2. -etek, 3. -ek v. ének.

I. m. Hogy inkább d-vé lef az sz mintsem t-vé mutatják
emerek: feküd-t, alud-t, estüd-t s' a't. Gy: feküf, aluf, estüf.

210. §. P. M. melly természetesen j-betűt vesz, de d-vé se az sz-et.

E. 2. Léd-j, vagy a' d és j öfvedvadram: légy 3. legy-en
I. 1. Léd-j, 2. Legy-etek 3. Legy-ének.

SEKENTŐ melly a' Parancsolóból lett.

E. 3. Lédj v. legy-en, 2. -él, 3. -ek
I. 1. Lédj v. legy-ünk 2. -etek, 3. -ének.

200. §. I. m. Hogy a' Parancsolóban is itt is dj olvadott gy
beü

betű hangjára, mutatja ez: hid-j, hid-jen, hidj-él, hidj-ek
hidj-ünk, -etek -enek. Ugyde ezis ezzel tart, valamint ezekis: te,
lete, vete, vite, Gyökere ennekis olyan hite. de soha még sen
 istuké még eddig higy, ha istuké terelgettünk. Es így látnivaló
 hogy mind ezeket kelljen írni: ledj, tedj, vedj, vidj, mint: higy.
 A Hecrod mellett ezt is tedj így mondják: tegy, de azért
 nem így írjuk. Ottám ebbem: legy. jó ám az illy hasonlóságon
 kerülmi, melly vagyon az illy Hérvóval: legy, musca. ledj, fias.
legyek musca, et fiam. ledjek s át.

212
 201. §. FELTÉTELES, melly n-nel öregbedvém, az sz-etis azta tefi.

E. 3. Len-n-e 2. Lenn-él 3. Lenn-ék.
 J. 1. Lenn-énk, 2. -étek, 3. -ének.

JÖVENDŐ mellyben az sz, j betűre lefz

E. 3. Lej-énd 2. Lejénd-és v. el t. Lejend-ek.
 J. 1. Lejénd-ünk, 2. -etek v. -tek, 3. -nek, v. -enek.

VESETLES, a Feltételestől: Lenn-i

Remélves: Lenn-em, -ed, -ie, -ünk, -etek, -iek.

RESZES az I. Aligmúlt-tól: Lév-ő.

Mellesleges: Lév-ő-leg. Jöven. Lejendő. Múlt: Ledtt.

Időnélkülr: Lév-ém (lev-vém) Múlt: Lév-e (lev-ve)

213
 Jöldalatr: Ledten. Így ezekis: teke, vete, vite, hife.

202. §. II FORMÁ: Van v. vagyon

Ez az Ige legeredesebb, való; de éppen azért legegyeneslenebb, hogy
 majd mintegy első ajakkal kappjuk. K. Hogy támadhatott ez? Fel.
 Késég kívül lett emé Hérmassából: ö (ille v. res ista) Kettőzések
öö (res istissima) a lével vagyis: dolgok. Innet öü v. öj-ü, a mi
 nek ö-je van; majd: üö, övö, (övé) elől az első ö elmarad van
vö, vé megörövidítve: ve illő változással: va, melly a dolog ké-
 szem lévelis mutatta. Na már a Gyökerebam vele nem élünk, de

megmaradt I, Az idő nélkülr-való Részekbam p. o. Szed-ve,
ad-va, és az illy Gyöker-Igékhez ragasztva annyit tefz, mint: va-
 ló létele annak a mit az Ige jelent. Az nn Völettel: kedvém,
advá-m s át. amyi mint felülvalója annak a mit az Ige jelent.
 Késég kívül ebből lettek ezek is: vel (i. v.) val és vé (i. v.) vá
 az első, l-lel módosítva: vel v. val ezt tefz: munkába van a
 dolog vagy a mondandó dologhoz tartozik, mint: sü-l, nya-l, foglá-l
 s át. A' másike t. i. vé v. vá (mintha volna: ve-ö, vad-ö) an-
 nyi mint általment a mondandó dologba p. o. fa-vá, kö-vé, víz-zé s át.
 mest sü-l annyit tefz mint: a történetik a tül-nél: sü. s át. Így:
nya-l, azaz: a történetik a nyelv által: nya s át. Gmte így: vé, v. vá
(ve-ö, vad-ö) a történetik általmegy az ö-be vagy a mondandó dolog-
 ba. Mindemiktől hűletett más-más Igeis p. o. ettől: vel egy l-lel
 módosítva: vell v. megvonna: vel, azaz: a dolog' vékonyabb része
 körül dolgozik elméje. A' val-tól egy l-lel módosítva: vall, azaz:
 a dolog' vastagabb részét v. t. amit, azt akarja valóra hagyni. Így
 ez is: höl (ettől: hőj) azt v. végre hogy legyen hő. Ismét: höl-l,
 kést l-lel, hogy erős' harrakkal' eljen. Ismét: höl-al (in bonum
 aut vocem erumpit) Ismét: höl-amol, höl-amt, höl-amlik, (incipit
 in verba erumpere) s t. eff. De megmaradt a va 2) emel
 Igeben magabam: va-n (va-ön, va-on) amyi mint: a dolog
 önmörmaga. Késég kívül ez a J. M. II-nek 2-dikában mondott
 előfői: va dö, majd: va dü, va di, vadj végre: vagy. mint
Ma dü or, Magü-or, Magi-or, Magi-ar, Magyar. Ennek hiteles-
 séget sokakbam és hotebam lehetne megmutatni. Rövidség' okáért
 csak ezt hozom-elő, hogy még az in időmbennis hokuk volt írni s
 mondani: vad-tok, vad-nak, a Többsébam. De felte harrasztom ezt. Elég
 legyen erre hogy Nagyvárszony körül s kívül a Csallóközön más
 hallhatni ezen Iget így: va-ok, vadj, va-on (va-ön) Va-unk, vad-tok
vad-nak. Hogy pedig a gy hangja csúfott mindenikbe, ~~is~~ amake
 oka a dj melly mindenütt ott volt eleinte; mest a dj hokott olvadni
gy-évé p. o. adj, fedj (olv. aggy, hegy). Volt hatt vadj- (vadü)-ok,
vadj (vadü) vadj-on, vadj-unk, -tok, -nak. Es így lett végre:

JELENTŐS M. Jelenvaló Idő. Ebből: va (va-on)

214. 203 §. E: 3. Van v. vagyon 2. vagy, 1. vagy-ok.
J: 3. Van-nak v. vagy-nak, 2. vagy-tok 1. vagy-unke.

ALIGMŰLT az l segítségével v. módosításával ebből va; val.

E: 3. val-a 2. val-ál 1. val-ék.
J: 1. val-ánk, 2. val-átok, 3. val-ának.

A' Múltbann az a változott o-vá így: vol. p.o.

E: 3. vol-t (val-t) 2. volt-ál 1. volt-am.
J: 1. volt-unke, 2. -atok, 3. -ak v. -anak.

JÖVENDŐ: 3. lesz, 2. lesz-el's át. Lásd a Lez J.M. 91. dője.

PARANCSOLÓJA az a mi a Lez-nek.
Az O.M. Serkentője is ugyan az.

FELTÉTELES az n segítségével: voln.

E: 3. voln-a 2. voln-ál, 1. voln-ék.
J: 1. voln-ánk, 2. -átok 3. -ának.

FELTÉTELES MŰLT lesz az előbbi Múltból ezt ad-
vám hozzá: volna p.o. volt-volna, voltál-volna's át.

ALIGMŰLT v. erősítő Múlt lesz ha azonhoz ezt adod: legyen

Bizonytalan JÖVENDŐ az a mi a Lez-benn p.o. Lejend's át.

A' VÉGETLEN is az a mi ott. p.o. len-i, -em, -ed's át.

RÉSZESE' Jelenvalója: val-o.
NECESSARIS: való-lag. Több népe' a Lez-ből lenek-ti.

III. FORMÁT ISZ-ik.

215. 204 §. J.M. Jelen. és Jöv. Némhat. Hatarozó F.
E: 3. ISZ-ik 2. isz-ol, 1. isz-ok. 3. Isz-á 2. isz-od 1. isz-ol
Isz-lak

Másodos: Isz-uk, -átok, -ák.
J: 1. Isz-unke, 2. isz-tok, 3. isz-nak.

I. Aligmúlt mellyben az sz v. vé változik

E: 3. iv-a, 2. -ál, 1. -ék
Másodos: 3. iv-á 2. iv-ád, 1. iv-ám
iv-álak
J: 1. iv-ánk, 2. -átok, 3. -ának

I. Múlt az sz-et t-vé vagy inkább d-vé változtatva.

E: 3. id-t (it-t) v. iv-ott, 2. idt-ál, 1. idt-am
Másodos: Idt-a, -ad, -am.
Idt-álak
Idt-uk, -átok, -ák.

J: 1. Idt-unke 2. -atok, 3. -ak v. -anak
P.M. E: 2. igy-ál (exert: idj) 3. igy-on (idj-on)
J: 2. igy-atok (idj-atok) 3. igy-anak (idj-anak)

O.M. Serkentője a Parancsolótól

E: 1. igy-ak 2. -ál 3. -on
Másodos: 1. igy-am, 2. -ad, 3. -a
igy-álak
igy-uk, -átok, -ák.

J: igy-unke, -atok, -anak
FELTÉTELES az sz-et n-né változtatva s így n-ul.

E: 1. Inn-ék, 2. -ál, 3. -a
Másodos: Inn-am, -ad, -a
Inn-álak
Inn-ánk v. -ók, -átok, -ák.

J: Inn-ánk (v) -átok, -ának
Bizonytalan v. Feltehető Jövendő: Iv, vagy Ij.

E: Iv- v. Ij-ánd, -ok Ijánd-afz, -ok
Másodos: Iv- v. Ij-ánd-ja, -od, -om.
Iv- v. Ijánd-lak, v. -alok

J: Iv- v. ijánd-unke, -otok v. tok, -nak v. anak Iv- v. ijánd-uk, -átok, -ák.

Magános Végetlen: inn-i. Személyes: inn-on, -od, -ia, -unk, -otok, -ók

Részes: iv-o. innét: ivós. Múlt: ivott v. idtt. Innét: ittas,
ittasod-ite, Más múlt: iv-a (iv-va) Időnkülváló: iv-ám. Pótoló:
itton. p.o. itton ifik, azaz: fünet nélkül gyateram itaik.

216. 205 §. IV. FORMÁT. J.M. Jelenvaló és I. Jövendő.

E: 2. Esz, ezen v. ez-ik, 2. ez-el, 3. ez-ek
Másodos: 1. Esz-em, 2. -ed, 3. -i
Esz-lek
Esz-ük, -étek, -ék.

J: 1. Esz-unke, 2. -tek, 3. -nek
Aligmúlt; az sz-et változtatva v-vé.

E: 3. Ev-e 2. ev-ét, 3. ev-ék
Másodos: 1. Ev-em, -éd, -é
Ev-élek
Ev-énk, -étek, -ék
J: 1. Ev-ünk, 2. -étek, 3. -ének
Múlt, melly az sz-et t-vé vagy inkább d-vé változtatja p.o.

E: 3. edt (et-t) v. evett. 2. edt-él, 1. edt-em | 1. Edt-em, 2. ed, 3. e
 Másodos: - - - - - | Edt-elek
 T: Edt-(ett-)ünk, -etek, -ek v. -enek. | Edt-ük, -étek, -ék
 P. M. E. 2. Egy-(edj)-él, 3. -en | 2. Egy-(edj)-ed, 3. e
 Másodos: - - - - - | 2. Egy-(edj)-étek, -ék
 T: 2. egy-(edj)-etek, 3. -enek

O. M. Serkentője:

E: 1. Egy-(edj)-ek, 2. -él, 3. -en | Egy-(edj)-em, -ed, -e
 Másodos: - - - - - | Egy-elek
 T: Egy-(edj)-ünk, -etek, -enek. | Egy-(edj)-ük, -étek, -ék
 Feltétele: n-né változatrámm az se-et is n-ul bővíthet.

E: 1. Enn-ék, 2. -él, 3. -e | Enn-ém, -éd, -é
 Másodos: - - - - - | Enn-élek
 T: Enn-énk, -étek, -ének | Enn-énk v. -ök, -étek, -ék
 Bizonytalan v. feltételes főnév: Ev v. ej-end.

E: 3. Ev v. Ej-end 2. Ejend-ek. 1. -ek | 1. Ev v. Ejend-em, 2. ed, 3. i.
 Másodos: - - - - - | Ev v. Ejend-lek v. -elek
 T: Ev v. Ejend-ünk, -tek v. -etek, -nek v. -enek | Ev v. Ejend-jük, -iek, -ik.

VÉGETLEN: enn-i személyes: em-em, -ed, -ie, -ünk, -etek, -iek.
RÉSZEI: ev-ő, evőleg, ej v. evendő, edt v. evett, éve (erve)
 evenn, etten v. edten p. o. edten epik.

217. 206. §. V. FORMÁ. I. M. Jelen és Jöv.

E: 3. Feküsz v. Feksz-ik | 3. Alusz-ik v. alsz-ik
 2. Feküsz-öl, Feksz-el | 2. Alusz-ol, alsz-ol
 1. Feküsz-ök, Feksz-ek (m) | 1. Alusz-ok, alsz-ok (m)
 T: 1. Feküsz-ünk, Feksz-ünk | 1. Alusz-unk, alsz-unk
 2. Feküsz-ök, Feksz-etek | 2. Alusz-tok, alsz-otok
 3. Feküsz-nek, Feksz-enek. | 3. Alusz-nak, alsz-anak.

Aligmit: Feküsz v. Feksz, Alusz, v. alsz a Ragasztványokat
 ikeket változás nélkül az első Példázat szerint fedik-fel.
 A' Multbann: feküsz-ött v. feküsz, alusz-ott v. alusz a
 Ragasztványokat ezeket fedik-fel: feküsz, alusz.
 A' P. M. barn: feküsz, alusz. 3 at

Az O. M. Serkentője: feküsz-ön, alusz-on 3 at.
 A' Feltételes: feküsz, alusz 3 at. v. feküsz, alusz-
 A' Végetlen: feküsz, alusz v. feküsz-ni, alusz-ni 3 at.
Részes: feküsz-ő v. feküsz. Alusz v. alusz Mellesleges: alusz-
 volag v. aluszlag, feküszőleg v. feküszőleg. Mult: feküsz-ött v. feküsz-
alusz-ott v. alusz-ott. Időn: alusz v. alusz, feküsz v. feküsz; feküsz-
 v. feküsz-em, alusz-em v. alusz-em. Pot: feküsz-ton v. feküsz-ten, alusz-
 v. alusz p. o. feküsz feküsz-tel, alusz alusz-tel.

Bizonyt. Jöv. feküsz v. feküsz-end 3 at. Alusz v. alusz-end 3 at.
 imet: feküsz-endő, alusz-endő; feküsz-endő alusz-endő.

219 207 §. Im. I. Az feküsz-ik) szert ejtődike ezis: estüsz (-ik)
 csakhogy az öfve szert nem igen szert, hanem szert
 az alusz (-ik) szert esnek ezek: nyugosz (-ik) v. nyugosz (-ik)
haragosz v. haragosz-ik, alkosz v. alkosz-ik.

2. A' Határozóba szert átmenek — úgy a szert szert
 van szert p. o. szert szert (szert) az szert; szert
alkosz a szert, (ezis: alkosz a szert) szert
 az szert. Hadd szert a szert. szert szert
 ugyan szert szert p. o. szert szert 3 at.

219. 208. §. VI FORMÁ. I. M. Jelen és Jöv. Cseleked, cseleked, cseleked.

E: 3. Cseleked { ik, 2. -el, 1. -ek } 1. -em, 2. ed 3. -i
 3. Cseleked { ik, 2. -el, 1. -ek } 1. -em, 2. ed 3. -i
 3. Cseleked { ik, 2. -el, 1. -ek } 1. -em, 2. ed 3. -i
 Másodos: - - - - - | Cseleked-lek
Cseleked-lek
Cseleked-lek.
 T: 3. Cseleked { nek, 2. -tek } 1. -ük
 3. Cseleked { nek, 2. -tek } -ünk | 3. { -ik } 2. { -itek } 1. j-ük
 3. Cseleked { nek, 2. -tek } -enek, 2. -etek | 3. { -ik } 2. { -itek } 1. -ük.

Aligmit: Cseleked - cseleked - A' Ragasztványokat
 mindenik szert szert, is szert szert mint a szert.
 A' Mult: cseleked. A' Parasolós az a j-vel, A' Ser-
szert is az, az n-nel p. o. cseleked-n, szert szert a Végetlen.
 is úgy szert-fel a Ragasztványokat mint a szert.

Bizonytalan v. feltételes Jör. cseleked-, v. cselekev-^{end} s a t.
 Régi: cselekedő v. cselekvő. Imét: cselekedő-leg, cselekvő-leg.
 cselek-ve, cseleked-ve, cselekvém, v. cselekedvém, cselekedtem
 Im. Illyenek ereki: dicsaked, dicsekesz, dicsekesk (ik) és:
igyekes-igyekés (ik) csak hogy a J.M. II-ben em, utóbbi az s-et
 d-re nem cserélhet. De éppen mindenben illyenek ereki: beteged-
beteg (ik); hideged, hidegek, hidegek (ik); meleged-
meleg (ik); öröged, örögek, örögek (ik). De
 am csak a J.M. II-ben; mert arántul csak a d uzalkodik p.o.
dicsaked-ék; él s a t. dicseked-tem; s a t. dicseked-j, dicsaked-
 n-ék -él s a t. Így a többi is.

220. 209 §. VII. FORMÁ. J.M. II. Löv, löv, nőv, főv, főv. ötam.

- E: 3. ^{löv} Löv (lö)
 2. Lövök, (löz-fz) löv-öl.
 3. Löv-ök
- Másodos: - - - -
- J: 1. Löv-ünk
 2. Löv-tök (lö-tök)
 3. Löv-nek (lö-nek)
1. Löv-öm
 2. Löv-öd
 3. Löv-i
Löv-tek (lö-tek)
 1. Löv-j-ük (lö-j-jük)
 2. Löv-itek
 3. Löv-ik

Alig múlt: Löv. A melly vendesem s hiba nélkül fedi-
 fel azon Ragasztványokat, melyeket a Red.

- A Múlt. ^{löv}
 E: 3. Löv-ött, löv-t v. löv-t
 2. Löv-tél v. löv-tél
 1. Löv-tem v. löv-tem
- Másodos: - - - -
- J: 1. Löv-tünk v. löv-tünk
 2. Löv-tetek v. löv-tetek
 3. Löv-tek v. tenek, löv-tek v. enek
1. Löv-t v. löv-t
 2. Löv-t v. löv-t
 3. Löv-t v. löv-t

P. M. E: 2. Löv-j v. löv-j 3. -jön
 J: 2. Löv-j v. löv-j -enek, 3. -jenek
 O. M. Sekentője: Löv-j v. löv-j -ek, -él, -ön s a t. a vendes Ragasztvá-
 nyoknál mint a For. Aggadul az ön, Ragasztvány különöz

Feltételes: Löv-n, vagy: Löv-n-ék, -él, -e, -ente s a t.
 Imét; a Végetlen: Lövn-v. Lönn-i, -öm, -öd, -ie, -ünk, -ötök, -iek.
 Jövendő: Löv-end, -es s a t. Imét: Löv-ő, Löv-endő, Löv-ő,
 leg, löv-ve (löv-ve) löv-vém (löv-vém) löv-tön v. löv-tön.

221 210. §. Im. s. Hogy a v mindenütt kimondódik ahol a Ragasztvány
 Önhangzóm kezdődik. Es; hogy pontosan ezt követi emez Igék-
 is: fröv, növ, jöv, föv (frö, nö, jö, fö). Ezek a Határozóba is
 átalmennek, csak a jöv nem, és csak azért mert rá ott nincs
 szükség. Azonba a jöv a Gyökérem 3-keppem is mondódik
jö, jön, gyön, v. gyün de az igazi Gyökér: jöv. A Parancsolóban:
jövj, jöjj, jec, jecce, gyec, gyece, jövel (jövj-el). De azért a Löv
 kéntő csak ehez fedi-fel a Ragasztványokat: jövj v. jöjj. Együtt
 az is megjegyze emé VII. Formával. Hanem vend kívül való az,
 hogy mikor a növ v. nö a Határozóba átalmen, ellenkeröt
 jelent p. o. kendert nö-mi (növ-mi) azaz: kifaggatni, tépni, v. gyom-
 lálni. Így: elnövi a kuháját, elnötte a libbelijét s a t. azaz:
elszakatta, elrongyolhatta s a t. Azonba fartsuk meg ezt is
 2) Hogy, ereki: hiv, sziv, uv, uv. a v betűre utazve éppen
 úgy ragynak a kimondásban, valamint erke: löv, jöv, föv, növ, föv.
 de már ma alkalmasint a v betűvel együtt kezdjék kiveni
 mindenütt, akárminnt esben is a kimondás. Es ez igaz és helyes.

222. 211. §. VIII. FORMÁ. J.M. Jelent- és Jör. megy v. megyen.

- E: 3. Mejy v. mejy-en 2. mejy *) 1. mejy-ek
 J: 1. Mejy-ünk - - -
- J. m. 1. Ennek több részei nincsenek, de megvannak emez igazabb
 Gyökérnek minden részei: men (v. mén) a mellyel minden fokelle-
 tes Igék' részei fessent élünk. p. o. men-ek, -sz, -ünk, -tek s a t.
men-ék, -él, -e, -ente s a t. ment-em, -él s a t. s a t. Ezen feltett

VIII-dik Formára még ezt illő feljegyezni: Hogy, ezen ~~szó~~ Ige, mindenütt kettős hangú elől; de az Egyes 3-diké-
ben a megy, mindig rövid, a 2-dikében pedig a megy mindig
hosszú, azért most ott lyang az te; omtha volna: megy-~~te~~.

IX. FORMA. Im. Jelent. és Jöv. A' Határozóban.

223. §. E. Kétl-em, Kétl-ed, Kétl-i

Im. Ennek több részével nem élünk, noha lehetne. Kés-is
hogy elmulasztjuk; mert rövid. p.o. nem késtem hogy sokam
lehetnek olyanok, kéte felőled (felőlem, felőle) balul írták. De
ennek oka az, hogy rá nem szoktunk, mert kifőstöljék
szek: gyanakodok, hiszem, reménylem, villem, úgy tartom s a t.

szek: gyanakodok, hiszem, reménylem, villem, úgy tartom s a t.
szek: gyanakodok, hiszem, reménylem, villem, úgy tartom s a t.

224. §. X. FORMA. Faj ee mindenütt csak a 3-diké-
mellyben de rend szerint p.o. Faj, fajnak, fajt, fajtak, fajjon,
fajjanak, fajna, fajnanak; fajni fog, fajand, fajni fognak, fa-
jándanak, fajó, fajós, fajni, fajnia, fajniok, fajólag, fajando, fajva
fajvann, fajton. több részei alig hűkéségek.

Ennek simcsenek több részei: nincs v. nincsen, nincsenek.
hanem ezzel pótolódnak: nem vagyok, s a t. De a nincs v.
nincsen különös; mert ahol rá hűkés van átalmege a Vagyok
Formájába a Im.-ben emel tagadó főcskával: nem. az O.M.
ben ezzel: ne onny filto' eselmive' szfi p.o. nincs pena,
v. penzem, nem volt kára benne. ne legyen kárna s a t.

Im. Hogy ilyenek ezek is: simcs, simcsen, simcsenek, de
mivel ezekből olvadtak-örve: is nincs, is nincsen, is nincsenek,
mindig olykor élünk velete mikor és v. is kötőfé' előzhet-
né-meg. p.o. nekem simcs, neked simcs. ezért: nekem-is, neked-is
nincs. Ő soha simcs ott ahol kell lenni. Ezért: soha is s a t. Így
ezek is: sem és se. nekem: is nem, is ne.

KÖZÖNSÉGES ERTEKEZÉSEK
AZ IGEKRŐL.

225. §. I, Minden Ige, akár Cselekvős, akár Cselekedtetős, akár
szenyvedős, akár Hathatós, akár Önkéntes, akár Rideg, akár mi-
féle legyen, a fellelt Formák közül melyikkel egyezzen? némi-
tatja a) az a, o, u vagy e, ö, ü, a melyik Gyökérből val-
kódnak. B) A' Mássalhangzó; csak azt kell nézni magánose-
vagy kettős? vagy it végű melyik ajt-ből lett? Az ik mely
némi Gyökér' végű áll ide nem fogal semmit. A' mit eziöl
többfőz is föltottunk. p.o. az ilyekről mint: romol, omol, bomol,
hajol, tándókol s a t. melyek öfverovva ik pótolókat vesztve
így: rom-ik, tándókol-ik s a t. az a kérdés támadhatna. Mikor
tartanak a Rideg v. a szenyvedős Formával? öfverovva-e? vagy
amígy? Hanem ne felejtsek

226. §. II. Hogy mikor valamelyik Cselekvősől vagy Ridegből
vagy akár melyikből szenyvedős, Cselekedtetős vagy Hathatós
vagy önkéntes Ige lép. Egyhóval: mikor a Gyökér új hozzá-
adás által öregbedik; akkor nem csak a Tagaffrányok esnek
utól, hanem a Tagaffrányt megelőző hozzáteletek is, onny-
nek p.o. 1) Az is Multnak t-je, mely Segidbetűvel: ott,
ott. 2) A' Parancsoló j betűje, már az akárminemű be-
tűvé változton. Következésképpem a Serkentő j betűje is.
3) A' Feltételes n-je mely Segidbetűvel: en v. an. Követ-
kezésképpem a Végetlen n-je is. 4) A' Bizonytalan v. Felté-
teles Jövendő end v. and pótolójai. 5) A' Rékes ö v.

ö határozatjai p. o.

ked-	-ett,	-j,	-n	-end	-ö
ked-et-	-ett,	s-s,	-n	-end	-ö
ked-etet(-ite)	-ett,	s-s	-n	-end	-ö
ked-öd(-ite)	-ött,	-j	-n	-end	-ö
kedhet-s a t.	-ett,	s-s	-n	-end	-ö

Ad-	-ott	-j,	-n,	-and	-o
adat-	ott	s-s,	-n,	-and	-o
Ad-akat-(ik)	-ott	s-s,	-n,	-and	-o
ad-od-(ik)	-ott	-j	-n	-and	-o
Ad-hat s'at	-ott	s-s,	-n	-and	-o

227. 228. §. III. Tudvám máx emé' Regulat:

1) "L, ly, n, ny, x, és j tisztán veszik a t-et,"
 p.o. ofol-t, felal-t, foly-t, fon-t, hány-t, vex-t, faj-t s'at.
 megkell tartani emert is hogy

2) "A' t-et vagy tisztán vagy Hangzóval veszi a d"
 p.o. fárad-t vagy forad-ott, reped-t v. reped-ott s'at. De
 még ezt sem kell elfelejteni hogy

3) "Két ll, xx és ng veszik s'at úgy az erős t-et"
 p.o. szöll-t forx-t s'at. mintha csak egy t és x zárná-be
 ezeket: szöll-ott, forx-ott s'at. A' több Ragasztványok előtt is
 mind a kétféle p.o. forx-t v. forxott-am, -al, -unk s'at. Az ng
 végük ugyan a 3-dik semelyben a t-et nem igen megvédik
 de a Ragasztványok előtt könnyem p.o. dongt-am, -al, -ott s'at,
 ezert: dong-ott-am, -al, -unk s'at. mind a kétféle.

A' 3-dik Jegyzésben lévőnek hasonlóul van állapójuk a
 Feltelesen és Végetlenben t.i. mind a magános n-et
 megvédite, mind a Segédbetűvelis veszik. p.o. szöll-n-v.
szöll-am-ék, -al, -ánk, -i, -om, -od s'at. peng-n-re, peng-en-
-ék, -el s'at. így mindenik. De a többi két Mástalhangzó-
 ba hűmenők a magános n-et nem könnyem megvédite mint
 p.o. önt-n-ék, -el s'at. ezert: önt-en s'at. Oka emek
 mind az hogy a Magyar a könnyü v. önként folyó kimondás szeri.

228. 227. §. IV. Az nt vagy int végü Igék leggyazább illerist
 vagy munkakeli vándabast jelentenek. Illyenek: tap-int, lépint,
xárint, xrint, nyomint, hárint, csapint, nyalint, térint, hűrint s'at.
 Az nt végük: leggyent, billent, verent, cellant, bollant, bakkant,
xappent, illant, pukkant, toppant s'at. botlanta,

229. 228. §. V. Az ng végükből mellyek hofhas cselekedet jelentene,
 mint:

mint: kong, peng, teng s' az ng végükből mint: dörög, törög
 morog s'at kezdő Ige lész az ül, ül segitségivel, de a g előbb
 d-ve változik p.o. kond-ül, pend-ül, dönd-ül, mozd-ül s'at.
 Itta pedig az ül, ül, helyett ezt közzük hozzjör. it lész be-
 löltke rövid cselekedet jelentő p.o. dönd-it, kond-it, pend-it s'at.

230. 229. §. VI. Vagyatok kéttős Igékis, mellyekkel a heles hebeburgya
 is nyughatatlan munkásságot jelentjük p.o.

- Tiblak, tipegtagog, ütved, lötfut, járkel
- Dulful, cseregberog, fűrefarog, esikkel.
- Imezamor csügglogg, törögborog, csengborog,
- űrfür, elhal, csüfymász, töfymoz, itangfikong.
- Rontbont, süvögforog, rugbug, törögmorog,
- Törcont, törítékakad, hányvet, cseregborog.
- Izegmorog, süföz, süvön, veszegropog
- hűfön, ~~hűfön~~ kiptekkapkod, hűlvon, kipeg kopog.
- Nyüzár, jönnegy, ölvág, ásvés, csittegcsattog,
- Lozogfeseq, tejvete, ötmot, cseregpatog s'at.

Az illyek közül mindenik járosam változik p.o. lötötam, fütötam,
törtam, martam, a mit előttem találtam s'at. Vagyatok néhfővel
 öfveparosodott Igékis. p.o. hártulátmi, megkandlapotni, balrafo-
 kozni, ösvethamislekküzmi s'at.

231. 220. §. VII. Különös jegyzést érdemel ez: Hogy a Nemhata'
 xoro formában, majd mindenik Igének Múltja az Eggyes
 3-dikában Népő helyett fogal meg pedig, a t, Segédbetű
 nélkül maradván, kivált a Személyreztetésben p.o.

Vest	ült	Hugt	
Tett	jött	haludt	
Lépt	fört	lalt	-om, -od, -a
Emült	gyült	tudt	
befült	leült	horrt	-unk, -otok
cept	sült	fogt	-ok.
nést	gyült	jártt	s'at
nevott	hült	fütt	
siott	fohült	fogett	
ment + s'at.	s'at.	s'at.	

ek

P. o. Járatombam littómbem emlegetlek. Alig vártam jöttödet. Habudhat sem monda. Nyugtóm nem találom; nincs kidttómra. Véstemre mentem oda. Nem esfel fogtába. Futába fogtával. Fogyt tánn az olaj. Saladtomba alestem; Bizttába fogott hozzá. Reptti be lelőtte. Lepttem nyomom liövet; femeni láltára meglofott. Nem esfel förttibe; aludtabam lepte me; megatta az ijedtet s a Gyönyörüim jönek ki. De aris igak ám

Hogy majd minden kéfével elkerünk Igeinteneke, úgy, mint Népfőkéek. p. o. Ezt én nem tudom, de az az én nemtudomom to nem függ, sem az én mondám sem a te mondád art nyem el lithatja. Kivált a Múltbamm a melly Hatarozónak méltam mondódik: Isten adta embere! De kerettem egy ember volt!

Mit akart te vérhotta Sohomai? s at. s at.

232 221 §. VIII. No felejték ezt is: Hogy ezekenek: lefr, tefr, vefr, trif, vitz, a' M-beli Aligmúltjok az öfvevonást megbenyved. p. o.

E: 1. Levük (Löke) 2. Levél (Löl) 3. Leve (Lön)

F: 1. Lev-ék (Lönk) 2. Lev-ék, (Lötök) 3. Lev-ék (Lönk).

Igy: tevel (töl) vevel (völ) vev-ék (vönk) vived (vüv)

De az ilyekkel ma nem igen gyakran élünk. Kivéim ezeket: lön, tön, vön, hün, vün ezeket: levém, tevéim, vevéim, hivém

233 vivém.

222 §. IX. A' Rendes Igék löl sokkippem Szarmar nak Népfő löl Hihet pedig hogy a Gyeker ekis valaha holgáltak Népfő helyett mint ezek mutatják: ég (ardet) Eg (calum) vax (expectat) vax (arx) tüz (ilesem hux, acuti pingit) tüz (igtris) nyul nyulike (in extensum porcigitur) nyul (lepus). Ki nem látja itt a hasonloságot a két jélda között? De ezek nem sokam levém lássuk a Szarmar atok nem it. Szarmar nak hatt

1) Gyökertől ás, és. pöt által. p. o. ad-ás, adat-ás, adattatás, adódás, adhatás s a t. Igy: Szedés, Szedetés, Szedettetés s a t.

2) Ugyan attól az amat pöt által. p. o. fut-amat, foly-amat, huz-

huz-amat. Ezek módjára csináltam én ert: Ir-amat, edó l: ir. Ir-amat ezek kerent annyi mint rövid és egy elms vekeret.

Népfőtöl is van ilyen p. o. tsix-amat.

3. Et és at pöt által. p. o. felel-et, föz-et, emel-et, gondol-at, indul-at, rándul-at, foglal-at s a t.

4. Elem és alom pöt által. p. o. kex-elem, fel-elem, gyöt-elem, enged-elem, ést-elem, jet-alom, nyug-alom, árt-alom, hat-alom s a t.

5. Edelem s odalom pöt által p. o. kés-edelem, seg-edelem, jöv-edelem, bitz-odalom, bitz-odalom s a t. Vannak ilyenek Népfőtöl is, mint: fej-edelem, sok-adalom, ux-adalom.

6. Mény s mány által p. o. keres-mény, szerez-mény, érez-mény, csinál-mány. Vagy segéd betűvel: kerz-emény, érez-emény, ad-omány, szed-omány, süt-emény, gyűjt-emény s a t. Népfőtöl p. o. zák-mány, tok-mány, szak-mány. Löny a lön

7. Emés, omás által. p. o. keremes, ald-omás. Eleg éke löl

8. A' vém és vám Végetlen Igétöl, az mi Uro löl z betűvel lánytvám. p. o. tam vány, ragad-vány, irt-vány, ragyog-vány, marad-vány, olt-vány, hasit-vány, hasogat-vány, gyűjt-vány, jár-vány, önt-vány, alkot-vány s a t. vagyis segéd betűvel: szök-evény, jöv-evény, nör-evény, keel-evény, olt-ovány, fut-ovány s a t. Ezekből: tam vám, ragad-vám, irt-vám s a t. Ily formám fülettek ezek is: söv-ény (höv-ény)

ös-vény (es-vény) a mi a lábak tapodása által esik. Öz-vény mint az öz (excubid) forogni löl. Pos-vány (pos-vány) a mi posog. Ing-vány, mog-vány v. ing-ovány. Igy ezek is: köt-ény, lep-ény, burg-ány v. burgog-ány s a t. Igy: köp-vény v. köz-vény mint a esontok körse húdnak s a t. Igy: hit-vány melly ebből leherett: hivít-vány s a t. eff.

Igen jó és helyes fők az ilyek elő admi az olly dolgokat a mellyek a munkából folytak, valamint a mény és mány által arokat, a mellyek meg munka alatt vagynak. Miert is intébb ne élnek ezekkel? Sok szavam vagynak a mellyek az I. Aligmúltbamm el jönnék p. o. maradék, pötölék, ragaszték

hasíték s át. nem jobb-e ezen illyeket így tenni-ki: ma-
radvány, jótolvány, ragasztvány, hasítvány s át? holott ezek
így sohol előnem-kerülnek? Nem lehet-e ezek fevént be-
venni az illyeket: mond-ovány v. mondvány (gnoma) rak-vány
v. rak-mány s át. mint: rendel-vény, hírdet-mény s át?

3. Nem felejtetem ezeket is: gyarló és gyalog. melyek bi-
zonyosam ezekből lettek: járóló és járótág. Az első
így: jár-ál-ó, jár-ó-ló, jár-ó, végre gyarló azaz: a ki ha-
maz ott jár ahol nem kell és erőtlenségből hamar botlik.
A másik így: járó-lag (járó formám) jár-lag, jár-log,
gyarlog végre: gyalog. Mert a j ezen Igeben: jön
a mint tudjuk többnyire gy-vel hangzike p. o. gyön, gyex,
gyött, gyütt, gyönn, gyünni, gyüttment, v. gyöttment s át.
Így itt is p. o. gyarló v. jártó mint kerék-gyártó, gyj-
gyártó s át. ezeket: kerék-jártó, gyjártó, és nyereg-jártó.

Nem hagyom ertis jegyzet nélkül hogy a 159 §. alatt
előfordultak emez Igek, a melyeket meg kell különböztetni
így a mint az illyek más nyelvbem is megkülönböztetnek p. o.

- Vetk (emit) vett, vegg, venne, venni (emere ac Sumere)
- Vesz (perit) veszett, veszté, vesztél, vesztene, vesztém
- Veszt (perdit) vesztett, veszteték (vesper) vesztene, vesztém
- Vesztit (idem) vesztett s át. ez Rendes Ige.
- Vesztet-et (perdi curat) vesztetett s át. ettől: vest Rendes Ige.

234
223 §. A mit még a 225 §. után kellvala felsennem I. m. vége

X. Hogy az olyan Igek a melyeknek Gyökereikben csak
i találhatók, azok leginkább az olyan Igekkel tartanak min-
den változásaira nézve, a melyeknek Gyökereikben uo
vagy u szalkodik. Illyenek: siv, iv, bit, tisztit, vidit s át.
Hozam kisértek ezek: tisz, visz, bit, int, illik, mert
ezek azokkal tartanak a melyekben e, ö v. ü szalkodik. Ez
pedig: nyit (sondet) csapongó, azaz mindenik fevént változ-
hatik p. o. nyit-ek, -ok, -tem, -tam s át. nyit-het, nyit-hat s át.

III. RÉSZ.

A' SZÓFÜZÉSről v. Öpverakásról.

235.
224 §.

K. Mi a köfűrés?

A' Magyar beszéd részeinek illendő és oly rendes öpve-
rakása, melly fevént törvényesem természetesen minden
hiba nélkül beszélünk vagy írunk.

K. Hány szakaszokra oszthatjuk fel?

F. X. SZAKASZokra úgyminth

- I. A' VERETEKről a FŐRÖKÖKAL. vagy is: Az Alakok a Hozzájárólók
- II. Több Névök együtt valamely Igevel
- III. A' Névök Kiemelés Névökkel.
- IV. A' Névök Esetek az Igevel.
- V. A' Hasonlító Lepcsőbeli Névököről.
- VI. A' Csokrovós értelmű Igekről
- VII. A' Szempados és Önkéntes Igekről közönségesem.
- VIII. A' Végetlen Műbeli Igek rezeiről közönségesem.
- IX. A' Részéről (Participium):
- X. Az Igek az Uoltételes Névökkel

melyek után lefnek bizonyos Jegyzetek.

mert ha melly szükség egy Ige nek a Grammatikai törvény. 'egy tal jelöl
előre feltehet. (vélis illyekkel a T. Gy.) a többek között II. D. 1818. lap
97. Minemű törvényeket szalk legyenek magoknak a Protestánsok és.
eset: szalk-legyen v. szalk-legyen. de legyenek ide csak így illik, mint
ha tudták volna azok a Catholikusok hogy nem jó az üldözés mert az által
a jó Hazaikat háma fogy és hogy az által N. Gombos Tot Várodia leh' s át.

228 §. A' Vezetékhók a Főszókhoz. (Nomina Adject. cum Subst.)

Törv. A' Vezetékhók a Főszók előtt megnevezőszóval, hanem azokat a Magok Ragasztványaiknál fogva a Főszókhoz dörzözték, p. o. nagy fa, nagy fű, nagy fának, nagy fát, nagy fák, nagy fáké, nagy fának, nagy fákát s a't. Hanem mindazáltal

I. m. I. Hogy mikor a Főszó elől mondódik akkor a Vezetékhók is követi azt a kimondásban p. o. ezek a fák nagyok. Hozz egy pár almát, de képet, picosót, és édest. Vettél lovat? Vettém egy kurta farkút, jó lépőt és képet. s a't.

Törv. 2. Minden Főszóból Mineműségjelentő Vezetékhók lesz

A). Ha az olly Főszóból, mellyben a, o, v. u áll, vagy magához ü betűt, melly azt teszi: olyan. p. o. láb-ü, orr-ü, s a't.

B). Ha pedig a, o, v. u nem utalkodik benne ü-t. p. o. fej-ü, kez-ü, vér-ü, föld-ü. s a't. No max mikor valamit létező önmön mineműsége szerint akarunk kimondani, az ilyen Vezetékhók a más mineműsége kimondás Vezetékhók vezjünk elébe. p. o. nagy-láb-ü, kis-kép-ü (ember vagy barom).

Insón itt eszünkbe a mit a 202 §. alatt és még feljebb is már a 174 §. alatt a ve és (i. v.) va öregebitővel mondotunk hogy megtudjuk mint született az illy ü (i. v.) ü betű a létező illyen mondasókban? és kitalálni könnyű lesz. mert az amyi mintha mondanánk nagy-láb-^{öve} v. öve, kis-kép-^{öve} v. öve. először mondódott: üé. kis-kép-üé, nagy láb üé, majd az é elolvadván s az ü-be oholván: láb-ü kép-ü; s idővel a láb-ban lévő vastagabb hangja a ked-veért: láb-ü s így a többi természetesen. Szóltott-e már emél különbben a természet, mint ez: szép-kép-ü leány? s a't. szép képü leányé, - leányak, - leányt, leányok s a't?

Törv. 3. Minden Főszóból lehet Mineműségjelentő Vezetékhók, csak ezt ragasztjuk hozzá: nyí, (ön-ü, ön-i, ni, végre: nyí) azaz olyan

olyan mértékü. p. o. ember-ön-ü v. embernyí, a minde ön-je olyan mint az emberé, (mert ön v. ö azt is teszi: maga a dolog) így: lábnyí, újnyí, arasznyí, könyökenyi, ökönyí, talpapatnyí, tenyérenyi, ökörenyi s a't. Lehet ilyen minden olly Főszóból a melly olly dolgot jelent a mihez valamit hasonlíthatni vagy vele összemérhetni. Az ilyenek előtt olly más vezetékhók jár melly többnyire Szám. p. o. egy lábnyí, két újnyí, hat arasznyí, két könyökenyi, ezer ökönyí s a't. (akármely dolog) hanemha csak hasonlítunk p. o. embernyí ember, egy földnyí föld, ökönyí nagyságú állat, baromnyí ember, s a't. De sületlenség be füllöf-honos hangok Magyaromban illyeket hallani: egy Schu, két Zoll, három felostex. s a't. be ~~szavany ne mondjam~~ ^{szavany} jelentésü nevek! - De némelyek akarják mutatni hogy tudnak némittül.

I. m. I. Hogy mikor valaminek tudva levo' és minden hasonlító kizáró mértékét jelentjük, akkor a hasonlító értelmü nyí ippem elmarad. p. o. Hány ökönyí? Ez a kérdés bizonyosan is megnevezőszóval mértéket tesz fel, mellyre mintegy-talan lehet felelni: mintegy hat öl vagy így: hat ökönyí. De ha meghatározva akarunk felelni, kérdjük: Hány öl? Fel. hat öl és két hüvelyke, nem pedig: ökönyí, hüvelykenyi. Így: az öltványom az idém negy araszt nétt, ez meghatározva van mondva. Ez pedig: negy araszt nyí, csak hasonlítva s nem meghatározva.

2.) Iles kiesimítő v. főszimítő mondasók esnek az illyek által. p. o. egy modoranyit, egy körmöketényit egy posztemanyuskét sem látam. Előjött egy drádsnyí nagy ember s a't.

Törvény. 4. Minden Főszóból Homianvalóságot jelentő Vezetékhók lesz ha vagy egy i betűt vagy azt kötik hozzá: béli p. o. házi, v. házbéli, Városi, Városbéli, Főtörzsi s a't. A' Főszók előtt ezek is változás nélkül maradnak. Egy szóval közönséges Törvény ez:

» A' Vezetékhók a Főszók előtt Ragasztvány

» Néltül áll mindig s felsőfi viszony utánna.

R. Mi annak az oka hogy mikor előjár a Vezetékhók, akkor változhatatlanul

tatlanul marad? és hogy a Ragasztványt csak a Főfő viseli?
 F. Most elég az egy Ragasztvány az egész értelmenek vezetésére
 p.o. ebbem: A jó főfő és egyenes lekö igaz embernek nem lehet
 mást ok nélkül megbántani, ha egyszer ott van a Főfőnél a nek
 p.o. ember-nek, miere volna az a Vezetékefőknélis feltémi? illy
 fozománv. a jó főfőnek egyenesnek lekönek igaznak embernek?
 Nekem más nyelvekben sem lépem jön ki az illyen sok egyfor
 ma végeret egymáshoz közel, mint; p.o. horum bonorum operatio
 rum industria non caret effectu. nem febb ez: ezen jó munkások
 forgalmának van láttatja?

Kifogás. Mikor a Vezetékefő Főfő helyett jön be, akkor úgy
 viseli a Ragasztványt mint Főfő. p.o. Ha én Edesemnek havat
 hallom. Nem láttatok az én Kedvesemet? Keresem az én igaz
 Szerelmeemet, de nem lelem. Az én fej som elmúlt mellőlem?

237.

226 §.

Elegyes Jegyzetek.

I. A' Többes helyett Egyes Számmal élm a Magyar nyelvnek
 természetére tartozik az illy sokat befoglaló Névfőekkel:
 sok, minden, hány, mennyi, amnyi, ~~is~~, fectő, három - ezer -
 million s at. p.o. Sok pénze van, hány embert láttal? kettő,
 ötöi s at. minden lélek a felső hatalomnak engedjen, két vagy
 három ember' hávára titelt lehet adm. Igy: ezer göboly, ház
 méző búza s at. Az illyeket a Többesben is kimondhatni, de
 természetileg az Egyesben, közönségesen nem is szokunk így
 állani: hányak? F. kérek. s at. Kellis azt kerálni, minete a
 Többes kim tra az Egyesben is ott az erő és értelem? Jólhu

238.

227 §.

pedig hogy
 2. Ezen első Jegyzés Szerent helyesebb így állani: sok pénz,
 minden ember, hány ló? ház ló, ház ököz s at. mindazonáltal
 mikor valami következik, a mit Igével kell kijelenteni, ak
 kor a következőt kimondás az első Egyes Számban előre
 bocsátott mondással nem mindig egyezik meg. p.o. Első kimon
 dás ez: sok pénzt és machat gyűjtött; következőt ez: de
 annak háfnat nem tudta venni. Jól van ez így is, de még

jobbann

jobbann emgy: de azoknak befűnökát s at. miért? mert aonott sok
 érjött az Egyesben, tehát emittijól esik a Többesben. Ha nem
 mind az első mind a közelebbi mondóvany mindig egyezzenek
 kámbann.

239.

228 §.

3. Már a 99 §. alatt említék ezeket a Névmásokat: az, az,
 és emez, amaz. De ezektől meg kell válni ezt: az (mellyel a
 16 §. alatt már vala szó) mert ez, mint Főfő' előjárója, mindig
 magának marad, valamint minden Vezetékefő akkor, mikor elő jár.
 De mikor az említett Mutató Névmásai is megelőzik már azok
 kinte így és olyan Ragasztványal jödnék, mellyel a Főfők p.o.
 ez v. az, emez v. amaz az ember; ezé v. azé, emezé v. amazé
 az Embere; emek v. annak, emennek v. annak az embernek;
 ezt v. azt, emert v. amatt az embort. Ezek v. azok, emezek v.
 amazok az emberek s at. és a mint lájuk, az járvann körbe
 a Főfők előtt az az az nem változik. Igy: ezé a jó emboré
 ének a jó embernek, ezt a jó embert s at. De az említett az
 elis maradhat. Kérdés mikor? F. 1) Mikor úgy állunk mintha
 emi kérdésre kellene felelnünk: ki vagy? mi vagy? Fel. ember,
 vagyis: mi az? Fel. fa, kő, ló s at. 2) Mikor négy személyt vagy
 tárgyat gondolunk vagy akármennyit is, de azok közül egyet vá
 lastunk ki, a többit kirekeftvém. p.o. emé gyermek fedett rá,
 ama kigyó csalt meg s at. Vagy ha két köreget veszünk, e
 (gyermek) fedett rá, az v. a (kigyó) csalt meg. Ha a kérdés
 valamire vagy mutatólaj vagy a nélkül esik. K. Mi csalt meg?
 F. a kigyó. Mi az a mi megcsalt? F. a kigyó. Vagy a sok közül
 egyet mutatván: ama kigyó, ama legrosszabb. Egyébkor az elől.
 járó az elnem. marad. p.o. emek v. annak, emennek vagy annak
 a kigyónak ez a főkéja; ezt v. azt, emert v. amatt a kigyót előfelm.
 s at. Azt már tudjuk hogy mikor hívólaj állunk akkor az
 az előjárónak soha helye nem lef. p.o. ember! mi vagy? Egy
 szóval, mikor újjal nem mutathatunk arra a mizől állunk.

229. §. 4). Különös az, hogy ez az előjáró: ad soha a Nemhatározó Igek után nem mondhatik ugyan, mert ott az újjal mutatásnak helye nincs p.o. látok embert, adok kenyeret 's át. De a ~~személyes~~ Határozó Igek után mindig meg kell jelemnie p.o. Látom az (v. azt az) embert, adom a' (v. ezt a, azt a) kenyeret 's át. a mint majd alább a VII. Szakaszban tártjuk. De mégis a Személyes Névfőre elől elmaradhat akkor is mikor azok Határozó Ige mellé esnek. p.o. Látom kíváncsiság kedvével, hallom Szavadat, de nem értem akaratodat 's át. De ennek oka az hogy a Személyes Ragasztékban ott áll ereje eme mutatónak: az, e helyett: az (v. a te) ~~személyes~~ kedvével; a te Szavadat az (v. a te) akarodat; mindeink jól esik mondván.

241
230. §. II. SZAKASZ. Több Névfők együtt valamely Igevel.

I. Mikor a Névfők, akár Magánosok, akár Személyesek, csak előfőhámlásképpem említettnek, így is mondódnak: kés, kalán, kenyér, só, bor 's át van. és vannak. Borom, kenyérem, pecsenyém vendé-geimért lefe v. lefoek. A' barátság és bő kegyha feltaláltatik v. feltaláltatnak, de a sáfány és a boros máholnap megemléstik v. emléstik az absztr. v. iffalterítot. 's át. De meg kell tartani a) Hogy az illy Névfők egyezzenek Számban, mert ha egyik a Többesben talál lemmi, az Ige akkor az egyeseben nem mondható. p.o. só, kenyér, bor és poharak lefoek és nem lefoek.
b) Hogy az illy Névfők vagy mind Magános vagy mind Személyes Névfők legyenek, különben az előfőhámlás illeken. p.o. vagy így: só, bor, kenyér, bor, poharak 's át. vagy így: Som, borom, kenyérem, borom, poharam, 's át.

242
231. II. Igen jeles kifejezés ez, hogy mikor többek' együttlével jelentjük és az együttlevők' Számát is kiakarjuk mondani, de úgy hogy a ki vezérnek vagy elsőnek gondoltatik, azt ejtjük az ^{utolsó} Számba p.o. Ő (Peter v. Pál) megyed (v. ötöd, hatod 's át.) magával

ment a mezőre. György tized magával kafált, János keres magával aratott. En ötöd magammal ebedeltem, te tized magad-
dal csak néztél 's át. De mikor az illy együtt lével nem egy fő férfi, hanem mind azon ifjvelegyültek, akkor e helyett így állunk: kettőm, harmann, négyem 's át. mentek, kafáltak 's át.

243
232 §. III. SZAKASZ. A' Névfők Személyes Névfőkkel.

I. Törvény. Mikor két oly Névfő jön. ifjve, a melyek közül az első Birtokost, a másik Birtokot jelent, vagyis az egyik olyan a melynek a másik tulajdonítatik, akkor a Birtokos mindig Tulajdonító Ragasztvánnyal jár, melyis a nek v. nak, A' Birtokot jelentő pedig akarmellyik esetben (Ladu) legyen, mindig Személyes Ragasztvánnyal jön melleje, e szerint:

- „ Birtokos és Birtok mikor együtt állanak; a nek
 - „ Vagy nak birtokosért felel (a mely néha Magános
 - „ Néha Személyes Névfő vagy igat Névmással helyettesítik)
 - „ 's a Birtok, melyet non utánna, Személyes örökké.
- p.o. Péter-nek (v. János-nak) bor-e; a Birtokos Péter a mely Magános Névfő, mert nincs Személyesítve, a Birtok a bor, de Személyes errel: e. (ö-e v. öre). A' nek, ezt mutatja: e, mintha volna: nek-e v. nek-i; mert e meg i felszérődnek p.o. képe v. kép-i, böre v. bor-i. Így ebben: Kertem-nek kép-e v. kép-i. Birtokosért a Kertem de a mely már Személyes, a Birtok a kép azis Személyes. Így 3. ebben: az én börcöm, a te börcöd, az ő börcö, az én börcöm 's át. a mi börcünk, a ti börcötök, az ő börcök, a mi börcünk 's át. Birtokosok helyett állanak eme Névmásai: én, te, ő, mi, ti, ők (ők helyett). De hogy a jelda világosabb legyen Jussanak efüntbe az 53, 54, 55 §§. alatt megjegyzett Ragasztvány-Névmásai: Valamint ezen Utolsóbb jelda

szent

szent mindig eme' Birtokos Névmásai valnak kétfelé
 enyim, tied, övé (én-öm, te-öd, ő-e) miénk, tietek, övék
 (mi-önk, ti-ötök, ő-ök) enyeim, tieid 's át. p. o. hagyjuk.
 el az az előjárót: én-bör-öm, te-bör-öd, ő-bör-e,
 mi-bör-önk, ti-bör-ötök, ő-bör-ök, 's át. (a mint az említett
 helyem láttuk) szinte úgy a két első példára nézve ezek.
 Tulajdonos Névmásai valnak kétfelé: nek-i (nek-e)
 p. o. Peter-nek-bör-i. 's: nek-iek, p. o. kecskének-nek-bör-eik
 csak hogy itt már az utolsó ~~szó~~ betűk megfordulnak. Hihető
 hogy a mit ma ettől mondunk így: neki, nek-iek, vala-
 ha mondódt nek-eik. (i. v.) nak-a, nak-aik p. o.
 Pál nak-hár-a, Ráczok-nak-hár-aik. v. nek-a,
nek-aik p. o. Festő nek-hár-a, Nemetek-nek-hár-aik.
 's át. Nincs itt semmi nehéz! lám a Névmásai mutatja:
 Mint vedd a dolgot, mely oda fűzja magát. Bizony valamit
~~nek-i nek-iek fűz így ezt: nek-i 's nek-eik meg az enyim~~

tied 's a valaha lehetek: én-öm, te-öd v. te-ed, ő-e,
 v. ő-eje (övé) 's át. így ezek is: neki 's nek-iek, lehet-
 sek: neke 's nekeik, a mint ittem bejő. Szomba

J. m. Hogy a Veretékfőkis gyakran jönnek így öfve
 de mikor Jöfő helyett állanak. p. o. az Egész-nek kecské
 a keves-nek is hű-já van. A' kecskének kecské kecské
 az erőse-nek kez-eik 's át. mert ezeket: nek-em, nek-i
 v. -ie (-je) -ünk, -tek, -iek (v. -jek) tulajdonító értelemben
 úgy kell venni, mint amarekat a vonzó értelemben p. o. én-om,
te-ed, ő-e; én-eim, te-eid, ő-ei 's át. ezektől lettek: enyim, tied.

244.

233.

II. Törvény. A' Birtokos Névfő ugyan mindig Tulajdonító
 Ragasztvánnyal jár a mint az I Törv. tartja, de az a Gonkázatjél
 alatt elismaradhat 's csak a gondolatban marad-fenn. p. o. fa' ága,
fű' gyökere, elme' éle 's át. hanem ha öfveköttetnek akkor
 mind a két Ragasztvány elmarad. p. o. faág, fűgyökér, elme'él, 's át.

vagy i betűvel toldarim az első: fa' ág, fű' gyökere 's át.
 " Gonkázattal amá nek 's nak szabadon kihagyódnak
 " Vagy pedig egyfőként a két fők öfveköttetnek.
 Oka ennek hogy a: nek vagy: nak szinte úgy elhagyódnak valamin
 az én, te, ő, mi, ti, ők v. o, mert az utolsó Ragasztvány az elsőnek
 nem-létét helyre üti. p. o. a jénem elfogyott, a kezed rejtet
a feje faj, a jéndünk elfogyott, a jénsek keves, a fejek faj 's át.
 ezeket: az én jénk-em, a te kez-ed, a te fejed, a mi jéndünk 's át.
 úgy itt-is: fa' ága, fű' gyökere, kecské' főce 's át. ezekt: fa' rak
ag-a, fű' nek gyökere-e, kecskének főce v. i. 's át. De
 J. m. 1) Hogy mikor a Birtok előbb neveződik mint a Birtokos,
 olyankor a nek v. nak soha elnem-maradhat meg az írásban sem.
 p. o. Jól állunk így-is: ága a fának, gyökere a fűnek, főce a
kecskének 's át. de nemis írhatjuk nemis mondhatjuk: az ága
a fa' leött, az éle az elme' ~~leött~~ 's át. ezekt: fanak, elme'nek.
 Ha pedig öfveköttetnek is más lef. értelmek. p. o. ág-fa, gyökér-fű,
főcsőkefa 's át. eme' versék szent:

" Hozza pedig gyakran a Birtok előbb neveződik
 " Mint a Birtokos, a Gonkázatnak helye nem lef.
 " Sem pedig egyé nem tetetnek az értelem által.
 2) Mikor a: nek v. nak elmaradnak akkor a hűfűvű
 lett a s e, ha az előtt rövid volt, elvett a nom. p. o. fa' ága
kecské' főce 's át. csak a Gonkázat-jél marad ott az írásban.
 eme' versék szent:

" A' nek 's nak mikor a s e mellől elhagyódnak
 " A' hűfűvű hangot felváltják újra röviddel.
 3) Ne felejtsek hogy az: én, te, ő, mi, ti, o, elmaradhatnak a'
 mint az I) Jegyzet alatt láttuk, de ilyenkor a Lélt erősitő
 Ige (Verbum substant.) előlem fordul. p. o. Vestis mea est de-
trita: a ruhám - rongyos v. haradózt. Így: ez az ember elme's.
hic homo est ingeniosus. A' expényem - üres. Marsupium meum
est vacuum. A' nyelvem - hibás, a tockom rekedt. Lingua-
mea est deficiens, guttur meum est rancum, vel rauce sonat. 's át.

234. §. III. Törv. A' felsőbbvalók szerint hátt, mikor egy Birtokosnak egy dolgot tulajdonították, akkor annak kell lenni egyenesen.

I) Az Egy Birtokos Eggesében.

p. o. A' Birtok (-nak) szolgája, szolgájaé, szolgáját, szolgájának

II) Mikor a Birtokos ugyanegy de a Birtok több, akkor Az Egy Birtokos Többsében.

p. o. A' Birtok (-nak) szolgáji, -jé, -jének szolgájit.

III) Mikor a Birtokos több de a Birtok egy, akkor A' Több Birtokos Eggesében:

p. o. A' Birtok (-nak) szolgája, -jái, -nak, -t sá t.

IV) Mikor mind a Birtokos mind a Birtok több A' Több Birtokos Többsében

p. o. A' Birtok (-nak) szolgáji, -jé, -jit sá t. em' szerint:

" A' mikor egy a Birtokos és a Birtok is egy lész

" A' Birtoktal az a je, ja, jái, a' mellyet az ö-e

" Szüle ragasztványul: de, ha több a Birtok, azonnal

" Már ji ragasztvány jár vele mellyet az öji ~~le~~ ~~hő~~

" Így mikor egynél több a Birtokos és pedig egy csak

" A' Birtok, jök, jek, jök jár vele, mellyet az ö-ök

" Szült: ha pedig több a mellett a Birtok is egynél

" Már akkor jik jár vele, mellyet az ö-eik elszült.

235. §. De megessék mindazáltal hogy a Több Birtokos Eggesé helyett az Egy Birtokos Eggesével élünk így: Birtok (-nak) szolgája, ezért: szolgájok. Így, Egy Birtokos Többsé ez: szolgáji, de oda adjuk a Több Birtokosnak is így: Birtok (-nak) szolgáji, ezért: szolgájik. s így a többi. em' versek szerint:

" T. B' Eggesé helyett E. B. nek az Eggesé szolgá

" T. B. Többsé helyett E. B. nek Többsé gyakram.

Látnivaló hogy a je v. ja, melly amyi mint ö-e, ö-je, v. övé nem felel meg a Több Birtokosnak; mert ha szolgája, így csak egy

egyé, ha pedig többé úgy szolgá-jok (övék). A' ji sem felel meg a Több Birtokosnak, mert abból lett: ö-i, ö-ei, -ei, (övéi), a mellyel egynék lehetünk többet tulajdonítani p. o. Kirái? Felelet: ö-ei, (övéi) Péter-ei, János-ei (öi). A' Több Birtokosnak csak jik felel meg melly ebből lett: ö-eik (övéik) és így: szolgájik (szolga-övéik) s a t. Az illy felesleges tehát valóba hibával esik, ~~de~~ amiyval inkább, hogy a mikor Birtokos helyett Kérmás áll ennek helye minsem. De mégis kerensés hiba ez; mert mikor én ezt mondom: Birtok (-nak) szolgája, ezért: szolgájok. és: Birtok (-nak) szolgáji, ezért: szolgájik, a Birtokot úgy veszem gondolatomban mint egy testet, mint egységet, egy Birtokost. Nem különbömben mint mikor ezt mondom: helység

Birtója, falu háza, ortog útja, Város lakása, Vármegye rendelése s a t. Ha hiba vanis hátt az illy mondasban, miért ne lehetne az örökös törvénybe? Jó segid a Versszerzőkenek! egyebek ám kerüljék.

Kifogás. Mikor mindazáltal olly jeljelhányt Birtokosokról és Birtokokról nagyon fő, a mellyek sem öfvenem köthetnek, sem távol létek miatt öfvegondolhatóságok sem eshetik jó szerivel, akkor az illy cseccenél helye nem lész. p. o. Nem mondhatni ezért: Anglosok, Franczok, Svédok, Birtokosi királya ezért: királyjaik. mert mindemkenek más más Fejedelme van. Törvény hátt ezis:

247. 236. §. IV. Törv. A' mikor illyeneket mint éppen metakvalókat "s öfvenem illőket, jól nem gondolhatol együtt " Akkor az öfveszerélt Birtoknak igaz helye nem lész.

248. 237. §. V. Eddig ezek. Már most hámlald ide rendel ezeket Az az Utoléselt mind egysé, melly ha személyes, Harmadikában a három rendbeli személynek Mint egy Birtok adómi szokott a Birtokosokhoz. Mellyek ha minnezket stámból állvám ezek együtt: Erte, miatta, körüle, közüle, közéje, utánna, Közte, közöttte, helyette, feleje felele, megüle, Ellene

Ellene 's ellenében, mellette, ~~el~~ előle, elébe
Környülötte, beléje, iránta, alatta, felette,
Hozzája 's nélküle, alóla, alója 's előtte
Erette 's mellöle, mezeje, mezeibe, hegyette.

Ezek úgy adódnak ezen 3-dik személyben a Diktokosost való Névfő-
nélle, mint Diktokos. p. o. ház-nak alatt-a, házak-nak alatt-on
ember-nek előtt-e, emberek-nek előtt-ök. 's a t. ezeket pedig
együgyűem így mondjuk: ház-v. házak-alatt ember v. emberek előtt.

I. m. I. Hogy ilyenkor a nek v. nak soha lenem-csonkálód-
hatik; különbenm roszab v. ellenkező értelem jönne ki p. o. a ház
alatta vagyon, az aftal' mellette ül 's a t. Kell hát ism 's mon-
dam mint a jó Magyar mondja, vagy: ház; házak-alatt vagy
háznak alatta 's házaknak alattok 's a t.

Ezek 's a többi is Névmássalval így esnek; mint a Névfők:

E: En-mellett-em, te-mellett-ed, ő-mellett-e i. v.

En-miatt-am, temiatt-ad, ő-miatt-a 's a t.

Ti: Mi-mellett-ünk ti-mellett-etek, ő-mellett-ek i. v.

Mi-miatt-unk ti-miatt-atok, ő-miatt-ok 's a t.

Vagy Névmással nélkül: mellett-em, -ed, -e; -ünk, -etek, -ek. Miatt-
am, -ad, -a; -ünk, -atok, -ok. 's a t. De ezekhez ez az
előjáró hozsaka: az soha nem jöhet, hanemha Névfőkkel val-
toznak ezen főnek hozzáadásával: való, v. lévő. p. o. Alatt
való v. lévő. Ismét: alatt-am, -ad, -a, -ünk, -atok, -ok való v. lévő

Hát így mindenike Utószóval lehet Névfő 's ilyenkor az az
úgy járhat előttök, mint Névfők előtt. p. o. az alattam-valókhöz
jó vagyok; az előttem-való útát folytatom 's a t. Vagy a személyesítő
Ragasztványokat a való-hoz rivem-átal: alattvaló-m, -d, -ja,
-nk, -tok, -jök; ~~alatt~~ alattvaló-im, -id, -i 's a t. p. o. az alatt-
valómhoz jó vagyok 's a t. De I. m. I. Hogy ez Utolsó mód szerint
csak ezek gyatozolhatnak: kívül, felett, mellett, belől, feljül, elől,
alól, kívül, ellen, 's több ilyenek. De némelyeknek más értelemek is.

p. o. belőlvaló azaz: a mi a házbann 's más belső helyben vagyon.
De már belől-em -ed, -e -ünk, -etek, -ök való. azt teszi, a mi a
belsőktől hármazik. De ennek másutt lef helye.

2) A mint említünk emi' szabadság itt elemjűfik hogy t. i.

"T. B. Egyje helyett E. D. nek az Egyje helyén

"T. B. Főbbje helyett pedig E. D. Főbbese gyatozam.

p. o. nem mondhatni: házaknak alatta, aftaloknak mellette 's a t.
mert egy háznak csak egy aját 's egy aftalnak egyfessmind
csak egy mellékét gondolhatni. De már több aftalnak nem
lehet egy melléke. 's a t. Tehát mondani kell vagy így: ház alatt
háznak alatt, vagy így: háznak alatta 's házaknak alattok 's a t.

§. VI. Törv. Ismét egy különös Törvény 's furcsaságok: hogy

"Városok is Városok, ligetek, hegyek 's vizek, esdők,

"Nemzések is Nemeik, gyatozam ugyan annyi személyest

"Vétettnek az illy állásban a Magyaroknál

"Es ugyan-ahoc azok, mint Diktokos, így neveződnek.

p. o. Pest' városa, Buda' vára, Csepel' ligete, Mátca' hegye, Duna'

vize, Bakony' esdője, Balaton' tava, Magyar' ország' 's a t. mint

ha mondanunk kellene 's mondjuk is elégfer. Pestnek Városában

's Budának Városában nem lehet egy lépéssel lépni. Így: Mátcának

hegyében, Magyar' országában 's a t.

"Noha pedig rövidebb hangom ezek östvekedőnek,"

p. o. Duna-víz, Buda-vár, Pestváros, Mátcahegy 's a t.

"Vagy pedig egy i-vel vezetékeként neveződnek,"

p. o. Budai víz, Dunai víz, Bakonyi esdő, Pestváros Csepeli ligete

"Vagy neveik jűstam mondódnak az ő nemeikben,"

p. o. Buda, Pest, Balaton, Csepel, Mátca 's a t. 's a t.

245

§. Némely szükséges Jegyzések ezen Törvényekere.

I) Hogy Diktokost jelentő Névsők csak a 3-dik személy-
ben

mint: lábpar, hajpál, fűfál, dióbel, balrafok, fejpengél, hölötöke, faháj, kaszkeláb, fűfex, s a t. de a mellyek kétfelűis válhatók, és a melynek az utolsójok az elsőnek tulajdona lehet, az olyanok kétfelűemmi változnak. p. o.

A) Ötvekörtve; mint: hajpál. hajszál. -é, -nak, -at, -ak s a t. Imét: hajpál-am, -ad, -a, -aim, -aid, -ai, -unk, -otok, -otk, -aink, -aitok, -aitk. Így a többi p. o. Egy hajpál (hajpálad) sem esik-le fejedről. Péternek fejei lábpar fejeze hajpálaitk lehetnek s a t.

B) Különválásra; mint: hajnak fala p. o. A' hajam' (-nak) lálaít fejegeti, A' hajad' (-nak) v. haja' (-nak) fűtjeit sejei s a t. Így: ne verő a lábparamat v. lábam' (-nak) lárat, mind egy és mind a kétfelűem jól esik.

Az ilyen s több efféle nyelvintő törvényei tehát látnivaló hogy nem olyan nehézek, mint a milyenkülönösök de ugyan kesvedek és fejeke. Különösök mondom mert az idegeneknek legnehezebbem mennel fejeitebe, bámulják de megrem-foghatják, melly miatt böffujókora fogják. De még A' jó Magyarok is csakhog jár a fája, de nem tudja vagy igen ritka tudja: miest és mi okom kell így vagy amúgy mondaní s imét gyalázatjára jár mert azt meci mondaní hogy törvénytelen. De inkább felettébb igemis törvényes és takaros egy nyelv! a mellynek, mondhatni; nincs mássa. No de a mit tudni akarunk, kell azt akarunk tanulni is, és nem elégedni-meg azdal hogy így is amúgyis halljuk! Kivált ha könnyű tollal és ékesem akarunk írni. Gyere te! a kei már idegen nyelvből fordítani próbáltál, próbálj Magyar-bólis hasonló exóben s estelemmel fordítani csak ilyen három vagy négy sorból álló versetis:

- " Felnyergeltetem a lovamat mondván Inasomnak
- " Lóra fiam hajocám! Sarcantnyád-meg parizámát
- " S merj vágtatva! Kéjtsd levelem fejeitömnek ölebe!
- " Mellőre Serény Inasom felugorvám mint az eost, ment

" s a sebesem rohanó feleket megelőzse futással. Mondom hogy ha érted minden haranté' erejét és érde' úgy mint én éretem! és így íjted-ki más nyelvem, akkor mondjad bár hogy valami erő és hatatosság nélkül fűköltödik gyömjön' nyelvünk.

IV. SZAKASZ. A' Nevező' Esetek az Igével.

I. Törv. Akármelylek Nevező' a Véges Műdbeli Igével vastozite meggyegzői kámbannis kemélybenis. p. o. él az atyim. Péter meghalt. Kútemi meghaltak. Vagynak barátim. s a t. De a Vezetékföket ide nem kell érteni; mert azok változni nem szoktak.

II. T. Olyan esetre felelj; a mellyekben tudakoznak. p. o. Mit tanult? nyelvet. Kinek hívóak? Péternek. Mi neved? Tamás. s a t.

V. SZAKASZ. A' Hasonlító - Lépcsőkbeli Névföketek.

A) A' Kezdő' Lépcső' a többi Névföketek.

I. Törv. Ez a Vezetékfö: hasonló, mind a Kezdő' mind a Középső' mind a Felső' Lépcsőkben kívánja a Névföket ezen Utaltéttel: höz i. v. hez v. hoz. p. o. Hasonló' (hasonlít) Péterhez, Jánoshoz, György-höz. Vagy pedig az 'ho' és 'h' -tike kemélyben ezt kemélyestve: hozzá, melly a 3-dik kemélyest illhat. p. o. Hasonló hozzá-m, -d, -ja (hozza). hozzá-nk, -tok, hozzá-jok.

II. Törv. Ezek a Vezetékfök: méltó, méltatlan, alhalmas, alkalomatlan, illő, illelten, jó, nem jó, roff, nem roff, fur, nem fur, s a t.

A) Mikor valakinek (valaminek) oly valamit tulajdonítunk, a mi a munkából jöhet-ki, akkor emé kérdésre: mize? kívánják a Névföket ezen Utaltéttel: ze i. v. za p. o. méltó a díes'ertte, alhalmas a munkára, jó a játékra s a t. Vagy pedig Névfö helyett megkemélyestve ezt: za. p. o. za-m, -d, za v. zaja, za-nk, -tok, -jok.

B) Mikor pedig alkalmaztatást jelentünk, ezen Utaltéttel: höz, v. v. hez v. hoz. p. o. méltó v. illő' ez Györgyhöz, Péter-hez Jánoshoz nem illő' (v. illike) jó emberhez a családias. s a t. Vagy Névfö helyett ezt kemélyestve: hozzá. p. o. méltó v. illő' v. illelten hozzá-m, -d, -ja v. hozzá, hozzá-nk, -tok, -jok s a t. mind ezen módon, mindenképp eső-

tetem v. vitethetem ezt a sebet Péter-rel. Meghozatom v. hozathatom azt a könyvet János-fal s at. Igy: elviteti, v. vitatheti, meghozatja v. hozathatja vel-em, -ed, -e, vel-ünk, -etek, -ek. s at. A Másodos itt is úgy mint feljebb a II. Törv.

2.) A' Nemhatározó Formában p.o. Vitetek v. vitethetek teket vagy akármit Péter-rel, János-fal. Hozat, hozathat Gyuszkával s at. Vitethet vitat-is -vel-em-ed s at. Vagy pedig a' vel helyett ezt vitettem-fel: által mind a' tük Formában: Péter v. János által v. által-am, -ad, -a, -unk s at.

A' Ridesz Igék vagyis az olyanok, melyek mozgással véghez menő munkát nem jelentenek, mint: ül, dül, nyugodik, fekszik, alszik, hever, pihen, lepsz, van, s ha még több ilyenek vannak, ide nem értemek, hanemha a' Határozóba' atalmennek p.o. beialkodom magamat, elaludta a' (azt a) jó időt. Delet aludjik Gyerekek-ágyat fektetik. Még nem fektette-ki a' gyermekágyat. Mi feketet ültünk ök állottak. Elfelelték az egész napot. s at.

Nem különben az ül és ül végűek p.o. épül, képfül, mindül, mozdul, gyúl, kiül, lefűl, sül s at. A' melyek mintegy Közép értelműek a' Cselekvős és Szemvedős Igék között, mert az ilyenek Névező Eseteket Várnak. p.o. épül a' ház, képfülnek a' katonák s at. Az ilyenekből másutt.

VII. SZAKASZ

A' Szemvedős és Önkéntes Igékről közönségesen.

A' szemvedős és Önkéntes Igék egy természetűek a' főfűcs-ben, akár magokbann vevjük, akár a' Határozó Formában. Felelünk azokkal eme' Kérdésre: Kitől v. mitől? emez Uroltatással től v. től. p.o. Vitattetik v. vitettethetik; vivotdik v. vivotdhetik Péter-től v. Páltól s at. vagyis: töl-em, -ed, -e, -ünk, -etek, -ök s at.

Ha Kérdik: ki által? F. Péter v. Pál által. Vagy is által-am, -ad, -a, -unk, -atok, ok s at.

Ha Kérdik: kihez v. mihez? F. Jánoshoz, György-höz,

szövegjelölés

höz. vagyis: hozzá-m, -d, -ja (hozza) hozzá-unk, -tok, jök s at. eme' Névsz hęcint:

„Től vagy töl, - által, vitatik: hozzá, hez, hoz akármi, s a' mint a' Kérdés esik úgy jöhet a' felelet rá,»

Ide kell érteni az illy Cselekvős Formában levő, de Szemvedős értelművel bíró Igéket-is: Szemvedek, tütök, és ezeket is: jöt vagy vofszat hallok, veszek, nyerek, visedek s t. eff a' mennyibem ezekkel is a' töl v. töl adja-atul az értelmet. p.o. Szemvedek Péter-től Páltól. vagyis: töl-ed, töl-e, töl-etek, tölöke Szemved töl-em, töl-ünk s at. és ha más által esik: György, vagy János által. De mint hogy itt nincs tárgy vagy irány ahova a' Szemvedős munkája mintegy határhoz értenne, tehát a' hozzá v. hez, hoz, ide nem foglál. Igy a' többi is.

J. m. ix 1) Hogy Szemvedős Ige gyamant élünk gyakorlat és igen helyesem a' Cselekvősök 3-dik személyekkel. p.o. Azt beszéltek és így halljuk hogy a' Franczoki Királyját s királynéját megölték. Azt mondják hogy fejeket fűdtek. Itt Latínul így eszik a' mondás: dicitur, occisus, occisa s at. De nekem úgy sejtnek hogy az illy mondás nem szemvedős helyett van, sőt természetes költés ez a' Magyaránál a' ki a' szemvedős Igéket a' felelő is ritkán él. Illyen a' Görögben: day & bir cu yovaxas. és: novov agyuzov pax & bir.

2) Az ül és ül végűek nem egészen sőt mondhatom hogy nem is szemvedős értelműek, a' mint már vala' kölok fő; mert p.o. fordulul nem azt sejt: vertitur, hanem ezt: vertit se. ily: elfordul tőlem. vertit se a' me. Csendül (hunc sonum edit: esend) kond-ul (sonat: konna). s at. Az igaz hogy az illyeket, mint: épül, javul, készul, s at. ágyis mondhatni: építetik, javítatják, készítettik, de bizony több van az elsőbenn; mert p.o. képfülni, megént, készítetteti, épem más sejtnek v. jelentenek. Képfül magától, de képfittetik más által. Épül magától, de építetik épem más által. Különös a' mi remek nyelvünk.

3) Az ilyeneket sem kell a keményedősök közé hámálalnomak,
 mint: sül (assatio fit) gyül (coacervatio fit) fül (calefactio
 fit) hül (refrigeratio fit) dül (ruma fit) gyül (accensio
 fit) fül (suffocatio fit) hull v. hül (ocobex casus fit),
 s a t. mert ezek is önkéntes ételembem vagyate, ezektől:
sü! gyü v. gyö, jö; fü! hü! dü! gyü, fü, hü. Világosság okán,
 egyet vagy kettőt p.o. gyül, jö-ül, gyö-ül, azaz: jöved
 által öregből. Így: fül, föv-ül, azaz: fővés által vagy más
 által többi melegséget öfűfű. Így a többi.

Illyenek: süt, sü-it, azaz: est mivel: sü. Így: gyújt, gyö-ü
jö-it, jövetelt ejt. hűjt - hö-it, höv-it, hev-it. A' mellyet ellen-
 tező ételembem is vehet. Düjt (döjt) dül-it, dül-jt. Füjt
föv-it föjt; fül-it, fül-jt, fűjt. Gyújt, gyül-it, gyül-jt, gyűjt.
Sűjt, sully-it; nyűjt; nyül-it, folyt v. fojt, fül-it s a t.

Az ilyenek inkább névező esent kívánnak a mellyek ül v.
ül ba smennek-ti p.o. sül a penyes, fül a kenesze s a t.
 a mellyek pedig t-re esnek mint: fűjt, gyűjt, gyűjt s a t. az
 it-be kimenőkkel tartvam kívánnak Vadost p.o. keneszet
fűjt, plaszt gyűjt, tűzet gyűjt s a t. mert vobranak: fül-it, gyül-it,
gyül-it s a t.

VIII. SZAKASZ.

A' Végetlen Mődbeli Igék' részéről bőronségeselem.

Azokról tudnivaló: Hogy emez Igékekkel rakódnak-ötve: teell, illik
teffik, hagnak, szokott, szokik, és az illy hasonló erejű Vezetéke-
teal: güteseges, illő, hagnos, jö, roff s a t. és tagadva: nem teell, nem
teffik s a t. De úgy hogy

1) Mikor semmi semlyt nem határozunk, a' ni-be utgördővel
 p.o. teell memm, illik hollam, teffik jäckalmi s a t. vagy elkettis
alibe ^{v. utganna} bocsatvam: nek-em, -ed, -ie, -imk, -tek, -iek p.o. nekem teell mem
neked illik hollam s a t.

2) Mikor valami bizonyos semlyt határozunk-meg. p.o. teell mem

-em, -ed, -ie, -imk, -tek, -iek s a t. vagy ertis elibe ^{v. utganna} bocsat
vamm: nekem, -ed, s a t. így: nekem teell memm, neked teell memm,
neki nem teffik memm, nekünk jö leff elmemmünk s a t.

I. m. I) Hogy egyebisánt mindenike azon erővel vonja a' Hérfő-
 kat a' mellyel az egif, Ige p.o. oda teell adm v. adm-om, -od, -ia,
-unk, -otok, -iok ert a' kömpet v. plust s a t.

2) A' Végetlenek mino a' Nemhatározó mino a' Határozó Formá-
 bann egy-azvatek, akár a' Cselekvős, Cselekedetős, Hathatós akár peny-
vedős, v. önkéntes öregbaccéssel vagyik. p.o. adm, adtm, adhatn, adtm,
adattatn-om, -od, -ia, -unk, -otok, -iok s a t.

3) Jóllehet mindenik semlyetlen Végetlennel élhetünk Hathatós
 helyett a' lehet Ige segítségével p.o. adm lehet, memm lehet, hozm
lehet s a t. vagy: adm-om, -od, -ia s a t. mem-em, -ed s a t.
lehet: mindazáltal tökéletesebb rövidobbis az illy folhas: adhatn-
om, -od, -ia, -unk, -otok, -iok. vagy: adhatn-i s így a t. p.o. adhatni
valamit, A' Vasárbann vehet mindent. s a t.

4) A' semlyetlennel Parancsoló helyettis élhetni p.o. adm art a' fat!
hozm egy keves emmi valót s a t. Sok helyem ertel a' hollással ak-
 kor élnek, mikor valakit keendőni s tegereni sem akarnak.

5) Erdélyislem a' Végetlent a' Határozóbann levő Igékkel így
 rakják-ötve: szexeti kevesni, nem szexeti dolgozni s a t. de nekem
 úgy látszik hogy ez jobban esik a' Nemhatározóbann így: szexet
kevesni, nem szexet dolgozni. s a t. Más az mikor meghatározva
hollunk így: szexeti lctni ötet, szexeti tudni ert a' mesterséget s a t.

IX. SZAKASZ. A' RÉSZEKRŐL (Participium)

I. A' Rész-is úgy rakódik más hőkhöz mint akár semly Vezetéke-
 hó p.o. adó ember, adó v. verő vagyok v. lefele s a t. Hanem ne
 felejtsek hogy ezeket másként mindegy ezzel teffik-ti: a'ki.
 p.o. adó v. a'ki ad. szedő v. a'ki szed, vagy: a'ki adm v. hozm-
szokott s így a t. Es az illy Részből ismet más Vezetéke lehet
 az S hozzáadásával p.o. tartó, tartós; iható, ihatós; ijedő, ijedős;
adó, adós; feledő, feledős; futó, futós; nyúló, nyúlós s a t. A' ket-

44. oda leh, oda marad v. maradt! oda neki! azaz: gonoszul v. ebül
van dolga. Oda neki! azaz: veszni kért, veszpen. 's át.

274 X. E' Kérdésre: kiért? miért? ki utárm? mi utárm?

Mikor valami Ohajjást v. Kívánságot, vagy bánatot és
Magaelszánást teszünk-ki, az ilyen értelmű Igék a Névfőket
kívánják ezekkel: értt v. miatt és utárm. p.o. Sohajtok, égedek,
v. égék é dolog-értt, miatt v. utárm. 's át. Vagy ezeket Gemélyez-
tes: értt, miatt, utárm p.o. búsulok, alélok, v. halok értt-e, miatta
utámma 's át. búsul, éhal, -értt-em, -ed, -e, ünk 's át. 's át.

Illyen Igék: ohajt, sohajjt, ohajtozik, sohajtozik, sohajtkodik, sohaj-
tkodik, épu, esdeklik, búrog, búsul, búsulodik, bánkodik,
aggódik, töccödik, éhal, alél, fompad, szárad 's át. 's át.

275 XI. E' Kérdésre: Kire? micre? Kihuz? miter? ki utárm, mi utárm?

Természetes az hogy mikor vágyakozást, igyekezetet és törek-
edést jelentünk, akkor az Igék vonják magokhoz a Névfőket
ezen Utolételekkel: re v. ra, höz, hez v. hoz és utárm. p.o.
Régem tör és vágyóink telkem emé (ezen v. erre a) dologra 's át.
ezen emberhez 's át. emé tárgy utárm 's át. Lásd a X. Törvény.

276 XII. Homan és hova?

A' Helyből helybe menetelt jelentő Igék, mikor el vagy kime-
mentelt jelentünk, a Névfőket ezekkel kívánják: ről v. rül,
ról v. rül; ből v. bül, ből v. bül. Mikor bemeneselt, ezekkel
re, ra, vagyis be ba. Vagyis ezeket Gemélyeztetjük belől
és rá v. bele. De a Városok és Falu neveire I.m.

1) Hogy az a s e betűbe kimenő Városok és Falu nevei
ról és ra v. ről és re Utolételeket fizesnek. p.o. Buda-
ról Kassára, Czerévről Perére. 's át.

Illyenek a b cz be kimenőkre. p.o. Várról Selmecze,
Selyeből Leptreb. be 's át.

2) Az n, ny, m be kimenők a ből, bül és be ba Uol-
lételeket p.o. Várasnyból, Pozsonyba, Romárcomból Szihalombba 's át.

A' többi a feltett Törvény szerint mindeniket Gemélyeztetjük p.o.
Köszeg-ről v. ből Perlak-ra, v. -ba. 's így a többi.

De tartsuk meg: I. Hogy mikor olyan helyről vagy a sío, a
mellynek belső része ürege vagy odra nincs, a melyből kifele
menést vagy bűvást mondhatnánk, hanem csak felülete van
olyan a melyről elmenni lehet; akkor a menést jelentő Igék
csak ezekkel kívánják a Névfőket: ről, rül, ról rül, vagy ezt
Gemélyezve ról és: re v. ra vagy ezt Gemélyezve: ra p.o.
az asztalról esett a földre; a hekről az asztalra esett 's át.
v. ról-am, -ad, -a, -unk, -atok, -ok, marad ra-m, -d, ja ra-ntk 's át.

2. Mikor olyan Helyről vagy on a melyben mind a kettőt,
az üreget és a felületet feltalálhatni akkor mind a kettőre
Utolételeket Gemélyeztetjük p.o. Helység-ről v. ből, Helység-re, v. -ba
Falu-ról v. ből, Falu-ra v. -ba 's át.

3. Mikor viszont egy offhatatlan tárgytól, más hasonló
tárgyhoz van a hő, akkor csak től, tül v. től, tül jár a Névfők-
kel, vagy ezt Gemélyeztetjük: től. Megfelelnek pedig a másik tárgy-
nal ezek: höz, hez, hoz és ig. p.o. Pétertől Jánoshoz v. -ig.
Pest-től a Tizához v. -ig. Béls-től Buda-hoz v. ig. Vagy ezis
a től höz ejtvénn: fogva v. kezdve p.o. Budától fogva
Bécsig 's át. v. Től-em, -ed, -e, -ünk 's át. hozza, hozza-tok
hozza-ntk 's át.

XIII. E' Kérdésre: Hol?

A' Helyben lével mindig vagy az mn Utolételeket vagy
ezt: benn, kívánja. p.o. Hol? a köz-om, fáim, köz-bam,
keretbenn 's át. Vagy ezt Gemélyeztetjük az mn helyett: rajt,
és a más részül: benn p.o. rajt-am -ad -a -unk -atok
-ok all v. fejjel 's át. Így: Voltam Pestem v. benn, Budám
v. bann. Vagy: Voltam bennem 's át. De ez már másutt is.

XIV. E' Kérdésre: Hova?

Ez által: re, ra, v. be, ba. p.o. Vásár-ra v. -ba; Peresre re
vagy be

vagy be s át. Noha pedig ez által: ve, vá. p.o. Ország-ga, világ-ga büjösött. Földetlen föld-dé. Fejésvár-sá. s át.

XV. Erre: Mivé?

Mikor valami Változást jelentünk, a változást jelentő Ige kivánják a Névfőket ezzel: ve v. vá. p.o. fa-vá vált kő-vé lett, ember-re lett az Isten fia, az Ige test-té s át.

Mikor pedig ezt úgy akarjuk kimondani hogy a változás csak által-menetelt tegyen, akkor a ve v. vá elmarad. p.o. ember lett s át. de akkor eztis oda értjük: belöle. Igy át.

XVI.

Ezek az Igek: emlékerik, felejtkerik, s több hasonló, mikor gyaterabbam előforduló dologról állunk kivánják a Névfőket ezekkel: ról v. rül, ról v. rül p.o. emlékerik Péter-ről nem felejtkerik-el János-ról s át. Vagy ezzel: felöl p.o. megemlékerik Péter v. János felöl ez v. ami dolog felöl s át. vagy ezeket hemélyeztetjük: ról és felöl. emlékerik ról-am -ad, -a, -unk, -atok, -ok; felöl-em, -ed s át.

Mikor pedig ez az Ige: emlékerik, Valami elfelejtett dolgot sz-fel ezt szfi-fel: ra p.o. raemlékerem hasonló értelmű Igek ezek: ertekezik (disserit) gondolkodik, gyanakodik, tanakodik, kételkedik, eszmélkedik s át.

XVII.

Ezek az Igek: ráösmer, ráamot, ráart, és ezeloz a Nomi határozó Formában kivánják a Névfőket ezzel: re, ra vagy ezt hemélyezve re v. ra. p.o. ráösmerem Péterre Jánosra. Kire ezelozol? A kire ráamot ráartok s át. ra-m, v. ream ösmer s át.

XVIII.

Azok az Igek, melyek sajnálkodást v. kömpörülést jelentenek, a Névfőket az om Utótaggal kivánják. p.o. ráanakerik v. kömpörül Péterem Jánosom s át. Vagy ezt hemélyeztetve rajt. p.o. kömpörülj rajt-am, -ad -a s át. Illyenek: kömpörül, sajnálkozok, segít, javít, igazít, késereül fordít, kömpör s át.

XIX.

Ezek az Igek: haragstik, bosszontodik, irigykedik, böllenkedik, fogat fem, fegyveret köpörüli, torzontodik s több illyek kivánják a Névfőket ezzel re v. ra vagy ezt hemélyeztetve: ra v. rea p.o. haragstik Péterre Jánosra, ra-m, -d, ja ra, ra-nt, tok s át.

De am mikor a dolognak okát jelentjük, ezekkel: ért v. miatt. p.o. Haragstik a pénziert, v. az erfémje miatt s át. Vagy ezeket hemélyezve: ertt-em, -ed, -e, -ünk s át. miatt-am, -ad, -a, -unk s át.

Illyen erjú Igek ezekis: gyanakstik, gerjedezik, dülkül, tizeskedik, morgolódik, szügelődik s át.

XX.

Ez az Ige: bizik, mikor megnyugvást tárgyad kivánja a Névfőket ezzel: bem v. bann. Vagy ezt hemélyezve: bem p.o. Bizik az Urbam, az Istenbem s át. bem-em, -ed, -e, -ünk s át.

+ Mikor valakihez vonódást tárgyad, ezzel: hez v. höz, hoz. vagy ezt hemélyezve: höz. p.o. bizik a király kegyelméhez, senkihez sem bizik. ~~...~~ Ki mihez bizik ottam hizik s át.

+ Mikor ismét valamit más gondja alá ejt, ezzel: re v. ra, vagy ezt hemélyezve: ra v. rea p.o. A hákat Péterre bizom, a földöt a Pástorra. Ebre a hájat. Ra-m, -d, ra v. raja ra-nt -tok -jok bizza erfémjét s át.

XXI.

Mikor valamire való bizodalunkat és vonódásunkat jelentjük, az Igek természetesen ezen Utótaggalat kivánják: hez, höz, hoz, vagy ezt hemélyezve: höz. p.o. illyenek: brakodik, brakodik, ragaszkodik, vonódik, húzódik, folgamodik, ragódzik s át.

XXII.

A Társaságot és öfvekövesést jelentők kivánják a Névfőket ezzel: val v. val. vagy hemélyezve: val-em, -ed, -e, -ünk, -etek -ek. p.o. játföl, biröl, tanulok, állok, egyezek (s át) Péterrel Jánosival. és: játföl val-em, -ed s át. Illyenek: érel, felelek, felek, kötődök s át s át.

Idehozak némelyek eztis, de idegen Mődiből: parancsol. p.o. Tessen velem parancsolni. Noha ez az Ige valósággal Tulajdonos Esttel jár, mely a nek. és nek-em, -ed, -i s át. A feltett példán hátt ezt szfi: teszen az Urnak együtt parancsolni velem. azaz: em parancsolok s át.

Igy: megfűladt araz: egifem megfűlt. de megfűléd araz: felmelegedett t. i. a gabona. Igy: felpuffadt tölt mit: felpuffadt. Köv. kereskeppem így kell emezokrólis gondolkozni: dobog, döbög; mekeg, mekeg; csorog, csereg, csörög; duccog, dözog; omol, ömöl; sajditani, sejditeni; ar, ér; arad, ered; ful, ful; csombok, csömbök; pamacs, pemecs (festő ecset). Igy lettek ezek: sajt, sejt (mihelyt lejj) mert a sejt valamiképp hasonlít a sajthoz. Igy: faridas, ferde; habog, hebeg; 's át.

IX. Sokan a még és míg közt semmi különbséget nem tettek, holott a még (adhuc) valami vár és hátra való szf-fel határ nélkül; a míg (donec) valami titkos határt. p. o. Még nem hiszem nemis hitetem míg megrem-tapasztalom. Adhuc non exido, nec exidera possum donec vere experiar. 's át.

A' SZÁMOKRÓL, Jegyezzük meg

I. A' Számok a Magyar nyelvben folyvást mennek akár az Egyesben akár a Többsében. De leginkább az Egyesben esnek. p. o. egy, kettő, három 's át. miért? mert az Egyesben is sokat jelent mind, az elsőm kívül. p. o. akár így mondjam: ezek juh, akár, ezek juhok mind egy. De a kettő mikor Hétfő mellé esik csak így mondódik: két p. o. két ember, két aszony 's át. A' többim semmi változás nem esik.

II. Erre a kérdésre: Hányadik? Igy mennek: elsődik, 3-dik, 4-dik 's át csak az egyed nem formálunk egyedik -et hanem ezt mondjuk: első; a kettő helyett: második jö-be, a többi mind a tulajdon neveikről mondódnak.

III. Erre: Hányann? Igy formálódnak maga. (t. i. az egy) A' többi Izetársaira lesz mind, így: kettő-ann, három-ann, négy-ann, öt-ann, hat-ann 's át. Mikor pedig egy höz közt van szf helyett ahol bizonyos számból állók vagynak egy más mellett, megkettőztetik p. o. kettőnkettő, négyennégyen 's át mennek v. állanak. vagy pedig így: egyegy, kettőkettő, háromhárom ment egy más után 's át.

Im. Hogy a számok állhatnak az m Uro kézzel Fő helyett és akkor így vefik azt szf: egy-em, kettő-m; három-om, négy-om, öt-om, hat-om, hét-em, nyolcz-om, 's át. vefik t. i. valami tehez. Ezt is meg kell tartani mert akkor nem Izetársai hanem Fő helyett állván ezt vefik: super unum, duo &c.

IV. Erre: Hányas? így: egy-es, kettő-s, három, négyes 's át. Imet ismet: egyes-em v. magánosam, kettős-em, 3-sam 's át.

V. Erre: Hányad-magával? Igy: egyedül ~~(szf)~~ vagy egymaga. Arudam: másod (e' helyett: kettő) 3-ad; 4-ed; öt-öd, hat-od; heted-magával 's így a t. végtelenül.

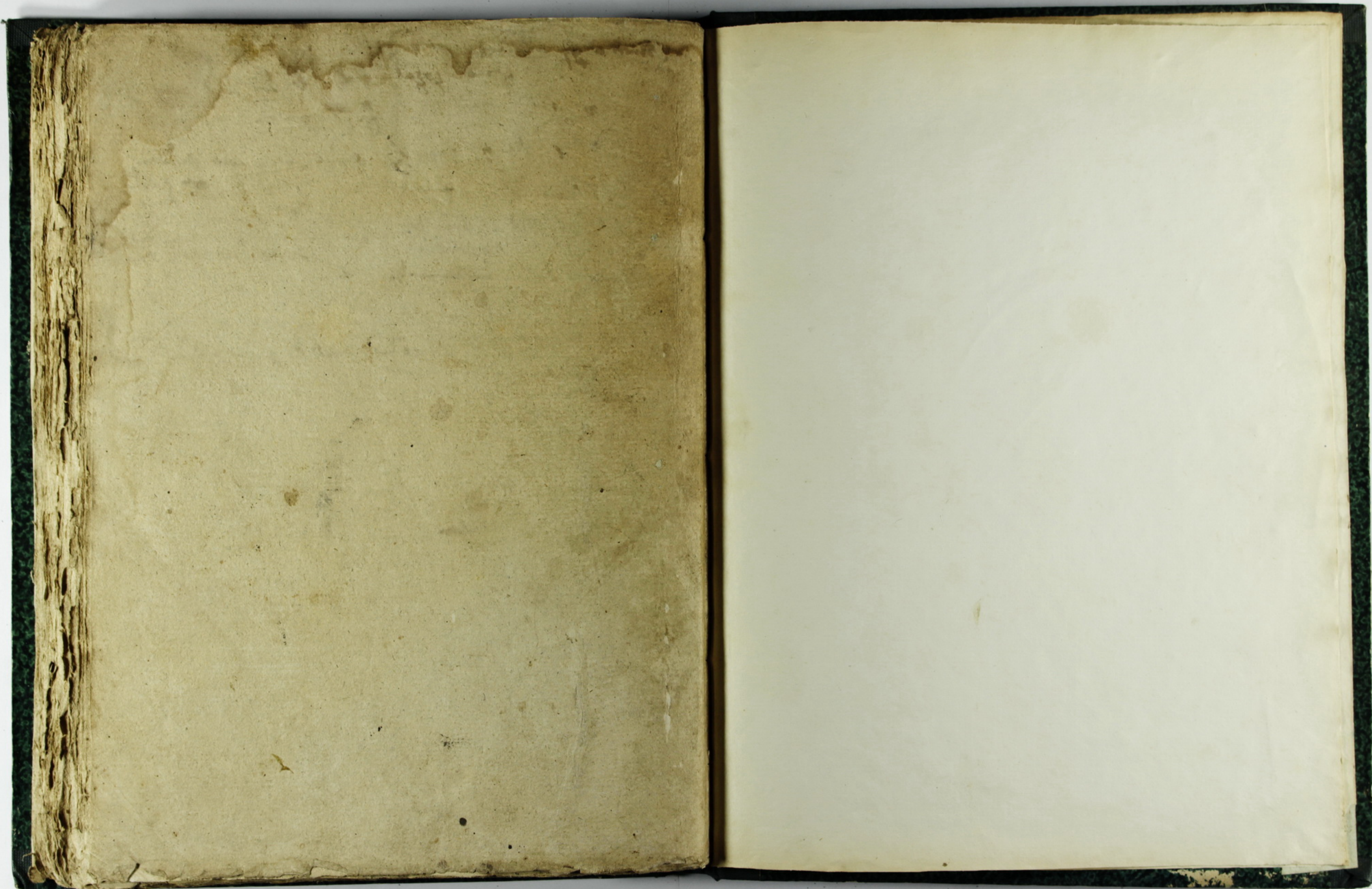
VI. Mikor keres számot mondunk de abból az utolsó tevé szük e Kérdésre Hányad? így hóllunk: három-ad, négy-ed, öt-öd, 's át. (egyed, kettő nincs) p. o. ötödöt ad, de én ötödöt, az nyolczadot, amá pedig hílenzedet. Igy: ötödöt sem élt -el javának, tizede sem igaz szávanak 's át.

VII. Mikor bizonyos számmal fel fogva nevezünk valamely szf ugyan azon szf dolgot e Kérdésre: Hányával? így hóllunk: három-ával, kettőjével v. kettősével, egyjével v. magam, hárommal, négyjével, ötével 's át. végtelenül p. o. Hányával szf a tojást; tizenkettőjével egy garas. (nem ma).

VIII. Mikor az utolsó szám felezzük: fel, másfél, háromfél, négyfél, ötödfél 's át. így végtelenül.

IX. Mikor valamely szf bizonyos szfekre vagy szfekre szfünk csaknem azon szf mint a VI. szám alatt megjegyzünk. p. o. Egy hóldnap van 1° negyed 2-dik negyed 3-dik negyed 4-dik negyed. Igy egy: keres szf (penz keresz) nyolczadokra lehet szf tizenhatodokra: Igy egy óranyi időt négy szfokra. p. o. egy negyed óra 's át. mi nek hitt szf a hybridumok: szf, szf?

X. A' számtól szf Izetárs Hétfő szf szf p. o.

46.

Edes G.

MUNKÁ

Magyar

Nyelvmes.